

”Yhtäkkiä päässä pyöri vain POJAT”

Ensirakkaus ja rakastuminen 1900-luvun sukupolvien
nuoruuskokemusten ja suomalaisen tunnehistorian tuottajina

Ilona Hoikkala

Pro gradu -tutkielma

Talous- ja sosiaalihistoria

Valtiotieteellinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Helmikuu 2019

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department	
Tekijä – Författare – Author Ilona Hoikkala			
Työn nimi – Arbetets titel – Title "Yhtäkkiä päässä pyöri vain POJAT", Ensirakkaus ja rakastuminen 1900-luvun sukupolvien nuoruuskokemuksen ja suomalaisen tunnehistorian tuottajina			
Oppiaine – Läroämne – Subject Talous- ja sosiaalihistoria			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year Helmikuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 134+1
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkimuksessa paneudutaan siihen, miten ensirakkaus ja rakastuminen ilmenevät eri aikakausina nuoruuttaan eläneiden sukupolvien nuoruuskokemuksissa. Työn lähtökohtana on oletus, että ensirakkaus ja rakastuminen ovat ihmisen elämänsä aikana niitä merkittäviä kokemuksia, joiden kautta ihminen muodostaa, ymmärtää sekä säilyttää omaa nuoruuskertomustaan.</p> <p>Tutkimuskysymyksiä lähestytään kolmesta näkökulmasta. Ensin tarkastellaan millaisia merkityksiä ja sisältöjä nuoruusvuosiin ajoittuva rakkausdiskurssi sisältää. Toiseksi kysytään, millaisen kuvan nuoruuskirjoitukset antavat ensirakkaudesta, nuoruuden tunne-elämästä ja nuoruusvuosien seksuaalisuudesta. Kolmanneksi kuvataan, miten eri sukupolvien rakkauskokemukset ja -kertomukset eroavat toisistaan. Tutkielmalla pyritään selvittämään, ovatko nuoruuden rakastumiskokemukset muuttuneet 1900-luvun mittaan aina uusien nuorten myötä vai onko niissä jotain ylisukupolvista ja toistuvaa. Tutkielma pyrkii laajentamaan nuoruuden historian tutkimuksen perinteistä instituutiokeskeistä tutkimustraditiota. Tutkielman tavoitteena on sitoa nuoruus itsenäisenä elämänsä aikana osana sekä nuori kokevana ja tuntevana yksilönä osaksi tunteiden tutkimusta, nuorisotutkimusta ja suomalaista sosiaalihistoriaa.</p> <p>Tutkimusaineisto koostuu Nuorisotutkimusseuran, Nuorten Voiman Liiton ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuonna 2010 järjestämän Oi nuoruus -kirjoituskilpailun vastauksista. Keruussa kirjoittajia kutsuttiin kirjoittamaan omaelämäkerrallinen teksti omasta nuoruudestaan eilen tai vaihtoehtoisesti tänään. Kokonaisaineisto tuotti 376 vastauskirjoitusta, joista tähän tutkielmaan valikoitui 84 ensirakkautta ja nuoruuden rakastumista käsittelevää omaelämäkertakertomusta.</p> <p>Työn tutkimuksellinen näkökulma on kokemus- ja tunnehistoriallinen, sillä tutkimuksen keskiössä on tavallinen ihminen ja hänen itsensä sanoittamat kokemukset omasta nuoruudestaan. Metodologisesti tutkielma nojaa muistitietotutkimuksen traditioon. Aineistoa analysoidaan kvalitatiivisin sisällönanalyysin menetelmin. Tutkielma pyrkii valottamaan kirjoitusten kerronnallisia yhteneväisyyksiä, sisällöllisiä merkityksiä, ajallisia ja tilallisia tekijöitä sekä sukupolvisia jatkumia. Analyysin apuna hyödynnetään Atlas.ti -ohjelmaa.</p> <p>Aineiston pohjalta voidaan esittää, että ensirakkaus on nuoruuden kulttuuriseen malliin kuuluva osatekijä. Kokemuksellisesti tarkasteltuna ihastuminen sulautuu osaksi kokonaisvaltaista kehitystä, jossa nuori sosiaalistuu osaksi yhteiskunnan tapakulttuuria ja omaa elämänsäpiiriään. Samalla ihastuminen muodostuu osaksi yksilön henkilökohtaista kasvuprosessia, identiteettityötä ja elämäntarinaa. Tutkimuksessa saadut tulokset osoittavat, että nuoruuden rakkauspuhetta ja -muistoja sävyttää ylisukupolvinen samuus, jossa tunnistettavat kokemukset ja ensirakkauteen liitetyt muistot, toiveet sekä mielikuvat kulkevat vanhemman sukupolven muistopuheesta senhetkisten nuorten aikalauskertomuksiin. Aineiston pohjalta on perusteltua todeta, että vaikka yhteiskunta, asenneilmapiiri ja ihmisten välisiä suhteita koskevat rakenteet ovat muuttuneet 1900-luvun saatossa merkittävästi, nuorten välisten suhteiden erilaiset muodot ovat osa ylisukupolvista jatkumoa, jotka periytyvät ja muokkaantuvat aineellisena ja aineettomana pääomana sukupolvelta toiselle.</p> <p>Aineiston kirjoitukset korostavat ensirakkauden erityisyyttä ja kokemuksellista erillisyyttä. Nuoruuskertomusten esittelemä ensirakkaus on jotain muuta kuin aiemmin koetut ihastukset ja perherakkaus, mutta myös jotain erilaista, mitä aikuiselämään liitetty parisuhde- ja kumppanuusrakkaus ovat. Aineiston pohjalta voidaan esittää, että ensirakkaus on syytä käsittää omana erityisenä rakkauden lajinaan. Aineiston pohjalta suomalainen ensirakkaus muodostuu romanttisista unelmista, kiintymyksestä, vetovoimasta ja seksuaalisesta halusta. Lopputuloksena on perusteltua todeta, että ensirakkauden painoarvo on myöhemmille ihmisryhmille eittämätön.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords ensirakkaus, rakastuminen, nuoruuden tunnekokemukset, tunnehistoria, kokemushistoria, omaelämäkertatutkimus, muistitieto, nuoruuden historia, ylisukupolvisuus			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tausta ja kohde.....	1
1.2 Sosiaalihistorialliset lähtökohdat ja tunnehistoriallinen käänne	2
1.3 Tutkimuskysymykset	3
2. Teoreettinen viitekehys ja aikaisempi tutkimus	5
2.1 Tunteiden historiaa ja tunteet historian tutkimuksessa	5
2.2 Hoviromansseista aivokemiaan: rakkaus tieteellisen tutkimuksen kohteena.....	11
2.2.1 Rakkauden historia	14
2.3 Nuoruuden tulkintoja	16
2.3.1 Nuoruus eilen ja tänään: nuoruuden sukupolvien historiaa	18
2.3.2 Rakkaus ja nuoruus – mahdoton yhtälö?	20
2.4 Oral history: Muistitiedosta tieteellistä tutkimusta	22
3. Käsitteet.....	25
3.1 Sukupolvi ja sukupolvijako.....	25
3.2 Nuoruus elämäнкаari- ja elämänkulku-ajattelussa.....	29
3.3 Avainhenkilöt nuoruuskokemuksen tekijöinä.....	31
3.4 Ensirakkaus ja nuoruuden rakastumiskokemus	32
4. Aineisto	34
4.1 Oi keiden nuoruus? Kirjoituskilpailuun osallistuneista	34
4.2 <i>Oi nuoruus</i> -keruusta ja omaelämäkertakirjoituksista.....	36
4.3 Oman aineiston esittely ja rajaus	40
5. Tutkimusmenetelmät	46
5.1 Sisällönanalyysi ja Atlas.ti.....	46
5.2 <i>Oi nuoruus</i> -omaelämäkerrat, muistelukerronta ja menneisyyden tulkinta	47
5.3 Eettiset kysymykset ja tietoturvakäytännöt.....	52
6. Analyysi	53
6.1 Ihastumiskeskustelu ja rakkauspuhe nuoruuskirjoituksissa.....	53
6.2 Ensirakkaudet avainhenkilöinä	61
6.3 Rakkaus unelmana	68
6.4 Romanttisen rakkauden ideaali	72
7. Ensirakkauksien ja ihastumiskulttuurin ilmeneminen 1900-luvun nuoruuskonteksteissa	79
7.1 Avioliiton oletuksen muutos 1900-luvun nuorten ensisuhteissa.....	79
7.2 Sukupuoliroolien pirstaloituminen.....	84
7.3 Ihastuminen ylisukupolvisena elämänpäämuutoksena	90
7.4 Ensirakkauden sosiaalihistorialliset tilat.....	93
8. Seksuaalisuus 1900-luvun nuoruuksissa	101
8.1 Seksuaalikasvatuksen puuttuminen 1930 - 1940 -luvuilla syntyneiden naisten avainkokemuksena	102
8.2 Sukupuolittuneet seksuaalidiskurssit 1900-luvun nuoruuskertomuksissa	107
8.3 1900-luvun jälkipuoliskon nuoruudet ja muuttuva maailma	111
8.4 Seksin ja seksuaalisuuden merkitys 1900-luvun jälkipuolen sukupolville	114
9. Yhteenveto ja johtopäätökset	118
9.1 Ensirakkaus suomalaisen nuoruuden ylisukupolvisena perintönä	118
9.2 Yksilökokemuksesta suomalaiseen sosiaalihistoriaan: ensirakkauden paikantuminen	120
10. Lähteet.....	123
11. Liitteet	135

Taulukot

Taulukko 1: Aineiston sukupolvijako	41
---	----

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta ja kohde

”Pussaile niin paljon kuin ehdit, vielä kun olet kaunis ja nuori”. Isoäitini kanssa käydyt keskustelut tulivat mieleeni, kun pro gradu -tutkimusteemani alkoi hahmottua. Yhden miehen naiseksi itsensä mieltäneellä, vuonna 1928 syntyneellä ja 57-vuotiaana leskeksi jääneellä isoäidilläni on ollut tapana tarinoida elämästään ja erityisesti nuoruusvuosistaan. Kertomukset tansseista, joissa piikana nuoruuttaan elänyt isoäitini pääsi komeiden Teknisen Opiston opiskelijapoikien tanssittamaksi ovat painuneet mieleeni. Näiden poikien synnyttämien tunteiden muistelu nostaa hymyn 90-vuotiaan isoäitini huulille, kun taas muistot nuorena ja kokemattomana solmitusta avioliitosta saa hänet vakavaksi. Muistojen muokkaantuminen ja muistaminen ovat osa ihmiselämää, emmekä voi koskaan olla varmoja siitä, mikä on ollut menneisyydessä tunnetasolla ”totta” ja mikä myöhemmän elämän muokkaamaa todellisuudenkuvaa. Kokemus eletystä elämästä on kuitenkin itsessään arvokas.

Tutkimukseni alkaa siitä, minkä kuvittelin vallitsevan vain nykyisyydessä, tämänhetkisessä todellisuudessa. Ymmärsin, ettei ensirakkauden kohtaamisen aiheuttama riemun ja paniikin sekainen tunnekokemus rajoitu pelkästään sen hetkisten nuorten kokemusmaailmaan. Sitä vastoin nuoruusvuosien tunnekokemusten polku, jolla itsekkin kuljen, yhdistyy niihin aikaisempiin polkuihin, joita vanhemmat sukupolvet, myös sodan ilmapiirissä kasvanut isoäitini, ovat kulkeneet. Jollain salakavalalla, mutta niin ilmeisellä tavalla rakkaudenkokemukset ja ensirakkaudet seisovat näiden polkujen varrella ja nivoutuvat siten osaksi suomalaista sosiaalihistoriaa. Tämän ajatuksen johdattelemana asetin tutkimukseni lähtökohdaksi oletuksen, että ensirakkaus ja rakastuminen ovat niitä merkittäviä kokemussisältöjä, joiden kautta ihminen muodostaa, ymmärtää sekä säilyttää omaa nuoruuskertomustaan.

1.2 Sosiaalihistorialliset lähtökohdat ja tunnehistoriallinen käänne

Katson työni nivoutuvan osaksi mikrohistorian, tunnehistorian sekä kokemushistorian tutkimuskenttiä. Historiantutkimuksessa syntyi 1900-luvun lopulla uusi kehitysvaihe, joka nosti mentaliteettien historian rinnalle mikrohistoriallisen tutkimuksen. Se antaa arvon pienelle sekä tutulle, pyrkien täydentämään yksinkertaistavaa tai vaihtoehdotonta historiankirjoitusta. Samoihin aikoihin kulttuuriantropologit nostivat tunteet uuteen tutkimukselliseen valokeilaan tarkastellessaan niiden kulttuurista vaihtelua. Vaikka tunteet ovat olennainen osa ihmisyyttä niin kulttuurisesti, psykologisesti kuin historiallisestikin, tunteiden tutkimus on ollut pitkään historiantutkimuksen marginaalissa. Historiantutkimuksen näkökulmasta tunteita on vähätelty ja pidetty joko turhan triviaaleina ja impulsiivisina tai liian subjektiivisina ja epärationaalisina, jotta historioitsijat kykenisivät tutkimaan niitä. Samalla työkalut menneisyyden ihmisten tunteiden ja jo elettyjen kokemusten tutkimiseen ovat vähintäänkin kiistellyt. Kiistanalaisesta asemastaan tai tutkimuksellisista erimielisyyksistä huolimatta, tunteiden historiallinen tutkimus on laajentunut 1990-luvulta lähtien. Nyt 2020-lukua lähestyttäessä on perusteltua iloita pienen, mutta vahvan ja alati laajenevan tradition olemassaolosta.

Tutkielmani sai alkunsa rakkauden tutkimuksen itselleni synnyttämästä innostuksen ja hämmennyksen ristiriitaisesta tunnekokemuksesta. Yhtäällä rakkaus näyttää olevan kaikkialla läsnä ja kaikille tuttu ihmiselämän elinehto, mutta samanaikaisesti se piirtyy määrittelemättömänä, käsittämättömänä, jopa tutkimattomana. Onko rakkaus sekä jotain niin henkilökohtaista ja tuttua että mystistä ja selittämätöntä, jotta siitä voisi tarjota mitään uutta tieteellisen tutkimuksen saralla? Rakkauden asettaminen tutkimuksen keskiöön on yhtäaikaan kiehtovaa ja turruttavaa. Tutustuminen aikaisempaan tutkimukseen sekä monien ajattelijoiden näkemyksiin rakkaudesta, kannusti minua kuitenkin osallistumaan keskusteluun rakkauden ilmentymisestä. Siitäkin huolimatta, että rakkautta on tutkittu paljon, syystä tai toisesta sitä ei ole tarkasteltu osana nuoruutta eikä itse nuorten sanallistamana.

Ensirakastumisen kokemus ja nuoren ihmisen rakkaus ovat varmasti erilaisia kuin vuosikymmeniä ihmissuhteissa eläneen yksilön ymmärrys rakastamisesta. Juuri siksi nuoruuden rakastumiskokemukset tulisi ottaa osaksi sosiaalihistorian tutkimuskenttää,

laajentamaan perinteistä instituutiokeskeistä tutkimustraditiota, jossa nuoruutta ja nuoria on lähinnä peilattu osana kasvatus- ja perhehistoriaa tai koululaitoksen tutkimusta.¹ Lisäksi aikuiselämän tai aikuisen ihmisen rakkauskäsityksiä ei tulisi ottaa lähtökohtaisiksi normeiksi tai kokemusta määritteleviksi verrokeiksi, vaan pikemmin kohdistaa mielenkiinto siihen, miten eri elämänvaiheissa sanallistamme ja merkityksellistämme omia rakkauskokemuksiamme. Tutkimukseni pyrkimyksenä on sitoa nuoruus itsenäisenä elämänkaaren osana ja nuori kokevana ja tuntevana yksilönä osaksi tunteiden tutkimusta, nuorisotutkimusta ja suomalaista sosiaalihistoriaa. Tavoitteenani on osoittaa nuoruuden sisältöjen kulkevan ihmisen mukana läpi elämän, säilyvän kokemusten ja muistojen tasolla ihmisen siirtyessä elämänsä ajattelun mukaan nuoruudesta aikuisuuteen ja aina vanhuuteen asti. Toivon, että pro gradu tutkielmani voi olla laajentamassa tunteiden historian tutkimuskenttää tai ainakin omalta osaltaan osoittaa, miten hedelmällisen tutkimuksellisen maaperän sosiaalihistoria sisältää, kun uskallamme kurkistaa menneen ja nykyisyyden rajapinnassa vallitseviin kokemusmaailman aarteisiin.

1.3 Tutkimuskysymykset

Aineistona käyttämäni *Oi nuoruus* -kirjoituskilpailun kirjoitukset kutsuvat pohtimaan, mitä rakkaustematiikan ja nuoruuden yhdistäminen pitää sisällään sekä miten yhtäällä käsitteellistämme sitä tapahtumahetkellä ja toisaalla palaamme sen muistoon myöhemmin. Etsin omaelämäkerrallisista kirjoituksista tarinoita ja kokemuksia (niin tunteiden kuin tapahtumien tasoilla) ensirakastumisesta, rakastamisesta sekä seksuaalisuudesta. Tulkitsen rakkauspuheen sisältöjä ja merkityksiä sekä henkilökohtaisina kokemuksina että sosiaalisen kontekstin ja ajanjakson tuotteina. Hahmotan tutkielmani tutkimuskysymyksen kolmen pääkohdan kautta:

1. Paneudun tutkielmassani siihen, miten ensirakkaus ja rakkauden tematiikka ilmenevät eri aikakausina nuoruuttaan eläneiden sukupolvien nuoruuskokemuksissa ja miten ensirakkaudesta kirjoitetaan osana omaa nuoruustarinaa.

¹ Suurpää, Leena & Vehkalahti, Kaisa (toim.): Nuoruuden Sukupolvet: Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Juvenes Print, Helsinki, 2014, 11.

2. Toiseksi selvitän, millaisen kuvan aineistoni kirjoitukset antavat ensirakkaudesta, nuoruuden tunne-elämästä ja seksuaalisuudesta.
3. Lisäksi olen kiinnostunut siitä, miten aineistoni eri sukupolviin kuuluvien kirjoittajien rakkauskokemukset ja -kertomukset eroavat toisistaan. Kysyn, onko nuoruuden rakastumiskokemukset muuttuneet 1900-luvun mittaan uusien nuorten myötä ja onko niissä jotain ylisukupolvista ja toistuvaa?

2. Teoreettinen viitekehys ja aikaisempi tutkimus

Tämä tutkimus on osaltaan laajentamassa sosiaalihistorian vähemmän kuljettuja kokemus- ja tunnehistorianhistorian polkuja. Perinteisesti sosiaalihistoria on ymmärretty tai määritelty löyhästi yhteiskunnan historialliseksi tutkimukseksi, jolle on ominaista tutkimuksellinen holismi, poikkitieteellisyys, rakenneanalyysi, teoreettisuus ja yleistykset.² Muihin historiatieteisiin on tehty eroa myös määrittelemällä sosiaalihistoria ”history without politics” -ajattelulla. Yksiselitteinen määritelmä pitää sisällään kuitenkin laajan kirjon sosiaalihistoriallista tutkimusta tutkimuslähteistä metodologiseen moninaisuuteen. Sosiaalihistoria on mielenkiintoinen kokonaisuus ”unohdettujen historiaa” (*history from below*) sekä Ranskassa ensimmäisen maailmansodan jälkeen syntyneen *Annales* -koulukunnan totaalihistoriaa, *l’histoire totale*. Sosiaalihistorian haarana mikrohistoriallinen tutkimusote nosti perinteisen historiankirjoituksen tutkimuskohteiden rinnalle ajatuksen pienten tapahtumien suurista merkityksistä.³ Tämä näkemys ja tutkimuksellinen lähtökohta viehättävät minua ja rohkaisivat tarkastelemaan nuoruuden rakastumiskokemuksia tutkimuksellisesta perspektiivistä.

2.1 Tunteiden historiaa ja tunteet historian tutkimuksessa

Valtapolitiikka, sodat sekä kansallisvaltiokeskeisyys ovat olleet merkittävässä asemassa historiankirjoituksen historiassa. Historiantutkimus on valjastettu myös poliittisten tarkoituserien sekä kansakuntien rakentamisen välineeksi. Siinä missä kyläyhteisön rituaalit, arki ja yksittäisen ihmisen elämänkulku sivuutettiin ennen mikrohistoriallisten näkökulmien vahvistumista, myös tunteet on ohitettu historiankirjoituksessa ja mielletty jollain tapaa epäolennaisiksi osaksi yksilöiden elämänkulkua, yhteisöjen muovaantumista sekä yhteiskunnan toimintaa.⁴

² Haapala, Pertti: *Sosiaalihistoria: Johdatus tutkimukseen*, Suomen Historiallinen Seura, Helsinki, 1989, 15.

³ Ks. esim. Haapala, 1989, Hitchcock, Tim: *A New History from Below*, *History Workshop Journal*, 57, 294–298, Oxford University Press for the British Academy, Oxford, 2004; Peltonen, Matti: *Mikrohistoriasta, Hanki ja Jää, Gaudeamus*, Tampere, 1999, s. 37–38; Rahikainen, Marjatta: *Kasvot väkijoukossa. Teoksessa Rahikainen, Marjatta (toim.): Matkoja moderniin, Lähikuvia suomalaisten elämästä. SHS, Historiallinen Arkisto 107. 19–28*, Helsinki, 1996.

⁴ Anttila, Anna & Näre, Sari (toim.): *Tunteiden Sosiologiaa: 1, Elämyksiä ja läheisyyttä*, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1999, 9.

Tähän perinteiseen historiankuvaan on kuitenkin perusteltua lisätä, että ihmiset ovat kiistatta tunteneet ja ilmaisseet tunteitaan myös menneinä vuosisatoina. Toisin kun perinteinen tutkimustraditio korostaa, tunteet eivät ole pelkästään historiallisten tapahtumien seurauksia, vaan päinvastaisesti aktiivisesti muutoksia synnyttäviä ja itsessään tapahtumakulkuun vaikuttavia tekijöitä.⁵

1900-luvun viimeisten vuosikymmenten historiankirjoituksen käänneet johdattelivat historioitsijat myös tunteiden pariin. Ranskalaisen Annalistisen koulukunnan esittelemä mentaliteettien historia, mikrohistoria sekä psyko- ja sukupuolihistoria innostivat ja toimivat lähtökohtina tunteiden historiallisten merkitysten tulkintaan.⁶ Sosiologi Norbert Eliasia voi pitää yhtenä tunteidentutkimuksen pioneerina. Hän käsitteli jo vuonna 1939 julkaistussa *Sivilisaatioprosessissaan* tunteiden historiallista muutosta ja suuntaa.⁷ Vaikka konstruktivistiset teoriat tarttuivat tunteiden kulttuuriseen ilmenemiseen jo 1900-luvun puoliväliltä, historioitsijat empivät tunteiden huomioimista osana menneen tutkimusta.⁸ Vaadittiin vielä neljä vuosikymmentä kuuluisan ranskalaisen annalistin Lucien Febvren tutkimusten jälkeen ennen kuin tunnehistoria kehittyi omaksi tutkimusalakseen 1980-luvulla.⁹

Vuosituhanneen lopun globaalin modernisaation synnyttämät yhteiskunnalliset sekä sosiaaliset murrokset vaikuttivat myös historian tutkimuksen sisältöön. Avioliitto, perhe, sukupuolten väliset suhteet asettuivat uuteen perspektiiviin perinteisten perherakenteiden pirstaloitumisen ja perhettä koskevien näkemysten kyseenalaistumisen seurauksena. Naisen ja miehen välistä rakkautta 1600-luvun lopulla tutkineen Sari Kietäväinen-Sirénin mukaan 1980-luvun perhehistoriallinen tutkimus laajentui kritisoimaan vallitsevaa modernisaatioparadigmaa. Siinä

⁵ Boddice, Rob: *The History of Emotions*. Manchester University Press, Manchester, 2018, 2.

⁶ Kietäväinen-Sirén, Hanna: *Erityinen ystävyys: Miehen ja naisen välinen rakkaus uuden ajan alun Suomessa (n. 1650-1700)*, Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä, 2015, 15.

⁷ Elias, Norbert: *The Civilizing Process. The History of Manners; State Formation and Civilization*, Oxford/Cambridge: Blackwell Publishers, 1994, 443–453, Alkuperäisteos, *Über den Prozeß der Zivilisation*, 1939.

⁸ Stearns, Peter: *History of Emotions: Issues of Change and Impact*, 17–31. Teoksessa Feldman Barret, Lisa, Haviland-Jones, Jeanette & Lewis, Michael (toim.): *The Handbook of Emotions*, The Guilford Press, New York/London, 3.painos, 2008, 18.

⁹ Febvre, Lucien: *La sensibilité et l'histoire: Comment reconstituer la vie affective d'autrefois?* *Annales d'histoire sociale* 1939–1941/3, (½), 1941, 5–20; Rosewein, Barbara: *Worrying about Emotions*, *American historical review*, 107(3), 821–845, Oxford, 2002, 823.

kapitalismin ja kaupungistumisen synnyttämän keskiluokan sekä protestanttisen perhe-etiikan nousun nähtiin muovaavan perheestä ensisijaisen tunneyksikön. Vuosituhannen viimeisellä kymmenyksellä mikrohistoriallisen käänteen ja uusien historioiden johdattelmana historioitsijat irrottautuivat kaikenkattavasta perhehistoriasta ja kohdistivat huomion spesifimpiin tutkimuskohteisiin.¹⁰

Tunnehistorian tutkimuksen kehittyessä tunteiden kulttuurinen muokkaantuminen ja niiden historiallinen muutos inspiroivat useita teoreetikkoja tarkastelemaan tunnehistoriaa erityisesti kulttuurisen konstruktivismin näkökulmasta.¹¹

Tutkijapariskunta psykiatri Carol Stearns ja sosiaalihistorioitsija Peter Stearns erottelivat tunnehistorian omaksi tutkimusalakseen määritellään vuonna 1985 julkaistussa tutkimuksessaan *emotionologian* keskeiseksi tunnetutkimuksen käsitteeksi.¹² Stearnssien mukaan tunteita tutkineet historioitsijat ja antropologit ovat perinteisesti sekoittaneet tunteiden säätelyn, määrittelyn ja yhteiskunnallisen kulttuurin (miten ihmisten tulisi yhteiskunnallisesti tuntea) itse inhimilliseen tunnekokemukseen. Tutkijoiden mukaan yksilölliset tunnekokemukset, ”mitä todella tunnettiin”, ovat tutkimuksellisesti epärelevantteja ja ohjaavat tunnehistoriallista tutkimusta väärään suuntaan.¹³ Emotionologian mukaan yksittäisen ihmisen tunnekokemus ei siis olisi koskaan historiallisesti saavutettavissa. Yksittäisen ihmisen kokemusta tarkastelevalle tutkijalle, kuten minulle, emotionologinen näkökulma näyttäytyy tästä syystä vaikeana työkaluna.

Amerikkalainen kulttuuriantropologi William Reddy on rikastanut tunnehistoriaa yhdistämällä aatehistorian ja psykohistorian sisältöjä tunteiden kulttuuriseen konstruktivismiin.¹⁴ Reddyn teoriassa tunteen ilmaisu ja tunnekokemuksen sanallistaminen (”emotiivinen ilmaisu”) muokkaa ja nyansoi väistämättä itse tunnekokemusta. Reddylle tunteminen on sosiaalista, yhteisöllistä ja dynaamista.¹⁵ Reddyn esittelemät sanallistetut tunnekuvaukset tarjoavat hyödyllisiä työkaluja

¹⁰ Kietäväinen-Sirén Hanna, 2015, 16.

¹¹ Kietäväinen-Sirén, 2015, 19.

¹² Stearns, Carol & Peter, Stearns: *Emotionology: Clarifying the History of Emotions and Emotional Standards*, The American Historical Review, 90(4), 813–836, Oxford University Press, 1985.

¹³ Mt.

¹⁴ Reddy, William: *Against Constructionism: The Historical Ethnography of Emotions*, Current Anthropology, 38(3), 327–351, The University of Chicago Press, Chicago, 1997.

¹⁵ Reddy, William: *The Navigations of Feeling. A Framework for the History of Emotions*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001.

menneiden tunnekokemusten ja sosiaalisen ympäristön yhteyksien tulkintaan. Toisaalta, kuten Kietäväinen-Sirén omassa väitöskirjassaan huomauttaa, tunnekuvauksia ja -ilmaisua ei ole mielekästä tulkita pelkästään sanallistettuina ilmauksina, vaan tarkastella tunnekokemuksia verbaalisen ja ei-verbaalisen viestinnän kokonaisuuksina.¹⁶

Suomalaisessa historiantutkimuksessa tunteet nousivat merkittäväksi tutkimuskohteeksi 1990-luvulla. Vuosituhannen lopulla myös naishistoria, sukupuolentutkimus ja psykohistoria nostivat päättään uusina tutkimuksellisinä suuntauksina. Ne laajensivat tahoillaan traditionaalisessa tutkimuksessa marginaaleihin jääneiden ryhmien ääntä ja historiaa.¹⁷ Suomalainen tunteiden tutkimuksen kenttä on sittemmin tarkastellut tunteita muun muassa sosiaalisen aseman, sukupuolen ja kollektiivisten kokemusten kautta.¹⁸ Tuomas Tepora tuo artikkelissaan *Neurotieteiden haaste tunteiden historialle* mielenkiintoisesti esille tunnetutkimuksen moninaisuuden ja itse tunteiden historian monitieteisyyden.¹⁹ Tunnetutkimuksen kenttä onkin laaja kokonaisuus psykologian neurotieteellisiä selityksiä, luonnontieteiden korostamaa evolutiivisuutta, yhteiskunnallisuutta alleviivaavaa sosiologiaa, tunteiden kautta moraalialia ja etiikkaa lähestyvää filosofiaa sekä ihmistieteiden konstruktivisuutta.

Teoksessa *Tunteiden sosiologiaa* Sari Näre huomauttaa, että toimivien metodologisten ja teoreettisten välineistön puuttuminen on itsessään hidastanut tunteiden tutkimuksen kehitystä.²⁰ Metodologisten työkalujen lisäksi tunnetutkimuksen marginaalisuuteen on Näreen mukaan vaikuttanut myös käsitys tunteiden privaattiuudesta, yksityisyydestä ja psykologisuudesta. Sosiologisesta näkökulmasta tutkijoita on kiinnostanut esimerkiksi se, miten ihmiset oppivat tuntemaan ja toisaalta olemaan tuntematta tiettyjä tunteita.

¹⁶ Kietäväinen-Sirén, 2015, 21.

¹⁷ Ks. esim. Siltala, Juha: Suomalainen ahdistus. Huoli sielun pelastumisesta, Otava, Helsinki, 1992; Setälä, Päivi: Naistutkimuksen haasteet antiikintutkimukselle, Historiallinen Aikakausikirja, 1, 1993.

¹⁸ Ks. esim. Katainen, Elina & Kotila, Pirkko (toim.): Työväki ja tunteet, Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, Gummerus, Tampere, 2002; Välimäki, Mari: Rakkauden käytännöt, Opiskelijat ja salatut kihlat 1600-luvun Turussa ja Uppsalassa, Historiallinen aikakausikirja, 3, 2018, 246–257; Tepora, Tuomas: Kiihkeä historia. Tunteet historian tutkimuksessa, 77–93. Teoksessa Hannikainen, Matti, Danielsbacka Mirkka & Tepora Tuomas (toim.): Menneisyyden rakentajat. Teoriat historian tutkimuksessa, Gaudeamus, 2018.

¹⁹ Tepora, Tuomas: Neurotieteiden haaste tunteiden historialle, Historiallinen aikakausikirja 3, 322–340, 2012.

²⁰ Anttila & Näre, 1999, 9.

He ovat myös kysyneet, mikä on tunteiden sosiaalinen paikka ja merkitys ilmiöiden muodostumisen kannalta.²¹ Näre on itse tutkinut naisten ja miesten tunnekulttuuria, tunneilmaisun tiedostamattomia emotionaalisia prosesseja sekä sota-ajan lasten ja nuorten tunneperintöä suomalaisessa yhteiskuntakulttuurissa.²²

Historismin vahva perinne on osaltaan hidastanut suomalaisen tunnehistoriantutkimuksen nousua.²³ Tutkimussuuntana tunteiden historiasta tekee haasteellisen myös lähdeaineiston laajuus – menneisyyden vihjeeksi kelpaa lähes mikä tahansa menneisyyden artefakti valokuvasta aikakausilehteen. Vastakkainasettelussa on myös korostettu sitä, etteivät inhimilliset kokemukset olisi laisinkaan historiallisesti saavutettavissa.²⁴ Toisaalta, epäluuloinen suhtautuminen tunteiden tutkimukseen ei kummunnut pelkästään varautuneisuudesta tunteiden tutkimusta kohtaan, vaan yhtä lailla epäluuloisuudesta itse historioitsijan omia tunteita kohtaan. Tunteita tutkinut kulttuurihistorioitsija Hannu Salmi kysyy osuvasti; *Onko 1800- ja 1900-lukujen rakkaus ilmiönä jo päättynyt vai olemmeko yhä samojen rakkauskäsitysten piirissä? Missä mielessä aihe ylipäättään on historiallinen?*²⁵ Samaa pohdin lukiessani oman aineistoni vanhimpien vastaajien kirjoituksia nuoruuden tunnekokemuksista. Haasteellista tunteiden tutkimuksesta tekee se, että käsittelemämme menneisyyden tunteet ovat meille samanaikaisesti tuttuja ja tuntemattomia.

Kokemuksellisen tulkinnanvaraisuuden lisäksi tunteiden tutkimukseen kietoutuu myös käytetyn kielen ja sanaston ajallinen muutos. Rakkausprofessorinkin tunnetun kasvatustieteilijä Kaarina Määtän sanoin rakkauden tieteellisen selittämisen ongelmallisuus piilee siinä, että ”tieteen kieli ei aina riitä kuvaamaan tunteen kieltä”²⁶. Tämä pätee myös menneen, jo eletyn rakkauden tulkintaan ja käsittämiseen. Tutkimuksellisen problematiikan ydin on mahdollista ulottaa loogisen kielen ja

²¹ Mt.

²² Anttila & Näre, 1999, 9; Näre, Sari: Sota-ajan lasten ja nuorten tunneperintö: sukupolviväkivallan varjo ja selviytymisen eetos, 91–120. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.): Yhteisöllisyys liikkeessä. Kansanvalistusseura: Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, Helsinki, 2009.

²³ Salmi, Hannu: Tunteiden historian lähteillä, KLEIO, Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liiton jäsenlehti, 2, 8–10, 2018.

²⁴ Salmi, 2018, 9.

²⁵ Mt.

²⁶ Määtä, Kaarina: Rakkaus on demokratian radikaalein muoto, Tieteessä tapahtuu, 6, 2006, 76.

yksilöllisesti koetun tunne- ja kokemusmaailman ristiriitaan, jossa rakkaustarinan sanoittaminen on ylipäänsä haaste itse rakkaussuhteen osapuolelle.²⁷ Kokemusten tutkimuksessa onkin otettava huomioon nämä inhimilliset rajoitteet ja kokemuksen myöhemmän muistelun elementit.

Kuluneen vuosisadan lopulla lähteneestä historian tutkimuksen tunteellisesta käänteestä (*emotional turn*²⁸) ja ympärimaailmaa perustetuista tutkimuskeskuksista ja -ohjelmista huolimatta, emotiot ovat vielä 2000-luvun toisella kymmenyksellä historian tutkimuksen marginaalissa. Rob Boddice tarttuu vuoden 2018 alussa julkaistussa teoksessaan *The History of Emotions* tunteiden historiallisen ulottuvuuden paikkaan tieteellisellä tutkimuskentällä. Boddice ylistää kirjassaan tunnehistorian tutkimuksen laajentumista ja 1980-luvulta alkanutta kehityskulkua, mutta allekirjoittaa menneisyyden tunnekokemusten tulkintaan liittyvät haasteet. Boddice esittää toimivien metodien sekä tunnehistorian teorioiden muodostamisen olevan välttämättömyys tunnehistorian tutkimuksellisen tradition vakiintumiseksi.²⁹

Jo mainitun Hanna Kietäväinen-Sirénin tutkimukset, Mari Hatakan väitöskirja heterosuhteen kulusta ja kulttuurisesta mallista sekä Anna Anttilan väitöskirja varhaisnuorten seurustelukulttuurista edustavat 2000-luvun tunnetutkimusta, jossa tunteiden kokemuksellisuutta tarkastellaan joko osana mennyttä aikaperspektiiviä tai toisaalta kyseenalaistetaan tiettyyn ikäkauteen kohdistuvia tunnekulttuurisia ennakkoluuloja.³⁰ Kyseiset tutkimukset kannustivat sekä rohkaisivat minua yhdistämään omassa tutkielmassani rakkauden tunteet nuoruuden kokemuksellisuuteen.

²⁷ Mt.

²⁸ Boddice, 2018, introduction.

²⁹ Boddice, 2018, 205.

³⁰ Anttila, Anna: *Leikin Asia, Näkökulmia varhaisnuorten romanttiseen seurustelukulttuuriin*, Yliopistopaino, Helsinki, 2009; Hatakka, Mari: *Nainen, mies, rakkaus, seksi. Heterosuhteen kulku, kulttuurinen malli ja sitä selittävät diskurssit kahden omaelämäkerta-aineiston valossa*, University of Helsinki, Unigrafia Oy, Helsinki, 2011; Kietäväinen-Sirén, 2015.

2.2 Hoviromansseista aivokemiaan: rakkaus tieteellisentutkimuksen kohteena

Rakkautta on kuvattu, selitetty, tutkittu ja määritelty lukuisissa teoksissa Platonin ja Aristotelen ajoista alkaen.³¹ Rakkauden määritelmää ja sisältöjä pidetään näyttävästi yllä ja osana 2000-luvun arkielämää eri media-areenoilla. Tuorein ”sen oikean” löytämisen unelmaan tarttuva tosi-televisio formaatti *Ensitreffit alttarilla*³² pyrkii ylittämään tieteen ja kestävän parisuhderakkauden välisen kuilun tekemällä tieteeseen perustuvasta parien yhdistämisestä koko kansaa koskettavaa viihdettä. ”Rakkautta ensisilmäyksellä” -unelman ja kaikkivoipaisten tunnereaktioiden sijaan 2010-luvun rakkaustarinaa rakennetaan psykologisen yhteensopivuuden, kumppaneiden välisen yhteistyön sekä jatkuvan kommunikoinnin ihanteille. Elämäntapaoppaiden saralla Keiju Vihreäsalo tarkastelee teoksessaan, *Jotta voisin rakastaa, Rakkauden anatomia* omakohtaisten kokemustensa kautta pelkojen asemaa ja kohtaamisen vaikeutta mahdollisuuksissamme rakastaa ja vastaanottaa rakkautta.³³

Rakkautta on selitetty ja jaoteltu muun muassa sen kohteiden, päämäärien, synnyn ja ilmenemistapojen perusteella.³⁴ Keskusteluun on osallistunut lukuisia ajattelijoita niin kaunokirjallisilla teoksilla kuin tieteellisillä tutkimusjulkaisuilla. Yhdysvaltalainen filosofi Irving Singer jaottelee rakkauskäsitykset idealistisiin ja realistisiin perinteisiin rakkauden luonteen selittämiseen keskittyvässä *The Nature of Love* kirjatrilogiassaan. Idealistisen käsityksen mukaan rakkaus huipentuu henkiseksi yhdistymiseksi ”täydellistäen” rakastajan. Tämä rakkauden ja rakastamisen kaikkivoipaisuutta korostava ihanne on yhä löydettävissä oman aikamme, 2010-luvun romantiikkateollisuudesta. Realististen käsitysten edustajat uskovat rakkauden selittyvän puolestaan ihmisen biologialla ja seksuaalisuudella. Singerin mukaan tämän käsityksen mukaan nainen ja mies pariutuvat, koska yhdessä eläminen on lajin

³¹ Singer, Irving: *The Nature of love* 1, Plato to Luther, The University of Chicago Press, Chicago, London, 1966, 47–87; Korsisaari, Eva Maria: *Tule rakkaani! Naisen ja miehen välisestä etiikasta kirjallisuuden rakkauskuvauksissa*, Teos, Helsinki, 2006, 16; May, Simon: *LOVE a history*, Yale University Press, New Haven and London, 2011, 38–67.

³² Ensitreffit alttarilla, MTV -internetsivu, <https://www.mtv.fi/sarja/ensitreffitalttarilla-33011132> (katsottu 25.10.2018), Ensitreffit alttarilla, https://fi.wikipedia.org/wiki/Ensitreffit_alttarilla (katsottu 25.10.2018).

³³ Vihreäsalo, Keiju: *Jotta voisin rakastaa, Rakkauden anatomia*, Otava, Helsinki, 2018.

³⁴ Korsisaari, Eva Maria: *Tule rakkaani! Naisen ja miehen välisestä etiikasta kirjallisuuden rakkauskuvauksissa*, Teos, Helsinki, 2006.

olemassa olon kannalta tarpeellista ja rakkaus ilmentyy sukupuolisten tarpeiden tyydyttämisen osana.³⁵

Osmo Tammissalo tarkastelee rakkautta evolutiivisesta perspektiivistä ja selittää ihmisen parinvalinnan biologialla.³⁶ Tässä valossa biologia, luonto ja evoluutio ovat kehittäneet suuret tunteet ja rakastumisen ratkaisuina sitoutumisen ja parisuhteessa pysymisen ongelmaan. Rakkauden tarkoitus palautuu lisääntymisen ja ihmislajin selviytymisen takaamiseen.³⁷ Biologisen antropologian edustajan, Helen Fisherin mukaan romanttinen rakkaus on, jopa seksuaalisuutta voimakkaampi vietti.³⁸ Kansanperinteen diskursseissa parisuhteen merkitys kiteytyy puolestaan kodin rakentamisen ja perheiden sukupolvisen jatkuvuuden ympärille.³⁹

Rakkautta on lähestytty myös monista muista lähtökohdista. Eva Maria Korsisaari on osallistunut rakkauden tutkimukseen kirjallisuustieteen ja filosofian perspektiiveistä tarkastellessaan naisen ja miehen välistä etiikkaa kirjallisuuden rakkauskuvauksissa.⁴⁰ William Gooselle rakkaus on puolestaan universaali, psykologinen mahdollisuus. Parisuhde ei kuitenkaan ole sosiologin mukaan yksilön vapaan valinnan tulosta, vaan tutkijan mukaan yhteisöjen sosiaalisella kontrollilla on merkittävä vaikutus yksilöiden parinvalintaan ja suhteiden kestävyYTEEN. Goose teoretisoi rakkautta ja parisuhdetta sosiokulttuurisina kaavoina, joiden pyrkimys on estää rakkauden hajottava vaikutus yhteisöihin.⁴¹

Psykoanalyysin kehittäjän Sigmund Freudin mukaan rakkauden synty kietoutuu ihmisen kehitypsykologisiin kehitysvaiheisiin ja aikuisen tuntema rakkaus kumpuaa varhaislapsuuden kokemuksista. Freudin psykoanalyttisen teorian mukaan rakkauden ytimessä on lapsuuden kokemus saavuttamattomasta rakkaudesta, ensimmäisen rakastumiskokemuksen kohdistuessa ensimmäisten ikävuosien aikana omaan äitiin tai

³⁵ Singer Irving: The Nature of love 1-3, 1. Plato to Luther, 1966, 2. Courtly and Romantic, 1984, 3. The Modern World 1987, The University of Chicago Press, Chicago, London.

³⁶ Tammissalo, Osmo: Rakkauden Evoluutio, Ihmisen parinvalinnan biologiaa, Terra Cognita, Hakapaino, Helsinki, 2005.

³⁷ Tammissalo, 2005, 175–272.

³⁸ Aron, Arthur, Fisher Helen, Mashek, Debra, Li Haifang & Brown, Lucy: Defining the Brain Systems of Lust, Romantic Attraction, and Attachment, Archives of Sexual Behavior, 31 (5), 413–419, 2002

³⁹ Hatakka, 2011, 297.

⁴⁰ Korsisaari, 2006.

⁴¹ Goode, William: The Theoretical Importance of Love, American Sociological Review, 24 (1), 38–47, American Sociological Association, 1959.

isään. Freudin mukaan ihminen etsii tätä lapsuudessa torjuttua rakkauden prototyyppiä läpi elämänsä.⁴² Ihmisen psykologisen kehityksen ja elämänkaaren vaiheiden lisäksi rakkautta on selitetty myös itse tunnekokemuksen eri vaiheilla. Rakkauden on nähty muuttavan muotoaan ja kehittyvän rakastavaisten suhteen edetessä. Psykoanalyytikko Ether Personin mukaan rakastuminen fyysisenä ja psyykkisenä rektiona, kuten kiihottumisena, unettomuutena kuin mielenkiinnittymisenä, kehittyy molemminpuolisen rakastamisen seurauksena rakastavaisten jakamaksi yhteiseksi me-identiteetiksi ja mahdollisesti lopulta helläksi kumppanuudeksi.⁴³

Rakkauteen on tartuttu myös kysymällä, tulisiko se käsittää yhdeksi perustunteeksi viiden perinteisen perustunteen (viha, suru, yllätyneisyys, pelko ja ilo) rinnalla. Shaverin, Morganin ja Wun mukaan rakkaus on ihmisen perustunne, joka kattaa kiintymyksen, seksuaalisuuden ja huolenpidon käyttäytymismallit. Perinteisesti rakkaus on käsitetty pikemminkin ”ajatuksena”, ”asenteena” tai ”suhtautumisen” kuin tunteena.⁴⁴ Tutkijoiden mukaan tämä lähtökohta on yksi tekijä siihen, miksi rakkaus tunteena jäänyt vaille laajempaa tutkimusta⁴⁵.

Ihmistieteiden lisäksi rakastumista on selitetty lääketieteessä aivo- ja neurokemian perspektiiveistä aivokuvantamisen avulla. Rakastuneiden aivotoimintoja on verrattu ei-rakastuneiden ihmisten aivoihin.⁴⁶ Aivotutkijoiden mukaan rakastuminen ja sen muuttuminen rakastamiseksi voidaan selittää puhtaasti neurokemiallisen tasapainotilan järkkymisenä ja aivokemiallisina muutoksina.⁴⁷ Lopuksi maininnan arvoista on rakkauden selityksen muodostaminen sen eri lajien erottelun kautta. Rakkaus jaetaan perinteisesti kolmeen lajiin: romanttisen ja intohimon yhdistymään

⁴²Freud, Sigmund: Three essays on the theory of sexuality, toinen painos, käännös Brill A., New York, Washington, 1920.

⁴³ Person, Ethel: Dreams of love and Fateful Encounters, The Power of Romantic Passion, W.W. Norton & Company, Inc., 1988, 29–72, 185–211, 322–348.

⁴⁴ Morgan, Hillary, Shaver Phillip & Wu Shelley: Is love a ”basic” emotion?”, Personal Relationships, 3, 81–96, 1996.

⁴⁵ Mt.

⁴⁶ Ks. esim. Bartels. Andreas & Zeki, Semir: The neural basis of romantic love, NeuroReport, 11 (17), 2000; Aron, Arthur, Fisher, Helen, Mashek, Debra, Li, Haifang, Strong, Greg & Brown, Lucy: Reward, motivation, and emotion systems associated with early-stage intense romantic love, JOURNAL OF NEUROPHYSIOLOGY, 94(1), 327–337, 2005; Aron, Arthur, Fisher, Helen & Brown, Lucy: Romantic love: An fMRI study of a neural mechanism for mate choice, The Journal of Comparative Neurology, 493(1), 58–62, 2005.

⁴⁷ Liebowitz, Michael: The Chemistry of Love, Little Brown, Boston, 1983, 36–49, 96–108; Zeki, Semir: The neurobiology of love, FEBS Letters, 581(14), 2575–2579, 2007, 2575.

*erokseen*⁴⁸, epäitsekkääseen, jumalalliseksi kutsuttuun rakkauteen *agabeen* sekä lähimmäisen tai ystävän rakkauteen *philiaan*⁴⁹. Vanhempien kiintymysrakkautta lapsiinsa on puolestaan nimitetty *storgeksi*⁵⁰. Tieteellisestä tutkimuksesta sekä eri medioiden, aikakauslehdistä podcasteihin, välittämässä keskusteluissa rakkaus jaotellaan kolmeen tasoon, jossa romanttinen rakkaus, seksuaalinen intohimo ja kumppanuusrakkaus muodostavat rakastumisen ja rakastamisen syvän ytimen.⁵¹

2.2.1 Rakkauden historia

Marginaalisena tutkimuskohteena rakkaudenhistoria on perinteisesti keskittynyt sukupuolielämää ja avioliittoa koskeneiden lainsäädäntöjen, määräyksien sekä avioliitto-oppaiden tutkimukseen.⁵² Historiankirjoituksessa romanttinen rakkaus elää mieseliitin rakkauskirjeissä, keskiajan yläluokkien näyttävässä häätraditioissa sekä Romeon ja Julian inspiroimassa traagisen rakkauden ihannoinnissa. Rakastamisen kokemukset, rakastajien arki sekä yleisesti kansanihmisten tunteet ovat jääneet kirkollisten ja valtiollisten ihanteiden, lainsäädännön ja perinteiden varjoon.⁵³ Lisäksi menneisyyden rakkautta ovat tarkasteltu kiinteästi yhteiskunnalliseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan liitettynä kokemuksena. Yhteiskunnallisena kehityksenä modernisaatioprosessin myötä syntynyt urbaani keskiluokka tuli yläluokkien lisäksi oikeutetuiksi ja kyvykkäiksi henkilökohtaisille rakkauden kokemuksille.⁵⁴

Sosiaalihistorian näkökulmasta aikuistuminen ja seksuaalisuuden kehittyminen olivat pitkälle 1900-lukua sidottuina kirkon arvovaltaan ja normatiivisiin käyttäytymistä ohjanneisiin rakenteisiin, jossa rippukoulu merkitsi rituaalista askelta lapsuudesta

⁴⁸ Saarinen, Risto: *Oppi rakkaudesta*, Gaudeamus, Tallinna, 2015.

⁴⁹ Lahtinen, Anu & Vainio-Korhonen, Kirsi: *Lemmen ilot ja sydämen salat: suomalaisen rakkauden historiaa*, WSOY, 2009, 20; Fiskaari, Veijo: *Kantin käsitys ystävydestä ja rakkaudesta, pro gradu – tutkielma*, Helsingin yliopisto, 2010, 32, 37.

⁵⁰ Lewis, Clive: *The Four Loves*, Geoffrey Bles, 1960; Lepojärvi, Jason: *GOD IS LOVE BUT LOVE IS NOT GOD*, Studies on C. S. Lewis's Theology of Love, Juvenes Print, Helsinki, 2015.

⁵¹ Ks. esim. Fisher, Helen: *Why we love, why we cheat*, Ted Talk, https://www.ted.com/talks/helen_fisher_tells_us_why_we_love_cheat (Katsottu 23.10.2018); Malminen Ulla: *Evoluutiobiologian dosentti: Rakkaus ei ole tunne*, Yle Uutiset, 14.2.2016, <https://yle.fi/uutiset/3-8662216> (Luettu 23.10.2018).

⁵² Lahtinen & Vainio-Korhonen, 2009.

⁵³ Korhonen, Anu: *Järjen veit, orjan teit? Rakastumisen kokemukset uuden ajan taitteessa*, Tieteessä tapahtuu, 5, 17–23, 2006, 17; Vainio-Korhonen & Lahtinen, 2009; Hoikkala, Ilona: *Nuoruusvuosien rakkaustarinat tunnehistorian tekijöinä*, KLEIO, 2, 2018, 18–19.

⁵⁴ Kietäväinen-Sirén, 2015, 18.

nuoruuteen.⁵⁵ Näin myös rakastuminen ja pariutuminen ovat olleet suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa tiukan säätelyn kohteena niin kirkon, valtion kuin kyläyhteisön tahoilta.⁵⁶

Suomalaisessa rakkaushistoriassa kristinuskon saapuminen ja kanonisen oikeusperinteen muodostuminen muuttivat merkittävästi avioitumisperinteitä ja rakkauden merkityksiä.⁵⁷ Avioliiton historian valossa on myös mielenkiintoista todeta, että kirkollinen vihkiminen tuli Suomessa pakolliseksi vuonna 1734. Samaan lakiin kirjattiin myös puolisojen oma suostumus ja vapaa tahto laillisen liiton ehdoksi. Toisaalta syntyperä ja toimeentulon turvaaminen nähtiin Vainio-Korhosen mukaan pitkään hyvän yhteiselämän peruspilareina. Rakkaudesta rakennettu liitto ei saanut suurta suosiota vielä 1700-luvulla. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei säädynmukainen avioliitto olisi sisältänyt kiihkeitä tunteita tai aviopuolisoiden välistä kumppanuutta.⁵⁸ Kai Häggmanin mukaan vuonna 1939 käyttöön otettu avioliittolaki sinetöi rakkauden avioitumisen ideologiseksi perustaksi. Samassa kehityskulussa sukupuolielämä liitettiin vain aviopuolisoiden väliseksi asiaksi, mikä kävi yhteen kristillisen kirkon vaaliman tiukan sukupuolimoraalin kanssa. Yhteiskuntaluokkaa katsomatta avioitumisesta tuli yhteiselämän aloittamisen ja sukupuolisen kanssakäymisen normi.⁵⁹

Rakkautta löytyy kuitenkin muutamista menneisyyden tunteita käsittelevistä teoksista. Anu Lahtinen ja Kirsi Vainio-Korhonen esittelevät mielenkiintoisesti perinteisestä historiankirjoituksesta poikkeavan kertomuksen suomalaisesta rakkauden historiasta. Lahtinen ja Vainio-Korhonen paneutuvat kirjassaan *Lemmen ilot ja sydämen salat: suomalaisen rakkauden historiaa*, rakkauteen nimenomaisesti kokemuksellisuuden näkökulmasta. Vaikka tutkijat allekirjoittavat kirkollisen moraaliopin sekä perheyhteisön vallan vaikutuksen aviokäytänteisiin, kirjassa esitellyt rakkaustarinat

⁵⁵ Markkola, Pirjo: Moninainen maalaisnuoriso, 129–160. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata, suomalaisen nuorison historia, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2003, 147–148.

⁵⁶ Räisänen, Arja- Liisa: Onnellisen avioliiton ehdot, Sukupuolijärjestelmän muodostumisprosessi suomalaisissa avioliitto- ja seksuaalivalistus oppaissa 1865-1920, Suomen historiallinen seura, Helsinki, 1995, 25.

⁵⁷ Lahtinen & Vainio-Korhonen, 2009.

⁵⁸ Vainio-Korhonen, Kirsi: Järjellä ja tunteella aviovuoteeseen – Suomalaisen avioliiton ja yhteiselämän historiaa, Niin & Näin, 1, 2015, 48.

⁵⁹ Häggman, Kai: Perheen vuosisata: perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa, Suomen historiallinen seura, Helsinki, 1994, 15.

tuovat esille rakastumisen sekä rakkauden tunteiden olleen osa ihmisten elämää keskiajalta saakka.⁶⁰

2.3 Nuoruuden tulkintoja

Monitieteisenä tieteenalana nuorisotutkimus kohdistuu laajasti ymmärrettynä tavalla tai toisella nuoriin sekä nuorisoon, ja täten osallistuu nuoruuden käsitteelliseen määrittelyyn. Vilkaisu nuorisotutkimuksen kenttään sekä alan julkaisuihin havainnollistaa tutkimuskohteiden laajan kirjon. Nuoruuden yhteisöt, harrastukset, nuorisokulttuurit, koulumaailma, arvot ja asenteet sekä yleisesti nuorten elinpiirit rakentavat tahoillaan nuorisotutkimuksen moninaista kenttää.⁶¹ Tutkimuskohteiden rinnalla myös menetelmät vaihtelevat etnografiasta kvantitatiivisiin tutkimuksiin. Tästä johtuen myös itse nuoruuden -käsite kokoo taakseen laajan merkityksellisen variaation. Samalla se, miten käsitteellistämme nuoruutta vaikuttaa siihen, miten ymmärrämme muut ikäkaudet. Merja Leppälähdén mukaan nuoruus voidaan määritellä elämänvaiheena, kehitysvaiheena, erilaisin ikärajoin tai tiettyihin elämän siirtymäkohtiin ja instituutiomuutoksiin sidonnaisena ajanjaksona.⁶²

Sosiologi Vesa Puuronen osallistuu nuoruutta ja nuorisoa teoreettista määrittelyä koskevaan keskusteluun vuonna 2006 julkaisemallaan *Nuorisotutkimus* -kirjallaan. Puuronen tuo teoksessaan esille nuori-, nuoriso- ja nuoruus -käsitteiden historiallista taustaa ja havainnollistaa yhteiskunnallisen ajan vaikutuksen kunkin käsitteen syntyyn, käyttöön ja merkityshistoriaan.⁶³ Puuronen avaa mielenkiintoisesti käsitteen historiallista aikajännettä tarkastelleessaan nuoruuden syntyä. Nuoruus voidaan ymmärtää Frank Musgroven näkökulmasta höyrykoneen aikalaisena, italialaisissa kauppakaupungeissa 1770-luvulla muodostuneena modernina määritelmänä tai 1950-

⁶⁰ Lahtinen & Vainio-Korhonen, 2009.

⁶¹ Ks. esim. Aapola, Sinikka: *Murrosikä ja sukupuoli* – julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt, Suomalaisen kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1999; Benneth, Andy: *Popular music and youth culture: music, identity and place*, Macmillan Press, New York, 2000; Saarinen, Henna: *Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus?*: Tutkimus nuorten kulutuskäyttäytymisestä, Stakes, Helsinki, 2001; Vaaranen, Heli: *Kaaharipoikia ja rappioromantiikkaa*, Helsingin yliopisto, Helsinki, 2005; Haikkola, Lotta: *Monipaikkainen nuoruus, toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit*, Unigrafia, Helsinki, 2012; Gissler, Mika (toim.): *Nuoruus Toisin Sanoen: Nuorten Elinolot -vuosikirja 2014*. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 2014.

⁶² Leppälähti Leena, Katsaus: Silmäys Nuorisotutkimukseen, *Elore*, 15(1), Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry, 2008.

⁶³ Puuronen, Vesa: *Nuorisotutkimus*, Vastapaino, Tampere, 2006, 21–51.

luvulla nuorisomuodin siivessä syntyneenä markkinamiesten tuotteena.⁶⁴ Lisäksi nuoruutta voidaan lähestyä Oliver Gallandin tavoin elämänvaiheena, jonka voisi tiettyjen yhteiskunnallisten tekijöiden avulla erottaa lapsuudesta ja aikuisuudesta.⁶⁵ Pertti Haapala esittää puolestaan nuorten määrän eri sosiaaliryhmissä, paikkakunnilla ja muilla yhteiskunnan osa-alueilla olevan merkittävä tekijä nuoruuden määrittelyssä.⁶⁶

Psykologian näkökulmasta nuoruutta tarkastellaan perinteisesti kehityspsykologisena ikä kautena ja lapsuuden, aikuisuuden ja vanhuuden rinnalla. Nykypäivän kehityspsykologiassa yksilön nuoruutta tutkitaan perinteisesti fysiologisten muutosten, kognitiivisten taitojen kehityksen, sosiaalisen kentän laajentumisen sekä sosiaalis-kulttuurisen ympäristön muutoksien kautta.⁶⁷ Stanley Hallin vuonna 1904 julkaisemaa kirjaa *Adolescence, its Psychology and its relations to Physiology, Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion and Education* voi pitää kehityspsykologian ensimmäisenä yleistöksenä.⁶⁸ Hall määrittelee nuoruuden uuden syntymän kaudeksi, jolloin yksilön kehitys kokee perinpohjaisen mullistuksen. Nuoruuden jälkeen ja ajanjakson mullistusten kautta yksilö saavuttaa Hallin mukaan korkeimman kehitysasteensa eli aikuisuuden.⁶⁹

Psykoanalyttisen nuorisoteorian ja kehityskriiseihin pohjautuvan näkemyksen isän, Erik Eriksonin mukaan eheän identiteetin muodostaminen on puolestaan nuoruuden tärkein kehitystehtävä. Eriksonin kehitysteoriassa nuoruus määrittyy nimenomaisesti yksilön kehitystä sanelevan perusristiriidan tai kriisin läpikäymisestä.⁷⁰ Viime vuosikymmenen lopulle ja nykypäivään tultaessa kehityspsykologiset teoriat ja nuoruuden käsitteelliset määritelmät ovat ottaneet yhteiskunnallisemman otteen nuoren kehitykseen ja nuoruuteen itsessään. Biologis-fysiologisten tekijöiden tai universaalien kehitysprosessien korostamisen sijaan uudempi kehityspsykologia

⁶⁴ Puuronen, 2006, 22–23.

⁶⁵ Galland, Olivier: What is Youth? Teoksessa Cavalli, Alessandro & Galland, Olivier (toim.): Youth in Europe, Pinter, New York, 1995.

⁶⁶ Haapala, Pertti: Nuoriso numeroina. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata, suomalaisen nuoruuden historiaa, Gummerus, Jyväskylä, 2003, 67–85.

⁶⁷ Ahonen, Timo, Lyytinen, Heikki, Lyytinen, Paula, Nurmi, Jari-Erik, Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto: Ihmisen psykologinen kehitys, PS-kustannus, Jyväskylä, 5.painos, 2014.

⁶⁸ Hall, Stanley: Adolescence, its Psychology and its relations to Physiology, Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion and Education, D.Appleton and Company, New York, 1904.

⁶⁹ Hall, 1904, xiii.

⁷⁰ Erikson, Erik: Identity: youth and crisis, W.W.Norton, New York, 1968.

korostaa sosiaalisen ympäristön, kulttuurin, normien ja yhteiskunnallisten arvojen merkitystä nuoren kehitykselle.⁷¹

2.3.1 Nuoruus eilen ja tänään: nuoruuden sukupolvien historiaa

Nuorison, nuorten ja nuoruuden tutkimuksen rinnalla kulkee myös nuoruuden historia omana tutkimusperinteenään. Sinikka Aapola ja Mervi Kaarninen havainnollistavat toimittamassaan kirjassa *Nuoruuden vuosisata, suomalaisen nuorison historia* suomalaisen nuoruuden muodostuneen vasta 1900-luvulla sellaiseksi kuin sen nykyisin ymmärrämme.⁷² Teos antaa laajan ja mielenkiintoisen kuvan nuoruuden merkityksistä tarkastellessaan nuoruuden historiaa elämänvaiheena ja käsitteenä sekä tietyn ikäryhmän eli aikaansa sidotun nuorison historiaa.

Nuoruuden historian tutkimuksessa nuoret, nuoruus ja nuoruuden ilmiöt ovat perinteisesti sidottu yhteiskunnan instituutioihin. Tämä on puolestaan vaikuttanut siihen, miten nuoruus on nähty ja miten sitä on tarkasteltu historian tutkimuksen saralla. Erilaisia yhteiskunnallisia ja sosiaalisia siirtymäriittejä voi pitää suomalaisen nuoruuden historian ja nuoruuden määrittelyn omaleimaisina tunnuspiirteinä. Rippikoulu ja konfirmaatio ovat olleet pitkään etenkin maaseutunuorisoa koskettaneita nuoruuden rajapyykkejä, joiden ensisijaisena tehtävänä on ollut siirtää ja sosiaalistaa nuori yhteisön keskeisiin tehtäviin.⁷³ Vahvojen tutkimusperinteiden ja instituutiokeskeisyyden valossa on perusteltua todeta, että nuoruuden historia lukeutuu pikemmin kasvatushistoriaksi kuin itsessään nuorten historiaksi. Samalla nuoruuden käsitettä on rakennettu osana koululaitoksen, maatalouden, naisten ja teollistumisen historiaa.⁷⁴

Historiantutkimuksen hankkeissa on perinteisesti pysyttäytynyt menneisyyttä koskevissa kysymyksissä ja pidetty nuoruuden sekä nuorison historiallinen tutkimus erillään nykynuoruutta koskevasta tutkimuksesta. Samalla nuorista yksilöinä tai

⁷¹ Nurmi, Jan- Erik: Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, Paula, Lyytinen, Heikki & Korkiakangas, Mikko (toim.): Näkökulmia kehityspsykologiaan: kehitys kontekstissaan, WSOY, Helsinki, 1995, 258–260.

⁷² Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata, suomalaisen nuorison historiaa, Suomalaisen kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2003, 9–29.

⁷³ Aapola & Kaarninen, 2003, 19–20.

⁷⁴ Suurpää & Vehkalahti, 2014, 11.

nuorisosta ryhmänä näytetään keskusteltavan usein osana omaa aikaansa, tietyn maailma tuotteina ja sen hetkisen kontekstin toimijoina. Nykynuoruuden tutkimuksessa ajallinen perspektiivi jää harmillisen usein hataraksi ja ilmiöiden suhteuttaminen ajalliseen jatkumoon tuottaa haasteita.⁷⁵

Nuoruuden kokemukset ja nuorten tunteet (niin entisten kuin nykyisten) ovat sekä nykypäivän että menneiden vuosikymmenten valossa suhteellisen vähän keskusteltu ja tutkittu kohde. Kuitenkin suomalaisessa yhteiskunta- ja sosiaalitieteiden tutkimuksessa kirjoitetulla muistitiedolla ja teemakirjoittamisella on oma paikkansa. Kapean, mutta selkeästi erottuvan polun nuoruuden tutkimuksessa muodostaa nuorten itse tuottamien tekstien ja nuorista sekä nuoruudesta kirjoitettujen aikalaiskuvauksien tutkiminen.⁷⁶ Oman tutkimuksellisen mielenkiintoni kannalta Nuorisotutkimusverkoston, Nuoren Voiman Liiton ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toteuttama *Oi nuoruus* -kirjoituskilpailu osuu naulankantaan, sillä nimenomaisesti nuoruusmuistot näyttäytyvät teemakirjoittamisen aiheena erityisen hedelmällisenä kohteena.⁷⁷

Kirjoituskilpailusta koostettu artikkeliantologia *Nuoruuden Sukupolvet, Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään* paneutuu *Oi nuoruus* -kilpailun vastauskirjoituksiin historiantutkimuksen sukupolvijaottelun, nykynuorisotutkimuksen ja temaattisten artikkeleiden kautta. Samalla tutkimus paikantuu suomalaisen omaelämäkerta- ja muistitietotutkimuksen perinteeseen. Antologia lähtee liikkeelle kirjoituskilpailun lähtökohdista kysymyksillä: *Mitä nuoruus on merkinnyt eri aikoina ja erilaisissa yhteiskunnallisissa tilanteissa nuoruuttaan eläneille? Onko nuoruuden kokemuksissa jotain sukupolvesta toiseen pysyvää?* Teoksen artikkeleissa nuoruus muodostuu tietyn iän tai biologisten ominaisuuksien sijaan vastaajan henkilökohtaista elämänkulkua ja oman elämän muistelua jäsentäväksi kerronnalliseksi käsitteeksi, omaksi narratiivikseen. Subjektiivisiin muistelutarinoihin perustuvat artikkelit avaavat laajan näkökulman suomalaisen yhteiskunnan kehittymiseen agraariyhteiskunnasta vauraaksi tietoyhteiskunnaksi. Samalla monipuolisista katsantokulmista kootut

⁷⁵ Suurpää & Vehkalahti, 2014, 17.

⁷⁶ Mt., 11.

⁷⁷ Mt., 2014.

artikkelit rakentavat nuoruuksista kulttuurisen ilmiön, joiden kautta tutkijat tarkastelevat suomalaisen yhteiskunnan sosiaalishistoriaa.⁷⁸

Antologian artikkelit johdattelivat minut tutkimusteemani ääreen sekä nuoruuden kokemuksellisen ja kerronnallisen tutkimuksen ytimeen. Tunnehistorian perspektiivistä artikkelit jättävät kysymyksiä ilmaan monitieteisestä ja -sävyisestä sukupolvistarkastelusta huolimatta. Toisaalta tunnetutkimuksen kaipuu kumpuaa todennäköisesti ensisijaisesti omasta perspektiivistäni sekä mielenkiinnon kohteistani. Samalla minulle heränneet kysymykset havainnollistavat pikemmin sitä, miten näkökulmien monipuolisuus tai tarkastelukohteiden toiveet heijastelevat kunkin lukijan omia lähtökohtia. Tunnekokemusten ja emotioiden liittäminen ihmisten elämänkulun kerrontaan olisi kuitenkin mielestäni relevanttia, ei pelkästään historian tutkimuksen, vaan myös suomalaisen nuorisotutkimuksen näkökulmasta. Nuorisotutkimuksen perspektiivistä nuoruuden emotiosensitiivisyys ei näytä kytkeytyvän mihinkään aikaisempaan tutkimustraditioon.

2.3.2 Rakkaus ja nuoruus – mahdollon yhtälö?

Rakkautta on siis tarkasteltu muun muassa sen ilmenemistapojen, vaiheiden, psykologian, muotojen ja rakastumisen aiheuttamien aivokemiallisten muutosten kautta. Rakkauteen on tartuttu filosofian, folkloristiikan, sosiologian, psykologian, lääketieteen, kirjallisuustieteen sekä biologian tieteenaloilla. Voinkin todeta, että rakkauden selitystä on metsästetty tieteenalaa katsomatta. Kiinnostavana ja houkuttelevana tutkimuskohteena rakkautta ei ole kuitenkaan yhdistetty ensisijaisesti nuoriin ihmisiin.

Nuoruuden ihmissuhteet ovat kuitenkin kiinnostaneet yhteiskuntatieteilijöitä jo pitkään. Tutkijoiden katse on kohdistunut etupäässä nuorisoryhmiin, etenkin poikkeavaan ryhmäkäyttäytymiseen.⁷⁹ Ystävyysuhteet, jengit ja kouluryhmät ovat inspiroineet tutkijoita sosiologeista sosiaalishistorioitsijoihin ja sosiaalipsykologeihin,

⁷⁸ Mt.

⁷⁹ Salasuo, Mikko & Suurpää, Leena: Ystävyys ja ryhmä kahden sukupolven kerrotussa elämässä, 112–149. Teoksessa Suurpää, Leena & Vehkalahti, Kaisa (toim.): Nuoruuden sukupolvet, monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään, Juvenes Print, Helsinki, 2014, 112.

mutta nuoruuden tunnesisältöihin tai etenkin intiimeihin rakkaussuhteisiin ei ole kiinnitetty laajaa tutkimuksellista huomiota. Esimerkiksi psykologian saralla nuorten seksuaalista kanssakäymistä tutkittaessa pyrkimyksenä on ollut selvittää nuorten seksikumppaneiden määrää ja ajoitusta, pikemmin kuin keiden kanssa ja mistä syistä seksiä harrastetaan. Tästä perspektiivistä nuorten itse sanallistamat tunnekokemukset ovat jääneet intiimisuhteiden tutkimuksen ulkopuolelle.⁸⁰

Muutamit ennakkoluulottomat tutkijat ovat nostaneet nuoruuden seurustelusuhteet ja parinmuodostukseen liittyvät emootiot tieteellisen tutkimuksen kohteiksi. Jo aikaisemmin mainitun Anna Anttilan tutkimukset varhaisnuorten seurustelukulttuurista ovat toimineet omalle tutkimukselleni merkittävänä inspiraation lähteenä. Myös ”2000-luvun erokulttuurissa” varttuneiden nuorten omia parisuhteita ja parisuhdeihanteita tutkineen Heli Vaarasan tutkimus edustaa lähtökohtaa, jossa nuorille itselleen annetaan ääni parisuhdekokemustensa muokkaajina.⁸¹

Nuorten romanttisiin kokemuksiin, suhteiden sisältöihin, merkityksiin ja laajempiin yhteyksiin, kuten lapsena muodostuneen kiintymyssuhteen ja nuoruuden seurustelusuhteen yhteyteen on alettu kiinnittää huomiota kuluneina vuosikymmeninä tutkimuksellista. Viime vuosituhannen lopulla tapahtuneet tutkimusparadigmojen muutokset vaikuttivat Wyndol Furmanin mukaan myös nuorten romanttisia suhteita käsittelevien tutkimusten toteuttamiseen. Merkittävää tästä muutoksesta teki se, että nuorten romanttisia intiimisuhteita ei nähty enää pelkästään mitättöminä ”säätoinä” (*trivial fling*).⁸² Toisin kuin aikaisempi tutkimus antoi ymmärtää, vuosituhannen vaihteessa psykologiat alkoivat korostaa, miten romanttiset suhteet tulevat alati olennaisemmaksi osaksi nuoren ihmisen sosiaalista maailman yksilön kehittyessä varhaisnuoruudesta nuoruuteen. Furman perustelee havaintoa omilla tutkimuksillaan amerikkalaisten tyttöjen ja poikien keskenään viettämien tuntimäärien kasvulla sekä tekemillään haastatteluilla. Lisäksi nuoruuden romanttiset ihmissuhteet muodostuvat Furmanin mukaan merkittävimmiten tukea ja kannustusta antaviksi ihmissuhteiksi nuoren yksilön elämässä.⁸³

⁸⁰ Furman, Wyndol: The Emerging Field of Adolescent Romantic Relationships, American Psychological Society, 11(5), 177–180, 2002, 177.

⁸¹ Vaaranen, Heli: Parisuhdepalapeli: Nuorten Aikuisten Parisuhteet. Helsinki: Kirjapaja, 2007.

⁸² Furman, 2002, 178.

⁸³ Mt.

On kuitenkin huomattava, että yhä marginaalisena tutkimuskohteena nuorten välisten romanttisten suhteiden tutkimus keskittyy pitkälti vain heteronuorten välisiin suhteisiin, jättäen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten romanttiset kokemukset kokonaan tieteellisentutkimuksen ulkopuolelle.⁸⁴ Lisäksi kyseiset tutkimukset ovat lähes yksinomaan keskittyneet länsimaisiin keskiluokkaisiin nuoriin. Nuorten välisten suhteiden ja romanttisen kanssakäymisen voi olettaa olevan erilaisia esimerkiksi kulttuureissa, joissa uskonnolla tai yhteisöllä on merkittävä valta ja auktoriteetti suhteessa nuoren yksilön toimintaan. Vähemmistöryhmien lisäksi nuorten ihmissuhteiden tutkimus nojaa pitkälti nuoruuttaan paraikaa elävien käsityksiin, jolloin mennyt perspektiivi pääsee jälleen unohtumaan. Nuorena kehittyvänä tutkimuskohteena nuorten romanttisten suhteiden ja rakkauden tutkimuksen olisikin syytä laajentaa tutkimuksellista perspektiiviään kattamaan tutkimuskohteensa kaikessa monimuotoisuudessaan.

2.4 Oral history: Muistitiedosta tieteellistä tutkimusta

Omaelämäkertaista kirjoitusta on syytä tarkastella omana ilmaisun lajinaan ja erityisenä, omat ominaispiirteet omaavana tutkimusaineistona. Yhteiskuntatieteissä tieteellinen tutkimus tarttui elämäkerta-aineistoihin 1900-luvun alulla ns. Chicagon koulukunnan johdattelmana. Samalla syntyi myös keskustelu elämäkertojen todistusvoimasta, informaatioarvosta, edustavuudesta ja luotettavuudesta. Suhtautuminen elämäkertojen tutkimukselliseen hyödyntämiseen onkin vaihdellut 1900-luvun mittaan, milloin kvantitatiivisten metodien, milloin käytettyjen aineistojen kritiikin paineessa.⁸⁵

Historiantutkimus on kuitenkin jo pitkään hyödyntänyt muistitietoa ja muisteluaineistoja menneisyyden lähteinä ja tutkimusaineistoina. Harmillista kyllä muistitietoa on usein pidetty toissijaisena, vähempiarvoisena, yksipuolisena ja jopa kelvottomana lähdemateriaalina, jota on hyödynnetty lähinnä täydentämään tai elävöittämään kirjallisia dokumentteja. Perinteisessä historiantutkimuksessa elämäkerrat rajoittuivat pitkään historiallisesti merkittävien, usein poliittisesti tai

⁸⁴ Ks. esim. Furman, 2002, 180; Furman, Wyndol & Shaffer, Laura: The role of romantic relationships in adolescent development, University of Denver, 2003, 3–4.

⁸⁵ Hatakka, 2011, 31–32.

kulttuurisesti vaikuttavien miesten kuvaamiseen. Tällöin historian tutkimuksen pyrkimyksenä on ollut menneen maailman rakentaminen henkilöiden kautta. Historiantutkimuksessa muistitietotutkimuksen (*oral-history, muistitietohistoria*⁸⁶) suosion kasvu liittyy kiinteästi uusien tutkimusaiheiden, lähtökohtien, tutkimuksellisten tarkoituserien ja menetelmien kehittymiseen. Kirjoitustaidottomat yhteisöt ja lähimenneisyyttä koskevan dokumenttiaineiston puutteellisuus ohjasivat historioitsijat haastatteluiden keräämiseen. Tämä synnytti merkittävän historian tutkimuksen käänteen, jossa aikaisemmin pimentoon jäänyttä menneisyyttä ja äänettä jääneitä ihmistyhmiä ryhdyttiin tekemään näkyviksi.⁸⁷

Suomalaisen elämäkertatutkimuksen uranuurtajaksi nimetyn J.P. Roosin elämäntarinatutkimusten⁸⁸ jälkeen, omaelämäkertojen käyttö aineistoina on levinnyt sosiologiasta, antropologiasta ja historiasta vähemmistöjen tutkimukseen sekä nais- ja nuorisotutkimukseen.⁸⁹ Leena Syrjälän mukaan innostus elämäkertojen ja muiden kertomusten tutkimukselliseen käyttöön voimistui vuosituhannen lopulla siinä määrin, että voimme puhua jopa narratiivisesta tai elämäkerrallisesta käänteestä.⁹⁰

Muistitietotutkimus on osa kerronnan tai kerronnallisuuden tutkimusta. Historiallisen faktan konstruointi ja ”tosiasioiden” selvittäminen eivät ole muistitietotutkimukselle mielekkäitä päämääriä, päinvastoin. Muistitietoa tutkiva tutkija ei pyri löytämään tutkittavien ihmisten tai ihmisryhmien muistista, muistoista tai kerronnasta totuutta, vaan selvittämään itse muistamisen, tiedontuottamisen ja

⁸⁶ Esim. Matti Peltonen ja Jorma Kalela ovat käyttäneet oral history -termistä suomennoksia muistitietohistoria ja muistitietotutkimus. Ks. esim. Peltonen, Matti: Johtolankoja: Kirjoituksia Mikrohistoriasta Ja Historiallisesta Metodista, Gaudeamus, Helsinki, 1996; Kalela, Jorma: Muistitiedon näkökulma historiaan. Muistitietotutkimus. Teoksessa Fingerroos, Outi, Haanpää, Riitta, Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006.

⁸⁷ Ukkonen, Taina: Menneisyyden tulkinta kertomalla; muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina, Hakapaino Oy, Helsinki, 2000, 11–13.

⁸⁸ ks. esim. Roos, Jeja-Pekka: Suomalainen elämä: Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkertoista. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki, 1987; Hoikkala, Tommi & Roos Jeja-Pekka: Elämänpolitiikka, Gaudeamus, Helsinki, 1998.

⁸⁹ Ks. esim. Jokinen, Eeva: Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä, Gaudeamus, Helsinki, 1996; Saarenheimo, Marja: Jos etsit kadonnutta aikaa. Vanhuus ja oman elämän muistelemineen, Vastapaino, Tampere, 1997; Pohjola, Kirsi: Naisten salaiset maailmat, University of Jyväskylä, Jyväskylä, 1999.

⁹⁰ Syrjälä, Leena: Tarinat ja elämäkerrat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin, PS: -kustannus, Jyväskylä, 2001, 203, 217.

välitettävän kertomuksen sisällön merkityksiä.⁹¹ Italialaisen muistitietotutkijan Alessandro Portellin mukaan totuuden löytämistä merkittävämpää on selvittää, mihin ihmiset uskoivat muistoissaan kuin mitä todellisuudessa oikeasti tapahtui.⁹² Tämän takia muistitietotutkimus ei siis kilpaile muun historiankirjoituksen kanssa, vaan mahdollistaa itsessään uusien ulottuvuuksien sekä tiedollisen pääoman kerryttämisen menneisyyden tapahtumista.

Tutkimustraditioiden muutokset vaikuttivat itsessään myös elämäkerta- ja muistitietotutkimuksen käytön monipuolistumiseen. Jorma Kalela on korostanut, että historiankirjoitus ei ole pelkästään tutkijoiden yksinoikeus, vaan on myös tärkeää, että yksittäiset ihmiset tuottavat omaa historiaansa ja tutkivat menneisyyttään.⁹³ Harraste-, maallikko- ja amatöörihistorioitsijoiksi kutsuttujen kirjoittajien tuottamaa historiankuvaa on alettu nimittää esimerkiksi kansanhistoriaksi tai kansanomaiseksi historiaksi. Vuoden 1918 muistoja Sammatissa tutkineen Anne Heimon mukaan kansanomainen historia ei ole vastakohta akateemiselle historianitutkimukselle, vaan se tulisi käsittää rinnakkaisena ilmiönä, jolla on oma itseisarvo sekä merkityksensä menneisyyden rakentamisessa.⁹⁴

Muistitieto voi Outi Fingerroosin mukaan olla melkeinpä mitä tahansa menneisyydestä tulevaa: kertomus, jälki, johtolanka tai kuva. Muistitietotutkimuksella saavutettavaa narratiivisuutta hyödynnetään tutkimuksellisena otteena, lähestymistapana, metodina, tulkintaperspektiivinä tai filosofiana.⁹⁵ Leena Syrjälän mukaan muisteluaineiston luonteesta johtuen monitieteisyys muodostuu välttämättömäksi aineiston lähestymis- ja analysointitavaksi.⁹⁶

⁹¹ Fingerroos, Outi: Muisti, kertomus ja oral history –liike, 60–81. Teoksessa Grönholm, Pertti & Sivula, Annas (toim.): Medeiasta pronssisoturiin – Kuka tekee menneestä historiaa? Turun Historiallinen Yhdistys ry, Turku, 2010, 60.

⁹² Mt.

⁹³ Kalela, Jorma. Historiantutkimus Ja Historia, Gaudeamus, Helsinki, 2000.

⁹⁴ Heimo, Anne: Kuka saa tutkia historiaa, Ennen ja nyt, Historian tietosanomat, referee artikkeli, 2007, <http://www.ennenjanyt.net/2007/09/kuka-saa-tutkia-historiaa/> (Luettu 25.10.18).

⁹⁵ Fingerroos, 2010, 66.

⁹⁶ Syrjälä, 2001, 223.

3. Käsitteet

3.1 Sukupolvi ja sukupolvijako

Saman ikäisyys sekä yhtenevät lapsuus- ja nuoruuskokemukset liitetään usein sukupolvia muodostaviksi tekijöiksi. Samalla sukupolven käsite kietoutuu nuoruuden ja nuoruuden historian ja omaelämäkerrallisen nuoruuden muistamisen tutkimusten oleellisiksi rakennuspalikoiksi.⁹⁷ Sukupolven käsitteellistämisen voi katsoa alkaneen jo vuonna 1928 saksalaisen sosiologin Karl Mannheimin esseestä *Sukupolvien ongelma*. Sukupolvi mannheimilaisittain tarkasteltuna tarkoittaa historiallista ja sosiaalista yksikköä, jolla on yhteisiä kohtaloita, ajattelutapoja ja kokemuksia. Täten sukupolvi on ikäryhmästä sekä sosiaalisista että historiallisista elinoloista erillinen asia, jonka muodostuminen vaatii erityisiä kokemuksellisia yhteyksiä.⁹⁸

Sukupolvisuus on sittemmin inspiroinut tutkijoita yhteiskuntatieteilijöistä evoluutioteoreetikoihin, jotka ovat syventyneet niin sukupolvikokemuksiin, -vaikutuksiin, perhesukupolviin, jatkumoihin, katkoksiin kuin sukupolvitietoisuuteen⁹⁹. Suomalainen sukupolvitutkimus nousi uuteen tutkimukselliseen valokeilaan 1980-luvulla elämäntapojen ja elämäkertojen tutkimuksen myötä. J.P. Roos tarttui vuonna 1987 julkaistussa kirjassaan *Suomalainen elämä: tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkertoista*, sukupolvijaon tematiikkaan ja otellessaan suomalaiset sukupolvet neljään ryhmään. Sosiaalisena sukupolvena Roos kutsuu kutakin sukupolvea elämäkerralliseksi yhteisöksi, johon kuuluvat jakavat tunnistettavalla tavalla samankaltaisia elämäkokemuksia. Roosin jaottelussa sukupolvi toimii näin apuna elämäkertojen tyypittelyssä.¹⁰⁰

⁹⁷ Taavetti, Riikka: Sukupolven käsite ja sateenkaarevan nuoruuden muistaminen, *Elore*, 25(2), 88–99, Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry, 2018, 88.

⁹⁸ Karl Mannheim teoretisoi sukupolven käsitettä alun perin vuonna 1928 julkaisemassaan esseessään *Das Problem der Generationen*, joka käännettiin englanniksi vuonna 1952, *The Problem of Generations*. Teoksessa Virtanen, Matti: *Fennomanian perilliset. Poliittiset traditiot ja sukupolvien dynamiikka*, Suomalainen Kirjallisuuden Seura, 2001.

⁹⁹ Haavio-Mannila, Elina, Hämäläinen, Hans, Karisto, Antti, Majamaa, Karoliina, Roos, JP, Rotkirch, Anna & Tanskanen Antti: *Sukupolvien ketju Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia* 107, Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2009, 14–16.

¹⁰⁰ Roos, 1987.

Sosiologi Semi Purhonen on puolestaan korostanut, ettei pelkästään ulkoapäin annetut määritelmät ja nimitykset tee sukupolvesta sukupolvea. Purhosen mukaan sukupolven synty ja olemassaolo edellyttävät joidenkin yksilöiden julkista julistautumista tietyn sukupolven edustajiksi.¹⁰¹ Sukupolvikeskustelu ja yhteisen tietoisuuden syntyminen ovat täten osa julkista keskustelua ja laajempia ajallisia ilmiöitä.

Tieteellisessä tutkimuksessa sukupolven käsite taipuu erityisesti sosiologien suosiman yhteiskunnallisten sukupolvien lisäksi myös sosiaalihistorioitsijoiden käyttämiin perhesukupolviin sekä Antti Häkkisen nimittämiin ”yhteiskunnallisiin aaltoihin”. Häkkinen kollegoineen paneutuu vuonna 2013 julkaistussa teoksessa *Sosiaalinen albumi: Elämäntavat sukupolvien murroksissa* vertikaalisen sukupolvikatsannon näkökulmasta ylisukupolviseen periytyvyyteen, yhteiskunnallisiin murroksiin sekä biologisen ja sosiaalisen sukupolvikokemuksen yhdistämiseen. Häkkinen jaottelee kirjan kappaleessaan *Suomalaiset sukupolvet, elämäntavot ja historia*, suomalaiset kymmenen sukupolven jatkumoksi 1700-luvulta 2000-luvulle. Häkkisen sukupolvijaottelu perustuu vastauksille kysymyksiin kunkin sukupolven mentaliteetista, suvun elämää määrittäneistä tapahtumista, seuraaville sukupolville siirretyistä avainkokemuksista sekä tyypillisen ja tärkeän ymmärtämisestä. Yhteiskunnallinen sukupolviketju muodostuu itsenäisistä perhetarinoista, joiden kautta Häkkinen laajentaa elämäntavotutkimuksen kokonaisten sukupolvien ja sukujen tarinoiksi.¹⁰²

Suomalaisen seksin ja seksuaalisuuden historian saralla Elina Haavio-Mannila ja Osmo Kontula ovat osallistuneet sukupolvikeskusteluun elämäntarinatutkimuksilla suomalaisen intohimon sukupolvisuudesta ja kokemuksellisesta erillisyydestä. Vuonna 1997 julkaistussa tutkimusteoksessa *Intohimon hetkiä, seksuaalisen läheisyyden kaipuu ja täyttyminen omaelämäkertojen kuvaamana*, Kontula ja Haavio-Mannila jakavat suomalaiset kolmeen sukupolveen: ”pidättyvyyden polveen”, ”seksuaalivallankumouspolveen” ja ”tasa-arvoistuvaan polveen”.¹⁰³

¹⁰¹ Purhonen, Semi: Suurten ikäluokkien sisäiset jaot yhteiskunnallisena sukupolvena, 197–230. Teoksessa Purhonen, Semi, Hoikkala, Tommi & Roos J.P. (toim.): *Kenen sukupolveen kuulut?* Gaudeamus, Helsinki, 2008, 197–200.

¹⁰² Häkkinen, Antti: *Sosiaalinen Albumi: Elämäntavat Sukupolvien Murroksessa*, Nuoristotutkimusseura/Nuoristotutkimusverkosto, Helsinki, 2013, 21–56.

¹⁰³ Haavio-Mannila, Elina & Kontula, Osmo: *Intohimon hetkiä, seksuaalisen läheisyyden kaipuu ja täyttyminen omaelämäkertojen kuvaamana*, WSOY, 1997.

Tuoreimpana sukupolvikeskusteluun osallistuu Mikko Piispa vuonna 2018 julkaistulla teoksellaan *Yhdeksän sanaa Y-sukupolvesta*. Piispa nostaa 1980-luvulla syntyneet, nykyisellään ”700000 ihmisen muodostaman porukan” tutkimuksen keskiöön kysyessään, keitä nämä muun muassa levottomiksi, malttamattomiksi, ironisiksi ja kansainvälisiksi luonnehditut valtavien yhteiskunnallisten ja globaalien murrosten pyörteissä kasvaneet ihmiset ovat, ja onko heille mahdollista määritellä yhdistävää sekä samaistuttavaa sukupolvikokemusta.¹⁰⁴ Piispa viittaa kirjassaan sukupolvi käsitteen ”liukkauteen” kirjottaessaan, ettei siihen saa otetta ”vain yhdestä kulmasta”.¹⁰⁵ Vertaus kuvastaa osuvasti yhtäällä käsitteen monitulkintaisuudessa piilevää hankaluutta ja toisaalta sen mahdollistamaa tutkimuksellista monikäyttöisyyttä. Riikka Taavetti havainnollistaakin sateenkaarinuoruutta ja sukupolven käsitettä käsittelevässä artikkelissaan, että sukupolvi voi ilmetä tutkimuksessa niin oman nuoruutensa muistelijan kuin itse tutkijan työkaluna.¹⁰⁶

Nuoruusvuosien sukupolvisten avainkokemusten muodostamisen valossa *Oi nuoruus* -tekstit tarjoavat hedelmällisen tutkimuskentän. On kuitenkin haastavaa, joskus uhkarohkeaaakin ryhtyä määrittelemään koko sukupolvea koskevia yhteisiä avainkokemuksia. Vivahteikkaat yksilötarinat ja henkilönarratiivit eivät automaattisesti solahda sukupolvikokemuksen raameihin vaan, kuten Kaisa Vehkalahti ja Leena Suurpää kiteyttävät, yhteisen nuoruuskokemuksen rakentamisen rinnalla kirjoittajat purkavat, kritisoivat ja ottavat etäisyyttä oman sukupolvensa tunnusmerkkeihin.¹⁰⁷

Ensirakkauden valossa ja tämän tutkielman tutkimuskysymysten kannalta yhteiseen avainkokemukseen pohjautuvan sukupolvijaon muodostaminen ei näyttäydy välttämättömyytenä. Näitä jaotteluja löytyy aikaisemmasta tutkimuksesta jo laaja kirjo. Pyrkimyksenäni ei myöskään ole tarkastella ”60-lukulaisten” tai ”suurten ikäluokkien” ensirakkauksien omaleimaisuutta, vaan ymmärtää sukupolvet tässä tutkielmassa toisiaan seuraavina biologisina ketjuina. Sukupolvisuuden perspektiivistä

¹⁰⁴ Piispa Mikko: *Yhdeksän sanaa Y-sukupolvesta*, Teos, Helsinki, 2018.

¹⁰⁵ Piispa, 2018, 11.

¹⁰⁶ Taavetti, 2018, 89.

¹⁰⁷ Suurpää & Vehkalahti, 2014, 14.

tutkielmani painopiste siirtyy täten yhteiskunnallisten muutosten ja avainkokemusten etsimisestä, nuoruuksien ajallisen linkittymisen tarkastelemiseen.

Käsittelen tässä tutkielmassa kirjoittajia synnyinvuosi – eletty nuoruusajankohta sidonnaisina ryhminä. Jaoin aineistoni viiteen biologiseen sukulinjaan, vanhimmaasta vastaajasta (syntynyt vuonna 1927) nuorimpaan (syntynyt 1998). Tarkastelen viittä sukupolvikokonaisuutta: 1920-1930-luvuilla syntyneitä, 1940-1950-luvuilla syntyneitä, 1960-1970-luvuilla syntyneitä, 1970-1980-luvuilla syntyneitä ja lopulta kirjoituskilpailun nuorimpia vastaajia 1980-1990-luvun taitteessa syntyneitä. Koska *Oi nuoruus* -kilpailun toinen itsenäinen kategoria, *Nuoruus tänään* -keruu osoitettiin kirjoitusvuonna alle 25-vuotialle, viimeisen sukupolven tässä tutkielmassa muodostavat vuosina 1985-1998 syntyneet.

Koska haluan käsitellä nuorinta kategoriaa omana sukupolvena, jonka vastaukset ovat kerätty erillisellä keruulla, muodostuu vuosi 1984 rajaksi nuorimmille sukupolvilleni. Tästä syystä tarkasteluni loppupuolen sukupolvet, vuodesta 1960 vuoteen 1984, on loogista nivoa selkeän eronteon puuttuessa kahdeksi reilun kymmenen vuoden mittaiseksi sukupolviryhmäksi. Tällöin tarkasteluni keskimmäiset sukupolvet rajautuvat synnyinvuosien mukaan 1960-1972 sekä 1973-1984.

Toisekseen tarkasteluni vanhin sukupolvi koostuu lähinnä 1930-luvulla syntyneistä, sillä aineissani ainoastaan kolme vastaajaa on syntynyt 1920-luvun puolella. Kutsun heitä usein sotasukupolveksi tai vanhimmaksi polveksi. Muutoin viittaan sukupolviin vuosikymmen kohtaisesti esimerkiksi 1960-luvun lapsina tai 1970-luvun lopulla nuoruuttaan eläneinä. Nuorimman polven vastaajista puhun toisinaan nuoruuttaan tässä ja nyt elävinä.

Tutkielmani valossa sukupolvikeskustelu muodostuu keskeiseksi tutkimusperinteeksi, jonka voi nähdä raamittavan ja rakentavan tieteellistä viitekehystä omalle työlleni. Omassa tutkielmassani käytän sukupolvea analyysin työkaluna ja käsitteenä, joka tarjoaa kehykset, joiden sisällä peilaan yksilöllisiä henkilöhistorioita.

3.2 Nuoruus elämäankaari- ja elämänkulku-ajattelussa

Tarkastellessani aikaisempia nuoruuden tulkintoja, ehdin esitellä vain kourallisen erilaisia nuoruuden käsitteellistämistapoja, mutta riittävän monta havainnollistaakseni käsitteen moniulotteisuutta ja merkityksellisyyttä. Viime kädessä voikin todeta, että nuoruuden määrittelemisen, rajaamisen ja ymmärrys ovat lopulta kiinni tutkijasta, tutkimuksen tarkoitusperistä ja tutkimusmenetelmistä. Nuoruuden käsitteellistä määrittelemistä merkittävämpää näyttääkin olevan itse tutkimusintressi ja lähestymistapa, jolla tätä jollakin tapaa lapsuuden ja aikuisuuden välille ajoittuvaa elämänjaksoa tai transitiovaihetta lähestytään.

Tässä tutkielmassa pyrkimyksenäni on tarkastella nuoruutta ikä-, ajankohta tai instituutiosidonnaisuuden sijasta juuri kokemuksellisuuden avulla ja nimenomaisesti ensirakkauden kautta. Tietenkin on selvää, että tietty ajanjakso antaa yhteiskunnalliset, kulttuuriset, sosiaaliset ja arvonormatiiviset raamit nuoruudelle. Siitäkin huolimatta, että ymmärrän kontekstin merkittäväksi nuoruuden tuottajaksi, *Oi nuoruus* -kirjoitukset houkuttelivat minut tarkastelemaan, minkälaisen kuvan aineistoni kirjoitukset tarjoavat suomalaisesta nuoruudesta, kun lähestyn teemaa ensisijaisesti ensirakkauden kokemuksen ja vasta toissijaisesti kokemukseksikon tekstin kautta.

Alkuperäisessä tutkimuksessa *Oi nuoruus* -kirjoituskilpailuun osallistuneita pyydettiin pohtimaan nuoruuden alkamisen ja päättymisen tematiikkaa sekä kokemuksellista ymmärrystä nuoruudesta ajanjaksona.¹⁰⁸ Itse en puolestani ota kantaa siihen, miten kukin kirjoittaja nuoruutensa tai nuoruuden yleisesti ottaen ymmärtää. Sota-aikana nuoruuttaan elänyt käsittää nuoruudekseen mitä todennäköisimmin rippikouluikänsä, siinä missä 1980-luvulla syntynyt voi mieltää elävänsä nuoruuttaan vielä 30-vuotiaana. Täten tarkastelussani nuoruus käsitteenä määrittyy tarkasteluareenaksi ja kokemukseksikon tekstiksi, mutta itse nuoruuden sisältö määrittyy iän tai elinpiirin sijaan ensirakastumisen kokemuksen avulla.

¹⁰⁸ Ks. *Oi nuoruus* –kirjoituskilpailun tutkimuskysymykset liitteistä.

Ihmisten elämää tarkastelevassa tutkimuksessa yleinen tapa ymmärtää yksilön elämää on tarkastella sitä progressiivisen elämänkaarajattelun kautta. Elämänkaarajattelun mukaan ihmisen elämä rakentuu kronologisesti toisiaan seuraavista kehitysvaiheista: lapsuudesta, nuoruudesta, aikuisuudesta ja vanhuudesta. Kehityspsykologian näkökulmasta yksilön kehitys jatkuu läpi elämänkaaren ja noudattelee tiettyjä lainalaisuuksia, toisin sanoen jokainen kohtaa yksilöllisellä tavalla kaikille yhteiset elämänvaiheet. Psykologiassa elämänkaarajattelu liittyy kiinteästi eri elämänkaaren vaiheita koskeviin kehitystehtäviin ja kriiseihin.¹⁰⁹ Mikko Saastamoisen mukaan ihmisen elämänkaarta voi lähestyä kriisien ja riskien tai erilaisten yksilöllisten, itsensä kehittämiseen tähtäävien elämänprojektien kautta.¹¹⁰

Sosiologit tarttuivat 1900-luvun toisella puoliskolla ihmiselämän tutkimukseen Glen Elderin esitellessä *elämänkaarajattelun* (*life cycle/ life span*) rinnalle *elämänkulun*-käsitteen (*life course*). Elderin mukaan ihmiselämä rakentuu toisiaan seuraavista, sosiaalisesti rakentuneista tapahtumista sekä yksilöiden omaksumista rooleista. Erona elämänkaarikäsitteelle, elämänkulkuajattelussa voidaan keskittyä yksittäiseen elämänkaaren vaiheeseen, kokonaisvaltaisen syntymästä – kuolemaan kehityskaariajattelun sijaan.¹¹¹

Elämänkaarta on tutkittu ja käsitteellistetty erityisesti kehityspsykologiassa, mutta myös menneisyyden ihmisiä ja jo elettyä elämää on mielenkiintoista tarkastella elämänkulututkimuksen näkökulmista. Antti Häkkinen rakentaa sukupolvitutkimuksessaan elämänkulkuanalyysistä tutkimusmetodin tarkastellessaan yksittäistä ihmiselämää osana yhteiskunnan rakenteita sekä kulttuurisia ja sosiaalisia konteksteja. Häkkisen tarkastelussa elämänkulku koostuu toisiaan seuraavista ja toisiinsa limittyvistä asemista ja positioista (esim. ikävaihe, asuinpaikka, ammatti), joiden jatkumoa, muutoksia ja ajoittumista on mahdollista tutkia juuri elämänkulkuanalyysin työkaluin.¹¹²

¹⁰⁹ Ks. esim. Erikson, Erik: *Childhood and Society*, Norton, New York, 1950.

¹¹⁰ Saastamoinen, Mikko: Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina, 168–178. Teoksessa Rautio, Pertti & Saastamoinen, Mikko (toim.): *Minuus ja identiteetti: Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulman*, Tampere University Press, 2006, 170.

¹¹¹ Elder, Glen & Giele, Janet: *Life Course Research – Development of the Field*. Teoksessa Elder, Glen, Giele, Janet (toim.): *Methods of the Life Course Research – Qualitative and Quantitative Approaches*. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc., 1998.

¹¹² Häkkinen, 2013, 13.

Kuitenkin, useissa tapauksissa kyseisiä termejä käytetään rinnakkain ja toistensa synonyymeina. Koska en paneudu tutkielmassani kirjoittajien elämänkaariin tai -kulkuihin kokonaisuuksina, vaan keskityn analysoimaan nuoruuden sisältöjä itsessään, analyysin tulosten tai johtopäätösten kannalta ei ole mielestäni välttämätöntä tehdä jyrkkää erottelua kyseisten käsitteiden välillä. Käsitän nuoruuden universaalina ja ainutkertaisena aikana ihmisen elämässä niin elämänkaaren ikävaiheena kuin elämänkulkuun kuuluvana positiona. Kuljetan kyseisiä termejä tutkimuksessani yhtäällä viittaamaan ihmiselämän jatkuvuuden ulottuvuuteen ja temporaaliseen kronologiaan sekä toisaalta kohdistamaan huomion juuri nuoruuden ainutlaatuisuuteen ja kokemukselliseen erillisyyteen. Tutkielmani kannalta onkin merkittävää, minkälaisia rakkauteen liittyviä nuoruusmuistoja eri kirjoittajat nostavat esille rakentaessaan ajallista jatkumoa lapsuudesta aikuisuuteen.

3.3 Avainhenkilöt nuoruuskokemuksen tekijöinä

Antti Häkkisen elämäkerrallinen tutkimus kymmenestä suomalaisesta sukupolvesta johdatteli minut elämänkulun käännekohtien tutkimuksen pariin. Tutkimuskohteena käännekohtien valaiseminen nostaa yksittäisen ihmisen elämänkulusta esille ulkoisia tai sisäisiä tekijöitä, jotka ovat muuttaneet tavalla tai toisella kyseisen ihmisen elämänkulun suuntaa. Ulkoisista tekijöistä yhteiskunnan institutionaaliset muutokset, kuten kansakoulujärjestelmän perustaminen tai sodat ovat osuvia esimerkkejä. Sisäisenä yksittäisen ihmisen elämää muuttaneena tapahtumana voi pitää esimerkiksi sairastumista tai yksittäistä käännteentekevää kokemusta, kuten rakastumista.¹¹³

Häkkisen ja Salasuon tutkimus ylisukupolvisista hyvän elämän käsityksistä tutustutti minut puolestaan jo käsiteltyyn Mannheimin avainkokemukseen.¹¹⁴ Syventyessäni aineistoni nuoruuskertomuksiin, havaitsin kirjoituksissa toistuvan avainkokemukseen verrattavan kertomuksellisen piirteen, jossa elämää muuttaneen tapahtuman sijaan kertomukselliseen keskiöön nostetaan yksittäinen ihminen, useimmissa tapauksissa

¹¹³ Häkkinen, Antti: Elämänkulku esiteollisessa yhteiskunnassa 1700-1900, 114–141. Teoksessa Haapala, Pertti (toim.): Suomen rakennehistoria, Näkökulmia muutokseen ja jatkuvuuteen (1400-2000), Vastapaino, Tampere, 2018.

¹¹⁴ Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko: Sukupolvet ja hyvä elämä 183–192. Teoksessa Myllyniemi, Sami(toim.): Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016.

ensirakkauden kohde. Nimesin tässä tutkielmassa nämä ”kaiken muuttaneet” henkilöt, nuoruuden rakkaudet *avainhenkilöiksi*. Kirjoittajat liittävät näihin nuoruudessa kohdattuihin ihmisiin vahvoja tunnekokemuksia ja muistoja. He kertaavat muistikuviaan hyvin tarkoin ympäristö- ja tunnelmakuvauksin. Nämä merkittävät ihmiset voivat olla sydänystäviä (usein naispuolisten tarinoissa), ensirakkauksia, kepeitä ihastuksia. He voivat olla myös ihmisiä, joiden kanssa on koettu ensikertoja (poikuuden tai neitsyyden menetys, ensihumala), jaettu tunneyhteyttä (”sielun siskous”, seurustelusuhde *me* -yksikkönä) tai vietetty merkittäviä vuosia yhdessä (kouluajan ”jätkäporukat”). Omassa tutkielmassani keskityn tarkastelemaan nimenomaan ensirakkauksia käännteentekevinä avainhenkilöinä.

Muodostamani avainhenkilö -käsite ei itsessään liity avainkokemuksen sukupolviseen merkitykseen, jolla on perinteisesti viitattu tiettyä ikäkohorttia koskettavaan, samastuttavaan kokemukseen.¹¹⁵ Omassa tutkielmassani tarkennan havainnon ainutkertaisesta kokemuksesta kokonaisesta sukupolvesta yksittäisen ihmisen elämänsisältöön. Tällöin sukupolvisuus sekä yhteiskunnalliseen aikaan sidottu ulottuvuus menettävät merkitystään, mikä mahdollistaa kokemuksellisen samuuden ja sukupolvisen jatkuvuuden havaitsemisen.

3.4 Ensirakkaus ja nuoruuden rakastumiskokemus

Paneutuessani nuoruuden ensimmäisiin rakastumiskokemuksiin ja kirjoituksiin ensirakkauksista, ajauduin pohtimaan, mitä oman tutkielmani ”rakkaus” oikeastaan tarkoittaa, minkälaisesta rakkauden muodosta kirjoitan ja mitä käyttämäni ”rakkauskokemus” merkitsee. Tarkan kategorioinnin ja tiettyyn rakkauden lajiin sitoutumisen sijaan ymmärrän rakkauden omassa työssäni romanttisten unelmien, kiintymyksen, vetovoiman ja seksuaalisen halun kombinaationa. Tässä tutkielmassa käsitelty rakkaus voi siis olla yksilökokemuksen tasolla yhtäällä kihelmöivää ihastuksen tunnetta ja toisaalla epämurkavaa kiintymyksen ja paljouden synnyttämää epävarmuuden tunnetta. Koska tutkimuskohteena on yksittäisten ihmisten kokemukset, en pyri yleistettävään tai kaiken kattavaan määritelmään ensirakkauden sisällöstä.

¹¹⁵ Ks. Käsite-luvun ensimmäinen alaotsikko 3.1 Sukupolvi ja sukupolvijako s.25.

Puhun tässä työssä nuoruuden *rakkauskokemuksista*. Rakkauskokemukset ymmärrän ensirakkauden ja rakastumisen vivahteikkaana kirjona, joka voi olla hyvinkin monisävyistä ja keskenään erilaista kokemuksesta ja kokijasta riippuen. En kuitenkaan käsitä rakastumista ja rakastamista toisiinsa verrannollisiksi tai toistensa synonyymeiksi, päinvastoin. Yhdelle ensirakkaus voi olla jotain läpielämän kestänyttä, toiselle hyvin lyhyen aikaa elänyt ensimmäinen uudenlaisesta tunnekokemuksesta toista ihmistä kohtaan. Aineiston kirjoitusten sisällöllisistä tekijöistä, kuten kirjoittajien ilmaisullisesta variaatiosta ja tekstien monitulkintaisuudesta johtuen, nivon rakkaustematiikan kirjoitukset kuitenkin yhteen. Aineistoni osoittaa, miten moninaisesti ymmärrämme rakastumisen, rakastamisen ja ensirakkauden merkitysten tendenssit, samalla tuoden esiin yksilökohtaiset erot käytetystä sanastosta.

4. Aineisto

Käytän pro gradu työni aineistona Nuorisotutkimusseuran, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Nuoren Voiman Liiton yhteistyönä järjestämän *Oi nuoruus* -kirjoituskilpailun omaelämäkerrallisia tekstejä. Vuonna 2010 järjestetyssä kirjoituskilpailussa osallistujia kutsuttiin kirjoittamaan omaelämäkerrallinen teksti omasta nuoruudestaan eilen tai vaihtoehtoisesti tänään. *Oi nuoruus* -kirjoituskilpailu tuotti 376 vastauskirjoitusta, jotka edustavat kilpailusta tuotetussa kirjoittaja-antologiassa neljää sukupolvea¹¹⁶, vanhimman osallistujan ollessa syntynyt 1917 ja nuorimman 81 vuotta myöhemmin, vuonna 1998. *Nuoruus eilen* -sarjaan osallistui 274 kirjoittajaa ja *Nuoruus tänään* -sarjaan 201. Kirjoituskilpailun pyrkimyksenä oli tavoittaa sekä nuoruutta tässä ja nyt elävien nuorten kokemus että heidän vanhempiansa ja isovanhempiensa käsitykset ja kokemukset nuoruudestaan. Aineiston muodostama kokonaiskuva suomalaisen yhteiskunnan muutoksista on puhutteleva ja laajuudessaan vakuuttava. *Oi nuoruus* -aineiston keruussa kirjoittajilta kerättiin taustatietoina syntymäaika ja -paikka, koulutus ja ammatti. Alueellisesti, ammatillisesti sekä elintasollisesti erilaisista lähtökohdista ja taustoista olevien kirjoittajien omaelämäkerrat kulkevat läpi itsenäisen Suomen käännekohtien ja valaisevat teemoja, joita perinteinen ”suuri historia” ei ole nostanut esille.

4.1 Oi keiden nuoruus? Kirjoituskilpailuun osallistuneista

Kirjoituskilpailuun osallistuneet ovat monellakin tapaa erityinen ja valikoitunut ihmisjoukko. Ensinnäkin aineistoa tulkittaessa ja etenkin yleistäviä johtopäätöksiä tehdessä on tärkeä muistaa, että kirjoituskutsuun ovat vastanneet lähtökohtaisesti vain sellaiset ihmiset, jotka ovat nähneet kutsun ja päättäneet vapaaehtoisesti osallistua siihen. Onkin relevanttia pohtia kirjoittajien intentioita osallistua juuri arkistointiin ja tieteelliseen tutkimuskäyttöön kerättävään kirjoituskilpailuun. Lisäksi lähdekritiikin kannalta on myös tarpeellista miettiä, kenelle kirjoittava kertoja kirjoittaa. Mari Hatakan mukaan osallistumisen motiivina voi olla kilpailu itsessään tai mahdollisen

¹¹⁶ ”Sodan ja työn nuoruusvuodet”, ”Avartuvaan maailmaan”, ”Kitara soi”, ”Uuden epävarmuuden ajan nuoruus”. Teoksessa Jouhki, Essi & Vehkalahti, Kaisa: *Oi nuoruus; Omaelämäkerrallisia tekstejä nuoruudesta eilen ja tänään*, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Juvenes Print, Helsinki, 2014.

palkkion tavoittelu. Joillekin oman kirjoituksen julkaiseminen on osallistumisen selitys, toisille tutkimuksellisen tiedon tuottaminen. Jyrki Pöysän mukaan kirjoitetussa muistelussa osallistumista tärkeämmäksi muodostuukin omien kokemusten esiintuominen ja historiallisen totuuden laajentaminen.¹¹⁷ Osan osallistujista voi olettaa kirjoittaneen tekstejään nimenomaan tutkijoille haluten palvella tutkimuksellisia tarkoituksia. Myös henkilökohtaiset tekijät, kuten jälki lapsenlapsille tai oman kirjoitusharrastuksen tuoma tyydytys voivat olla keruuseen osallistuneiden sisäisiä motivaattoreita. Osallistuneilla voi täten tulkita olevan korkea henkilökohtainen motiivi (sisäinen tai ulkoinen) osallistua kirjoituskilpailuun. Samalla kirjoittajat ovat kuitenkin keitä tahansa. Lopulta *Oi nuoruus* -aineiston välittämien elämänkohtaloiden kirjo on yhtä moninainen kuin vastaajien määrä.¹¹⁸

Yleisesti suurelle yleisölle osoitetut kirjoittajakutsut, teemahaastattelut ja kirjoituskilpailut ovat lähestulkoon poikkeuksetta naisvoittoisia.¹¹⁹ Oletetusti myös valtaosa *Oi nuoruus* -kilpailuun osallistuneista vastaajista oli sekä *Nuoruus eilen-* että *Nuoruus tänään* -sarjoissa naisia. Huomion arvoista kuitenkin on miespuolisten vastaajien suhteellisen määrän merkittävä kasvu iäkkäämpään kirjoittajapolveen siirryttäessä. Omaelämäkertatutkimuksia tehneiden Elina Haavio-Mannilan ja Osmo Kontulan mukaan naisvoittoisuuden lisäksi vanhat osallistuvat lähtökohtaisesti aina nuoria aktiivisemmin omaelämäkerrallisiin aineistokeruisiin. *Nuoruus tänään* -kategorian sukupuolten välinen epäsuhde onkin aineistossani merkittävin, sillä ainoastaan kymmenen vuosina 1985-1998 syntynyttä miestä osallistui kilpailuun naisvastaajien määrän ollessa 191 kaikista 201 tekstistä. Vaikka aineistoni on selkeästi naisvoittoinen, sukupuolistereotyyppiset oletukset miesten kyvyttömyydestä emotiokeskeiseen kirjoitukseen tai tunneilmaisuun kumoutuvat miespuolisten vastaajien nuoruusmuisteloissa. Vanhempien sukupolvien edustajissa miesten kirjoittamat nuoruustekstit ovat erittäin tunnesensitiivisiä sekä tunneilmaisullisesti taitavia. Lisäksi mielenkiintoista on se, että keruun pisimmät, satojen sivujen mittaiset nuoruuskirjoitukset olivat lähes yksinomaan miesten omaelämäkertoja.

¹¹⁷Pöysä, Jyrki: Kilpakirjoitukset muistitietotutkimuksessa. Teoksessa Fingerroos, Outi, Haanpää, Riitta, Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006, 228.

¹¹⁸ Hatakka, 2011, 31.

¹¹⁹ Suurpää & Vehkalahti, 2014, 8.

Kirjoituskilpailuihin osallistuvilla on myös tyypillistä lähtökohtainen taipumus kirjalliseen itseilmaisuun.¹²⁰ Myös oman aineistoni kirjoitusten sisällöstä ja tyyleistä on tulkittavissa useiden vastaajien olevan harrastekirjailijoita. Monet tuovat kirjoituksissaan itse esille kirjoittamisen olleen jo nuoruusvuosina merkittävä harrastus sekä itseilmaisunkeino. Hatakan mukaan pyrkimys kaunokirjalliseen ilmaisuun onkin ominaista omaelämäkerronnallisten tekstien kirjoittajille.¹²¹ *Oi nuoruus* -keruun teema näyttää myös inspiroineen useita kirjoittajia tulkitsemaan nuoruutta proosallisesti ja dramatisoiden. Useat kirjoittajat toimittivat kilpailuun myös runon tai novellin.

Mielenkiintoisesti Haavio-Mannila ja Kontula lisäävät osallistujien olevan tutkimustensa mukaan keskimäärin sisäänpäin kääntyneempiä kuin suomalaiset keskimäärin.¹²² Luettuani *Oi nuoruus* -aineiston kirjoitukset, Haavio-Mannilan ja Kontulan tulkinta kirjoittajien introverttiudesta asettuu kyseenalaiseksi. Oman aineistoni valossa vaikuttaa jopa päinvastoin siltä, että useat aktiiviset kirjoittajat ovat myös hyvin aktiivisia muussa sosiaalisessa elämässään. Lukuisat vanhempien sukupolvien edustajat kertovat muista oman elämän osa-alueistaan, harrastuksistaan ja vapaa-ajan iloistaan. Samalla nuoruusmuistoissa korostuvat kertomukset ystäväpiireistä ja yhteisötoiminnasta, kuten kirkon nuorisoseuroihin osallistumisen iloisista muistoista. Toisaalta nuorimman polven vastaajissa ahdistuksen ja sosiaalisen epämukavuuden tunteet ovat korostuneessa asemassa. Etenkin 1980-luvun lopulta 1990-luvulle syntyneet pohtivat sosiaalisen ulkopuolisuuden tunteita, yksinäisyyttä ja kiusatuksi tulemisen kokemuksiaan. Tämä teemaan kietoutunut aineiston kaksijakoisuus on mielenkiintoinen asia, jota tulen käsittelemään läpi analyysiosioni. Lisäksi kaiken edellä mainitun ohella olisi mielenkiintoista miettiä, ketkä eivät osallistu tämän tyyppiseen keruuseen ja keiden ääni jää tavoittamattomaksi.

4.2 *Oi nuoruus* -keruusta ja omaelämäkertakirjoituksista

Muistitieto- ja elämäkerta-aineistoja tulkittaessa on kiinnostava pohtia, mitä kirjoittajat muistelevat, mutta myös toisaalta, mitä ei muistella. Kirjoituskilpailuun

¹²⁰ Haavio-Mannila, Elina & Kontula, Osmo: Matkalla intohimoon: nuoruuden hurma ja kärsimys seksuaalielämäkertojen kuvaamana, Porvoo, WSOY, 1995.

¹²¹ Hatakka, 2011, 31.

¹²² Haavio-Mannila & Kontula, 1995.

osallistuneita ohjeistettiin kirjoittamaan vapaasti omasta jo eletyistä nuoruuden kokemuksista tai pohtia vaihtoehtoisesti tässä ja nyt elettyä nuoruuttaan. Kilpailukutsussa vastaajille annettiin suuntaa-antavia tutkimuskysymyksiä ja kannustettiin pohtimaan vapaamuotoisesti itse tärkeäksi kokemiaan nuoruuden teemoja, harrastuksista oman identiteetin löytämiseen. *Oi nuoruus* -kirjoituskilpailun tutkimuskysymykset löytyvät liitteistä.

Koska kyseessä on julkinen kirjoituskilpailu, olisi mahdollista uumoilla, ettei kiusallisia, häpeällisiä tai yleisesti ottaen itselle vaikeita asioita aseteta julkisen tulkinnan ja arvioinnin alaisiksi. Lopulta, hyvin ymmärrettävästi useat osallistujat kirjoittavat kuitenkin nimenomaisesti nuoruuden kipeistä, häpeällisistä ja jopa loppuiksi muistoihin painuneista epämiellyttävistä kokemuksistaan osana nuoruustarinoitaan. Osallistuminen juuri *Oi nuoruus* -kilpailun kaltaiseen omaelämäkerrallisen tutkimukseen voi tarjota kirjoittajalle mahdollisuuden käsitellä menneisyyttään ja täten kirjoitusprosessi voi muodostua hyvinkin terapeutiseksi kokemukseksi. Oman elämän ja kokemusten sanallistaminen sekä käsitteleminen toimii useille kirjoittajille vapauttavana ja voimauttavana kokemuksena.

Omaelämäkertakirjoitus rakentuu kertojan näkökulmasta mielenkiintoisille lähtökohdille; kertomuksen päähenkilö on tuttu ja kiinnostava, samoin kysymys siitä, kuka hän on ja minkälaisen elämäkokemusten ja oivallusten kautta hänestä on tullut tällainen. Omaelämäkerta onkin kirjoittajalleen legitiimi mahdollisuus jäsentää elämäänsä haluamukseen kertomukseksi. Kukin kirjoittaja on siis tehnyt valinnan siitä, mitä hänen omaan tarinaansa kuuluu. Tämän voi tulkita tutkimukselliseksi edustavuus ja validiteetti ongelmaksi ja toisaalta itsessään merkittäväksi tutkimustematiikan perusteluksi. Freemanin ja Brockmeierin mukaan ihmisillä on myös luonnollinen pyrkimys selittää ja jäsentää elämäänsä koherentiksi tarinaksi ja kerronnallisesti eheäksi esitykseksi. Omaelämäkertojen tutkimuksessa on kuitenkin muistettava, että ihmiset toimivat näin myös silloin, kun oma elämä tai käsitys itsestä eivät näyttäyty sellaisina.¹²³

¹²³ Brockmeier, Jens & Freeman, Mark: Narrative integrity. Autobiographical identity and the meaning of the "good life". Teoksessa Brockmeier Jens & Carbaugh, Donald (toim.): Narrative and Identity. Studies in autobiography, self and culture. Benjamins, Amsterdam, 2001, 82–83.

Kirjoituksista on löydettävissä toistuva ilmaisullinen rakenne, jossa kirjoittajat eivät paneudu puhtaasti ja rajatusti nuoruuteensa, vaan päinvastaisesti muodostavat kokonaisen omaelämäkerrallisen kertomuksen. Kirjoittajat pohjustavat tarinaansa lapsuuskokemuksillaan, etenevät nuoruuden läpi aikuisuuteen ja monissa tapauksissa aina eläkevuosiin saakka. Näin he valaisevat, miten he ovat rakentaneet elämäänsä nuoruusvuosien kokemustensa jälkeen. Kirjoittajat tulevat käsitelleeksi omia kokemuksiaan elämänkulkuna, jossa nuoruus asetetaan keskikohdaksi lapsuuden ja aikuisuuden jatkumoon.

Sanallistettuja kokemuskertomuksia tutkittaessa on myös syytä kiinnittää huomiota *Oi Nuoruus* -kirjoituskilpailun toteutusvuoteen. Kirjoituskontekstina keruuvuoden voi olettaa vaikuttaneen tekstien sisältöön aikalaismedian välittämän kulttuurin ja julkisen keskustelun kautta. Yleiskontekstina 2010-luvulla tunteista puhumisen ja niiden ilmaisemiskulttuurin voi olettaa eronneen 1900-luvun puolivälin tavoista. Samalla esimerkiksi seksuaalisuus on noussut osaksi median välittämää parisuhde- ja rakkauskuvaa, mikä olisi vielä muutama vuosikymmen aikaisemmin ollut poikkeavaa tai jopa paheksuttua romanttisen lukemiston areenoilla.¹²⁴ Toisin sanoen vuosi 2010 oli, niin tieteellisen maailman kuin sosiaalisen kulttuurin areenoilla, suotuista ajankohta nostaa nuoruus omaelämäkerrallisen kirjoituskilpailun teemaksi. Samalla on perusteltua uumoilla kirjoitusten käsittelevän jotain muuta, mikäli keruu olisi järjestytty toisella vuosikymmenellä toisenlaisessa ilmapiirissä.

On myös oletettavissa, että vuonna 2010 kirjoittajat ovat voineet siirtää muistoistaan paperille sellaisia asioita, joista he eivät olisi olleet aikaisemmin tai toisessa ajassa valmiita kirjoittamaan. *Oi nuoruus* -aineistosta kirjoittanut Riikka Taavetti tuo artikkelissaan esille seksuaalisuuteen liittyviä arkoja aiheita kuten raiskaus ja insesti, joista vielä 1950-luvulla tuli vaieta.¹²⁵ On todennäköistä, että kirjoitusten sisältöön vaikuttavat kirjoittajan käsitykset häpeällisistä ja noloista kokemuksista. Myös ympäristön välittämät suotavuutta koskevat suhtautumiset ja olettamukset voi uumoilla näkyvän kirjoituksissa. Toisaalta, vaikka 2010-luvulla avioerot ja saman

¹²⁴ Ks. esim. Karkulehto, Sanna: Seksin mediamarkkinat, Gaudeamus, Helsinki University Press, Helsinki, 2011, 9.

¹²⁵ Taavetti, Riikka: Seksi oli rakkauden hinta – seksuaalisuus eilisen nuoruudessa, 88-110. Teoksessa Suurpää, Leena & Vehkalahti, Kaisa(toim.): Nuoruuden sukupolvet, monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään, Juvenes Print, Helsinki, 2014, 88-107.

sukupuolen välinen rakkaus ovat hyväksyttävämpiä kuin vuosikymmeniä aikaisemmin, tämä ei tarkoita kyseisten teemojen siirtyvän suoraviivaisesti nuoruuskokemusten muisteluun. Ei välttämättä siitäkään huolimatta, että kokija olisi nuoruudessaan tuntenut vetoa samaa sukupuolta olevaa henkilöä kohtaa. Tekemillään valinnoilla kirjoittajat määrittelevät, mikä on merkittävä ja mikä puolestaan vaiettava asia julkisen kirjoituskilpailun sisällössä.

Tarinallisuuden perspektiivistä sosiaalinen maailma, ajanhenki sekä asenne- ja kulttuuri-ilmapiiiri muodostavat ”sosiaaliset tarinavarannot”, joiden avulla kuvaillaan ja määritellään nuoruutta elämänvaiheena ja ensirakkautta kokemuksena. Väitöskirjan tarinallisuudesta kirjoittaneen Vilma Hännisen mukaan sosiaalisen tarinavarannon käsitteellä kuvataan niitä kulttuurisia ja sosiaalisia kertomuksia, joita yksilölle tarjoutuu niin sosiaalisen vuorovaikutuksen, median kuin kirjojen kautta. Sosiaalinen tarinavaranto on jatkuvassa muutoksessa kulttuurin ja ihmisten toiminnan tuottaessa alati uusia, yhdessä jaettuja kertomuksia, jotka vakiintuvat eri ihmisryhmien käytettäväksi, ja joiden kautta yksilöt muodostavat oman henkilökohtaisen tarinavarantonsa.¹²⁶ Tästä johtuen muuttunut sosiaalinen ja yhteiskunnallinen ilmapiiiri ja arvomaailma määrittelevät ja muokkaavat sitä, miten ymmärrämme ja käsitteellistämme nuoruusaikaa. Omassa tutkielmassa selvitän, miten aineistoni eri-ikäiset vastaajat puhuvat ensirakkaudesta ja seurustelun kulttuurista.

Työni kannalta on merkittävää, että kirjoituskilpailun kysymykset eivät ohjanneet kirjoittajia pohtimaan ensirakkautta tai nuoruuden rakkauskokemuksia nuoruuskertomusten tekijöinä. Vaikka osallistujia kannustettiin kirjoittamaan vapaasti omasta nuoruuskokemuksestaan, niin tyyllillisesti kuin käsiteltyjen aiheiden kannalta, monet vastaajat tarttuivat kirjoituksiinsa juuri suuntaa-antavien tutkimuskysymysten pohtimiseen. *Nuoruus tänään* -kategorian vastaajia kannustettiin pohtimaan nuoruuden ”riemun ja tuskan” -ulottuvuuksia, mikä on saattanut ohjata selkeämmin juuri omien tunteiden käsittelyyn *Nuoruus eilen* -sarjan vastaajiin verrattuna. Merkittävää kuitenkin on, miten rakkauden tema nousee kirjoituksissa esille ikää, sukupuolta tai sukupolvea katsomatta. Tämä on itsessään tärkeä todiste oman tutkimukseni validoimisessa. Omaan nuoruuskokemukseen syventyminen nostaa

¹²⁶ Hänninen, Vilma: *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*, Tampereen yliopisto, Tampere, 2000, 21.

lukuisilla kirjoittajilla omat nuoruuden ensirakkaudet ja ensimmäiset rakkauskokemukset merkittäviksi tekijöiksi, joilla on paikkansa niin itse nuoruuskertomuksessa kuin laajemminkin elämänculun etapeissa. Kokemusten merkityksellisyys on jokaiselle kirjoittajalle henkilökohtainen ja erilainen. Yhdelle ihastumiset piirtyvät löyhästi nuoruusvuosien maisemaan, toiselle yläastevuosina pettymykseen päättynyt ihastussuhde on leimannut nuoruusvuosien mielenmaisemaa, joskus varjostaen kehitystä aina aikuisuuteen saakka.

4.3 Oman aineiston esittely ja rajaus

Aineistoni koostuu *Oi nuoruus* -kirjoituskilpailun vastauksista rajatuista 84 tekstistä, jotka käsittelevät ensirakkauden ja nuoruuden rakastumisen teemoja. Toteutin aineistoni rajauksen Atlas.ti:n avulla, jolla sain etsittyä kirjoituksista ensiksi kaikki *rakka-* ja *rakas* -sanavartalot. Aloitin aineistoni läpikäymisen niistä kirjoituksista, joissa esiintyi eniten rakkaus-sanavartaloisia sanoja (sanojen määrä näkyi numeroina kunkin kirjoituksen perässä), mutta luin myös kirjoitukset, joissa ei esiintynyt yhtäkään rakkaus-sanaa. Vaikka tutkimuskysymyksen rakentuu juuri rakkaus-sanan ympärille, en ajattele, että ensirakkauden kokemuksia sanallistettaisiin ainoastaan kyseistä sanaa käyttämällä. Aineistoni teksteistä on löydettävissä laaja spektri rakkaussanastoon luettavia sanoja sekä kuvailuja, joiden kautta ihmiset tulkittavasti viittaavat etsimiini rakkauskokemuksiin nimeämättä kyseisiä kokemuksiaan itsessään ”ensirakkaudeksi” tai ”rakastamiseksi”. Tulkinnallisten rakkausilmaisujen kautta havahduin pohtimaan, mitä rinnakkaisia ilmaisuja rakkauskurssiin sisältyy. Käsitelen rakkauspuheen ja ihastuskurssien sanastoa ja ilmaisua analyysiosan ensimmäisessä alaotsikossa 6.1 Ihastumiskurssi ja rakkauspuhe nuoruuskirjoituksissa.

Valitsemistani kirjoituksista 65 ovat naisia ja 19 miehiä. Vanhin vastaaja on syntynyt vuonna 1927 ja nuorin vuonna 1998. Kuten kokonaisaineiston myös rajaamani ”rakkaus-aineiston” sukupuolien välinen suhde on merkittävän naisvoittoinen (19M/65N kpl eli 23%/77% naisten eduksi). Hauskasti oman otokseni sukupuolten välinen prosentuaalinen suhde sattuu olemaan täsmälleen sama kuin alkuperäisessä *Oi nuoruus* -aineistossa (87M/289N kpl eli 23%/77%). Lukijalle saattaa herätä kysymys

aineistoni sukupuolien välisestä epätasapainosta. On myös totta, että mieskirjoittajien pois rajaaminen olisi tarjonnut selkeän rajausmahdollisuuden ja yhden vastauksen aineistoni laajuusongelmaan. Kirjoitusten selkeästä naisvoittoisuudesta huolimatta halusin analyysini kattavan myös miesten nuoruusvuosien rakkauskokemukset. Harmillisen usein ”väkivaltaan taipuvaisten pudokkaiden suuryhmänä”¹²⁷ esitetyn ja vahvistetun poikakuvan kyseenalaistamiseksi, minulle oli tärkeä lähestyä rakkaustematiikkaa yhtä lailla poikien ja miehien kuin tyttöjen ja naisten nuoruuden sisältönä.

Taulukko 1: Aineiston sukupolvijako

Sukupolvi	Naiset (n)	Miehet (n)	%
1	9	5	16,7
2	23	8	35,6
3	10	3	15,5
4	6	1	8,3
5	10	2	22,6
N= 84	65	19	100%

Taulukosta 1 nähdään kokonaisvastaajien määrä (N=84) ja jokaisen sukupolven prosentuaalinen määrä sekä sukupuolijakauma. Esittelen analyysissä käyttämäni sukupolvijaon käsite-luvussa 3.1 Sukupolvi ja sukupolvijako.¹²⁸

Karsin tutkielmastani ensimmäisenä muutamat ruotsinkieliset kirjoitukset, käsinkirjoitetut tekstit sekä PDF-muotoiset tekstit, jotka olisi pitänyt muuttaa rtf.-muotoisiksi analyysin mahdollistamiseksi. Lisäksi rajasin runot, novellit, mielikuvitteelliset sadut sekä selkeästi dramatisoidut kirjoitukset aineistostani. Aikateknisistä syistä jouduin jättämään pois myös pitkät (monien satojen sivujen mittaiset) kirjoitukset analyysini ulkopuolelle.

Alkuperäinen päätökseni rajata runot, novellit, sadut ja selkeästi fiktiiviset tarinat analyysini ulkopuolelle liittyi kirjoitusten sisällöllisiin eroihin, jotka olisivat itsessään

¹²⁷ Siltala, Juha: Nuoriso - mainettaan parempi?: nykynuorten sopeutumisratkaisut historiassa, WSOY, Helsinki, 2013, Saatesanat.

¹²⁸ Alaotsikko 3.1 Sukupolvi ja sukupolvijako löytyy käsite-luvusta sivulta 25.

vaikuttaneet merkittävästi analyysimenetelmiini ja metodisten työkalujen valintaan. Koska aineistoni on lähtökohtaisesti suuri, pyrkimykseni erotella kuvitteelliset kirjoitukset ”ei-kaunokirjallisista” -teksteistä tuntui lähtökohtaisesti perustellulta. Tätä helpotti esimerkiksi se, että useat kirjoittajat kertoivat itse saatesanoissaan kirjoituksensa olevan fiktiota tai mielikuvitteellinen tarina nuoruudesta. Toisaalta rajanveto ja eronteko fiktiivisten ja ei-fiktiivisten tekstien välillä ei ole yksiulotteinen tai yksiselitteinen. Yksi vastaaja kirjoittaa itsestään ja kokemuksistaan ulkoapäin kolmannessa persoonassa, toisen kirjoituksen ollessa kirje ensirakkaudelleen. Monet siteeraavat myös nuoruusvuosien päiväkirjojaan. Eräs vuonna 1946 syntynyt mies muistelee nuoruuttaan kuvittelemansa lapsenlapsen kanssa käydyn mielikuvitteellisen dialogin avulla. Esimerkit osoittavat, että aineistoni jokainen teksti on itsessään kirjoittajan luovan ilmaisun tulos, enkä rajauksellani pyri määrittelemään kirjoittajien tai kirjoitusten luovuuden saati ”kaunokirjallisuuden” astetta.

Rajatessani runot ja novellit, ns. ”fiktiiviset tekstit” pois aineistani, en käsitä jäljelle jääneitä tekstejä niiden vastineena ”faktuaalisina tarinoina”, jotka antaisivat ”tosi tietoa” menneisyyden kokemuksista. En myöskään ajattele rajaamani aineiston välittävän ”todellista” tai ”oikeaa” tietoa menneisyyden ja nykyisyyden tunnekokemuksista. En myöskään ajattele kirjoitusten valaisevan, sitä mikä oli todella joskus totta, sen paremmin kuin fiktiiviset tulkinnat.

Tiedostan, että aineistoni on alkujaan rajallinen siinä mielessä, että *Oi nuoruus* -kirjoituskilpailun vastaukset muodostuvat jo lähtökohdiltaan rajallisen kirjottajakunnan vapaaehtoisesti ja oma-aloitteisesti tuottamista teksteistä. Oman rajaukseni kautta tarkasteluun päätyi entistä marginaalisemman ryhmän kirjoitukset, jotka automaattisesti sulkevat ulkopuolelleen jotain, millä olisi mahdollisesti voinut olla annettavaa nuoruuden rakkauskokemusten tutkimuksessa. Runoihin ja novelleihin liittyen onkin todettava, että tiedostan kyseisten ilmaisumuotojen olevan yleisiä hyvin henkilökohtaisten kokemusten ja teemojen käsittelyssä ja ilmaisussa. Kategorian tekstien analyysiin olisikin mielekäästä paneutua omana aineistonaan ja tarkastella näistä kirjoituksista aineistoni kanssa esiintyviä mahdollisia yhteneviä tuloksia. Lähtökohtaisesti aineiston laajuudesta johtuen rakkaus-sana valikoitui ensimmäisenä miellelyhtymänä ensiaskeleeksi kirjoitusten nuoruusmaailmaan. Koska kävin lopulta lähes koko aineiston läpi, rakkaus-sanankäyttö ei muodostu analyysini sisällön

kannalta dramaattiseksi rajanvedoksi. Lopulta on kuitenkin vain hyväksyttävä, että pdf.-tiedostot, hyvin pitkät tekstit sekä runot rajaamalla olen mahdollisesti menettänyt sellaisia ihastumiskokemusten kuvauksia, joita ”rakkaus-aineistoni” ei minulle esitellyt.

Aineistorajaukseni on siinä mielessä ainutlaatuinen, että aikaisempi tutkimus ei ole yleisesti käsitellyt *Nuoruus eilen-* ja *Nuoruus tänään* -kategorioita yhdessä. Aikaisemmissa tutkimuksissa ja kokoelmasta kirjoitetuissa artikkeleissa tutkijat ovat keskittyneet tulkitsemaan kyseisiä kategorioita erillisinä aineistoina. Oma toiveeni ja tutkimuksellinen pyrkimykseni oli alusta alkaen menneisyyden ja nykyisyyden yhdistäminen toisin sanoen ajatus historian tuomisesta osaksi nykyisyyttä. Siksi minulle oli itsestään selvä valinta käsitellä kirjoituskilpailua yhtenä aineistollisena kokonaisuutena. *Oi nuoruus* -kokoelman tutkimus kahtena erillisenä aineistona on kuitenkin perusteltua ja pitkälti ymmärrettävää. Kirjoituskilpailu on lähtökohtaisesti kerätty kahdella erillisellä kutsulla ja erilaisin kysymyksin. Onkin syytä pohtia, missä määrin *Oi nuoruus* -kirjoitukset ovat yhtä ja samaa aineistoa ja toisaalta missä määrin kaksi erillistä, eri kysymysten kautta ohjeistettua kokonaisuutta.

On myös relevanttia kysyä, miten kirjoittajan ikä vaikuttaa muistelun tai kerronnan sisältöön. Mikko Salasuon ja Leena Suurpään sanoin ”on eri asia kirjoittaa nuoruudesta kaukaa aikuisuudesta käsin kuin sen sisältä”¹²⁹. Lisäksi on pohdittava, voiko nuoremman kategorian kirjoituksia, alle 20-vuotiaiden ihmisten tekstejä pitää alkujaankaan omaelämäkertoina ja ovatko ne täten vertailukelpoisia *Nuoruus eilen* -vastaajien kirjoituksiin. Nuoremman vastauskategorian omaelämäkerralliseen kypsyytteen on syytä kiinnittää huomiota, mutta rohkenisin väittää ja oman analyysini valossa todeta, että myös *Nuoruus Tänään* -kategorian vastaukset ovat tavoillaan omaelämäkerrallisia. Mielenkiintoisesti nuoremman kategorian vastauksissa tulevaisuus näyttäytyy kiinnostavana perspektiivinä, siinä missä *Nuoruus eilen* -kategorian tulkinnat loppuvat tyypillisesti sen hetkisen nykyisyyden valaisemiseen.

Mitä syvemmälle aineistoni kirjoituksiin pääsin, sitä paremmin ymmärsin rakkauden eri muotojen läsnäolon nuoruuskirjoituksissa. Kirjoitukset ohjasivat minut pohtimaan,

¹²⁹ Salasuo & Suurpää, 2014.

mistä rakkauden lajista kukin kirjoittaja kulloinkin puhuu. Kirjoitukset osoittivat myös nuoruuden rakastamisen koskettavan useita rakastamisen pintoja vanhemman ja lapsen välisestä rakkaudesta seksuaalisen halun synnyttämään intohimorakkauteen. Pro gradu -tutkielman sisältörajoitusten johdosta päätin keskittyä tutkielmassani ensirakastumiseen seksuaalisen vetovoiman, tunnekokemusten ja romanttisen ihanteiden muodoissa. Tämä auttoi rajaamaan pelkästään perhe- ja ystävän rakkautta käsittelevät kertomukset aineistoni ulkopuolelle.

Rakkauden kirjon lisäksi kertomukset antavat monisävyisen kuvan nuoruuden intiimisuhteiden sisällöistä. Ensirakkaus ja nuoruuden rakastaminen eivät kiinnity yksioikoisesti positiivisiin kokemuksiin tai onnellisiin muistoihin. Useat kirjoittajat sukupolvea ja sukupuolta katsomatta käsittelevät teksteissään ensirakastumisen herättämiä negatiivisten tunteiden kirjoa pelosta itseinhoon sekä kertovat rakkauskokemusten traumaattisuudesta ja muistojen kipeydestä. Aineistoni analysoimisen kannalta päätin kuitenkin rajata raiskaustarinat äärimmäisinä tapahtumina ja traumaattisina kokemuksina analyysini ulkopuolelle.

Tutkimuskohteeni on ensirakkaus ja rakastuminen sukupuolten välisissä suhteissa, mutta sukupuoli ei ollut tutkielmassani varsinaisena lähtökohtana. Aineiston keruussa osallistujilta ei kysytty eksplisiittisesti sukupuolta, mutta aineistoksi koodattaessa vastaajan sukupuoli on todennäköisesti oletettu vastaajan etunimen perusteella. Aineistoon on koodattu vain kaksi sukupuolta, minkä takia puhun tässä tutkimuksessa pelkästään naisista ja miehistä. Käsitän sukupuolen vaikuttaneen oleellisesti nuoruuden rakastumiskokemuksiin. Tutkimusajanjaksoni aikana 1930-luvulta vuoteen 2010 sukupuoli on määritellyt ja asettanut sekä yhteiskunnallisesti että sosiaalisesti merkittäviä ehtoja rakkauden sisällöille, sen suotaville ilmaisutyyliille ja seksuaalisuudelle.

Aineistoni edustavuutta tulkittaessa heteronormatiivisuus on väistämättä huomioitava tekijä. Rajaamissani rakkautta käsittelevissä *Oi nuoruus* -kirjoituskilpailun teksteissä nousee ainoastaan kaksi kertomusta saman sukupuolen välisestä rakkaudesta. Yksinkertaistamisen nimissä jätin kaksi naisten välistä rakkautta käsittelevää tarinaa tutkimukseni ulkopuolelle. Täten tutkielmani keskittyy tutkimaan heterorakkautta ja heteroseksuaalisuutta seksuaalisena suuntautumisena.

Omaelämäkertojen rakkauskokemukset ovat mielestäni sekä mielekäs, antoisa että relevantti lähdeaineisto tutkimuksellisten intressieni valossa. Nähdäkseni omaelämäkertojen käyttö aineistona on perusteltua, kun pyrkimyksenäni on tutkia niinkin kokemuksellisesti henkilökohtaista ja ihmiselämän kannalta tärkeää aihetta kuin ensirakkaus. Toisaalta on myös välttämätöntä muistaa aineistoni rajallisuus, sillä kirjoituskilpailuun on osallistunut rajallinen määrä vapaaehtoisia kirjoittajia, joiden tekstit ovat myös aina heidän omista lähtökohdistaan kirjoitettuja. En kuitenkaan pidä oman tutkimukseni kannalta kirjoittajien valikoituneisuutta ongelmana tai tutkimuksen validointiin tai edustavuuteen negatiivisesti vaikuttavana tekijänä. Katson kirjoittajien ja kirjoitusten erilaisuuden näyttäytyvän pikemmin aineistollisena rikkautena, koska tutkimukseni ei ole kvantitatiivinen, enkä pyri muodostamaan kaikkia suomalaisia koskevia johtopäätöksiä.

5. Tutkimusmetodit

5.1 Sisällönanalyysi ja Atlas.ti

Historiantutkimus on perinteisesti suunnannut katseensa menneeseen, jo elettyyn ja kadonneeseen. Näkisin, ettei näin kuitenkaan kaikissa tapauksissa tarvitse olla. Menneiden kokemusten ja historiallisen ulottuvuuden yhdistäminen tässä ja nyt vallitsevan todellisuuteen mahdollistaa ylisukupolvisten yhteyksien havaitsemisen. Samalla kykenemme näkemään historian paikan kussakin vallitsevassa ajassa ja hetkessä. *Oi nuoruus* -aineisto tarjoaa mahdollisuuden juuri tämän kaltaisen ylisukupolvisen kokemuksellisuuden tulkitsemiseen. Jokainen aineistoni kirjoitus edustaa yhden ihmisen mikrohistoriallista perspektiiviä ja kokemusta suomalaisesta nuoruuden rakastamisesta.

Oma tutkimuksellinen näkökulmani on kokemushistoriallinen ja tutkimuksen keskiössä on historiallisesti merkittävän tai tunnetun henkilön sijaan, ”kuka tahansa”, tavallinen ihminen ja hänen itsensä sanoittamat kokemukset omasta nuoruudestaan. Koska tutkimukseni tarkoituksena on selvittää ja avartaa niinkin laajaa ja monimuotoista aihepiiriä kuin nuoruuden kokemukset, aineistolähtöisyys on tutkimusmetodin luonnollinen ja järkevin valinta.

Tutkielmani alkumetreillä menetelmällisten valintojen pohdinta kiteytyi kysymykseen siitä, miten voisin tutkimuksellani löytää ja osoittaa sen, mitä uskon olevan olemassa ja täten tiedettävissä. Metodologisesti tutkimukseni on puhtaan kvalitatiivinen, sillä pyrkimykseni on selvittää ja ymmärtää nykyisyyden ja menneisyyden nuorten kokemuksia kirjoittajien omaelämäkerrallisista tarinoista. Tunne- ja kokemushistorian hyödyntämä eläytyvä tutkimusote auttaa minua tavoittamaan muistoissa välitettyjä tunnerakenteita ja avartaa kirjoituskilpailuun osallistuneiden henkilökohtaisia muistoja menneestä tai vaihtoehtoisesti nykyisestä nuoruudesta. Tutkimusmetodiani voi nimittää analyttiseksi lähiluvuksi.¹³⁰ Lähestyn aineistoni tekstejä niiden

¹³⁰ Pöysä, Jyrki: Lähiluvun tieto: näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen, Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, Multiprint, Joensuu, 2015.

kirjoittajien ehdoilla sekä oman genrensä (kirjoituskilpailu ja omaelämäkerrallinen kirjoitus) edustajina.

Analysoin aineistoani kvalitatiivisen sisällönanalyysin menetelmin. Etsin kirjoituksista kerronnallisia yhteneväisyyksiä ja toistumia, teemoja, kategorisointeja, ajallisia ja paikallisia tekijöitä sekä sukupolvisia jatkumia. Lisäksi tavoittelen kirjoituksissa nousevia juonellisia rakenteita ja sävyjä. *Oi nuoruus* -aineisto tarjoaa mahdollisuuden kokemusten ja tunteiden tulkitsemiseen ja sen ymmärtämiseen, miten yksilöllinen tunnekokemus ja ihmissuhteet ovat sidoksissa sosiaalisiin prosesseihin, arvo- ja normikulttuuriin sekä ajallisiin ja paikallisiin konteksteihin. Pyrin tavoittamaan kirjoittajien tunnekokemuksia sekä tulkitsemaan aineistoa sanallisten ilmausten ja tunteiden verbalisoinnin kautta. Avaan seuraavassa alaotsikossa analyysityötäni muistitietotutkimuksen työkalujen ja muistelukerronnan traditioiden perspektiivistä.

Käytännössä toteutin aineistoni analyysin Atlas.ti-analyysiohjelman avulla. Ohjelma mahdollistaa suuren, laadullisen tekstiaineiston järjestelmällisen läpikäymisen ja helpottaa lähtökohtaisesti aineiston hahmottamista, jaottelua ja rajaamista. Atlas.ti on kehitetty tulkinnallisen sisällönanalyysin apuvälineeksi ja mahdollistaa laajan tekstiaineiston kategorisoinnin, luokittelun, kommentoinnin sekä ennen kaikkea auttaa löytämään aineistossa esiintyvät yhteydet ja merkitykselliset poikkeavuudet. Käytin ohjelmaa kuitenkin ensisijaisesti työkaluna ja aineistoni tulkinta- ja jäsentelyalustana, pikemmin kuin varsinaisena analyysin rakentajana.

5.2 *Oi nuoruus* -omaelämäkerrat, muistelukerronta ja menneisyyden tulkinta

Aineistona omaelämäkerrallisia tekstejä ja muistelukerronta-aineistoja on syytä tarkastella olemukseltaan ja ominaisuuksiltaan erityisinä tekstilajeina.

Ominaispiirteiltään omaelämäkertoja voi lähestyä esimerkiksi niiden rakenteen, tyylin tai teeman avulla. Samalla omaelämäkerrat omana genrenään omaa laajan sisäisen variaation.¹³¹ Oma tutkielmani nojaa siis osaltaan muistitietotutkimuksen

¹³¹ Hatakka, 2011, 56.

metodologiseen traditioon, mikä on luonnollista aineistoni koostuessa ainoastaan omaelämäkerrallisista kirjoituksista. Elämäkertojen aiheena on luonnollisesti kertojan elämänkulku ja tapahtumat. Ulkoisten tapahtumien kuvailun lisäksi elämäkertakirjoitukset voivat keskittyä kertojan sisäisten kokemusten ja sisäisen elämän kuvailuun. Mari Hatakan mukaan ”ideaali” elämäkerta sisältää sekä elämänkulun tapahtumiin keskittyviä kertomuksia että sisäistä maailmaa valaisevaa itsereflektiota.¹³²

Metodologisena valintana muistitietotutkimuksen traditiot näyttäytyvät hyvinkin löyhinä tutkimusaineiston analyysia ja tulkintaa ohjaavina periaatteina. Kuten aikaisemmassa luvussa osoitin, muistitieto voi olla itsessään tutkimuksen kohde tai toisaalta lähde. Yhtä hyvin se voi myös olla tutkimusta täydentävä sivujuonne tai aineistonkeruun apuväline.¹³³ Tässä tutkimuksessa muistitieto omaelämäkertakirjoitusten muodossa toimii tutkimuksen kohteena. Tutkimukseni voi nähdä ymmärtävänä ja tulkinnallisena muistitietotutkimuksena. Pyrkimyksenäni on tulkita omaelämäkertakirjoituksia psykologisten merkitysten ilmentäjinä. Pyrin aineistoni asettamissa rajoissa yhdistämään omaelämäkerrallisista kirjoituksista tulkitsemani yksilölliset tunnekokemukset laajempaan kulttuuriseen tunnenormistoon ja osaksi kulttuurista ja kehityspsykologista ajanjaksoa, nuoruutta.

Muistelukerronnalliset ja elämäkerralliset tutkimusorientaatiot tarjoavat kuitenkin kaikessa liukuvuudessaan ja monipuolisuudessaan hedelmällisiä työkaluja, esimerkkejä ja tutkimuksellisia ohjenuoria oman aineistoni tulkintaan. Suurpää ja Vehkalahti tuovat *Nuoruuden sukupolvet* -antologian johdantokappaleessa esille lapsuus- ja nuoruuskokemusten paikan omaelämäkerrallisissa kertomuksissa. Tutkijoiden mukaan nämä kokemukset muodostuvat omaelämäkerroissa keskeisiksi elämänkulun narratiivia jäsentäviksi ja määrittäviksi ”ankkureiksi”.¹³⁴ Narratiivisesta perspektiivistä oma aineistoni muodostuu jo lähtökohdiltaan erityiseksi kokonaisuudeksi, kertomusten keskittyessä itsessään nuoruuteen elämänvaiheena ja nuoruuskokemuksiin elämänkulun tapahtumina (niin sisäisinä kuin ulkoisina).

¹³²Hatakka, 2011, 56.

¹³³ Fingerroos, Outi & Haanpää, Riina: Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. Teoksessa Fingerroos et al.(toim.): Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. SKS, Helsinki 2006, 28.

¹³⁴ Suurpää & Vehkalahti, 2014, 18.

Tutustuessani nuorimman sukupolven eli 2010-luvun nuorten ihastuskertomuksiin oletin sosiaalisen median sovellusten ja internet-välitteisen kanssakäymisen löytyvän nuorten rakkauskonteksteja käsittelevistä diskursseista. Osin yllätyksekseni internet mainitaan ainoastaan yhdessä kirjoituksessa. Ymmärsin, että lähtöoletukseni saattoi kummuta omasta taustastani ja henkilökohtaisista kokemuksistani 2000-luvun alun ihastusmiskulttuurista. Liitin omat muistoni yläastevuosien illoista, jolloin ainoa minua kiinnostanut asia oli tuijottaa online- keskustelupalvelu *Messengerin* ruutua ja odottaa ihastukseni kirjautuvan palveluun muiden ikäisteni nuorten kokemusmaailmoihin. Oletin ”mese-muistojen” ja ”tekstailun” nousevan 1990-luvun taitteessa syntyneiden muistoissa ihastusmiskulttuurin mahdollistaneiksi areenoiksi, siinä missä vanhemmamme kertovat norkoilleen Sielun Veljien keikkapaikoilla ja isovanhemmamme lavatanssilavojen reunamilla.

Tämä lähtökohtainen oletukseni on mielenkiintoinen esimerkki yhtäällä tutkijan positioinnin merkityksestä ja toisaalla omaelämäkerta-aineiston analyysin problemaattisuudesta. Mese-muistoni on esimerkki sukupolvisen avainkokemuksen muodostamisen haasteellisuudesta ja tietyn sukupolvijaon soveltamisen vaikeudesta mihin tahansa ylisukupolvisista lähteistä koostuvaan aineistoon. Siinä missä aineistoni nuorimman polven ihastusmiskonteksteista on haasteellista löytää selkeää kokemuksellista yhteneväisyyttä, jonkin toisen aineiston valossa harrastamani yläasteaikainen ”mesettely” voisi näyttäytyä meidän ysärilasten yhteisenä ihmissuhdekokemuksena.

Sukupolvipohdinnan rinnalla havaintoni linkittyy omaan tutkijarooliini, sillä tutkimuskohteena käytettynä omaelämäkerralliset nuoruuskirjoitukset itsessään asettavat tutkijan erityiseen positioon. Mikko Salasuon mukaan omakohtaisen ja kokemuspohjaisen aineiston subjektiivisuuden äärellä myös kirjoituksia tulkitsevan tutkijan kokemukset ja subjektiiviset lähtökohdat muokkaantuvat osaksi tulkintaa.¹³⁵ Mari Hatakan väitöskirja *nainen, mies, rakkaus, seksi* laajensi ymmärrystäni tutkijan

¹³⁵ Salasuo, Mikko: Sukupolveni soundtrack– Populaarimusiikki 1970-luvulla syntyneiden kirjoitetuissa nuoruusmuistoissa, 178–200. Teoksessa Suurpää, Leena & Vehkalahti Kaisa (toim.): Nuoruuden sukupolvet, monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään, Juvenes Print, Helsinki, 2014.

positionnista ja johdatteli minut tutkijarefleksiiivisyyden maailmaan. Folkloristin väitöskirja on mielenkiintoinen osoitus tutkijarefleksiiivisyyden käytöstä metodisena työkaluna. Hyödyntämällä tutkijarefleksiiivisyyttä Hatakka tarjoaa uskottavaa ja vakavasti otettavaa tutkimusanalyysia juuri omaelämäkertoihin pohjautuvasta aineistosta. Heteronormatiivisen sukupuolijärjestelmän tuottamistapoja tutkinut Hatakka antaa väitöskirjassaan painoarvoa emotionaalisten reaktioiden tulkinnalle yhtenä analyttisen työskentelyn osa-alueena. Ajatus aineiston herättämien emotionaalisten reaktioiden, sisällöllisen törmäysten ja tutkijan omien lähtökohtien yhdistämisestä tieteelliseen lukemistoon on oman aineistoni ja tutkimuksellisen kiinnostukseni näkökulmista erittäin viehättävä. Tutkijarefleksiiivisyys on lyhykäisyydessään kiteytettävissä Hatakan sanoin ”tutkijan omien tietämisen tapojen tunnistamiseen, julkituomiseen ja hyödyntämiseen”¹³⁶. Tutkija-lukijana pyrin rakentamaan oman analyysini vuoropuheluna aikaisemman lukemiseni, tutkimuskirjallisuuden, aineiston ja oman ymmärrykseni välillä. Aineiston tulkitsijana pyrin tekemään tulkintani ja oman asemointini mahdollisimman näkyviksi, että lukijat voivat arvioida tulkintani vakuuttavuutta.

Tunnekokemuksia tutkittaessa tutkijan on otettava kantaa myös tunteiden luonteen määrittelyyn. Historiallisissa aineistoissa subjektiivisten tunteiden tavoittaminen on haasteellista jo pelkästään tunnesanoston ja terminologian erilaisuuden ja tunneilmaisullisten muutosten johdosta. Kietäväinen-Sirén muistuttaa myös, ettei ”nykyihmisen psykologiasta tehtyjä päätelmiä voi suoraan hyödyntää menneisyyden ihmiseen.”¹³⁷. Onkin muistettava, etten omassa tutkielmassani tavoittele tunteiden kokonaisvaltaista ymmärtämistä, saati aseta aineistossani nousevia emotioulottuvuuksia kokemukselliseen arvojärjestykseen. En myöskään käsitä tunnekokemusten tulkintaa tunteiden selittämisen synonyyminä.

Tunneulottuvuuden tarkastelu innosti minua tarttumaan suomalaisen tunnekulttuurin selittämisen tematiikkaan. Kulttuurisen tunneilmapiirin ja yksilön emotionaalisen pääoman valossa aineistoni viisi nuoruutta näyttäytyvät kuitenkin haasteellisenä kokonaisuutena. Vaikka *Oi nuoruus* -aineistoa voisi lähestyä sen laajuuden ansiosta myös tunnekulttuurin selvittämisen perspektiivistä, pro gradu -tutkielman rajoitteista

¹³⁶ Hatakka, 2011, 92.

¹³⁷ Kietäväinen-Sirén, 2015, 12.

johtuen – ja oman tutkielmani aihe ja pituus huomioon ottaen– jouduin myöntämään, että tutkimuskysymykseni sekä rajaamani aineisto eivät taivu suomalaisen tunnekulttuurin rakentamiseen. Irrottautuessani tästä pyrkimyksestä vapauduin etsimään vastauksia yksiselitteisempään kysymykseen tunnepuheen ilmentymisestä nuoruuden rakkauskertomuksissa.¹³⁸

Aineistona *Oi nuoruus* -omaelämäkerrat tarjoavat mielenkiintoisen ikkunan ihmisten elettyyn elämään ja on osaltaan osoittamassa, millaisia asioita ja tapahtumia kukin kirjoittaja pitää muistelemisen arvoisina ja millaisia merkityksiä näille nuoruuden muistoille annetaan myöhemmän elämän perspektiivistä. Oman tutkimukseni kannalta kirjoitusten mahdollisilla ”muistivirheillä” tai fiktion sävyttämällä kerronnalla ei siis ole suurta merkitystä analyysini tai tuloksieni pätevyYTEEN, sillä tarkoitukseni ei ole muodostaa ”suurta totuutta” nuoruuden ensirakkaudesta. Lisäksi kokemushistoriallisesta perspektiivistä yksilölliset muistot ovat itsessään henkilöille itselleen aitoja. Omassa tarkastelussani onkin merkittävää, miten kirjoittajat ovat vapaasti muistaneet, muistelleet ja kirjoittaneet nuoruuden rakkauskokemuksista ja miten he ovat halunneet ilmaista ajatuksiaan menneistä tai nykyisistä rakkauskokemuksistaan osana nuoruuskertomustaan. Australialaista historioitsijaa Alistair Thompsonia siteeraten:

Historioitsijoina haluamme selvittää, mitä menneisyydessä tapahtui, mutta haluamme myös tarkastella, millainen vaikutus menneillä tapahtumilla on ollut yksilöihin ja yhteiskuntaan tapahtumahetkellä ja sen jälkeen. Suullinen historia tarjoaa meille mahdollisuuden tutkia menneen ja nykyisen välisiä suhteita niin ”luotettavien” kuin ”epäluotettavienkin” muistojen avulla. Suullisen historian viesti on, että muisti on taistelukenttä, eivätkä historioitsijat voi välttyä taisteluun osallistumiselta.¹³⁹

¹³⁸ Ks. Analyysiluvun alaotsikko 6.1 Ihastumiskurssi ja rakkauspuhe nuoruuskirjoituksissa s.53–61.

¹³⁹ Thompson, Alistair: *Unreliable memories? The use and abuse of oral history*. Tässä teoksessa Sääntti, Janne (toim.): *Koulumuistot- kokemuksia koulusta, tutkimusta muistelusta*, Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seuran vuosikirja, Pinosalama Oy, Helsinki, 2015, 19.

5.3 Eettiset kysymykset ja tietoturvakäytännöt

Yllä esittelemieni tulkinta- ja analyysimenetelmien esittely on osa tutkimuseettisten lähtökohtien huomioimista. Koska työni perustuu itsessään intiimeihin, jossain tapauksissa hyvinkin henkilökohtaisiin ja arkaluonteisiin kokemuksiin kysymykset tutkittavien yksityisyyden suojasta ja tekijänoikeuksista ovat olennaisia tekijöitä tutkielmani eettisten periaatteiden huomioimisessa. Koska aineistoni omaelämäkerralliset tekstit on kerätty kirjoituskilpailuna, *Oi nuoruus*- kirjoitusten tutkijaa ohjaa hänen omien eettisiksi arvioimien toimintatapojen ja periaatteiden lisäksi myös itse kilpailun keruuorganisaation periaatteet. Tutkijana minun tulee täten noudattaa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkiston ohjeita aineistoni tutkimuskäytössä.

Tietosuojakäytäntöjen huomioimiseksi olen anonymisoinut aineistoni kirjoitukset muuttamalla nimet ja paikkakunnat siteeraamissani tekstikatkelmissa. Myös kaikki tekstien sisällä ilmenevät nimet ovat pseudonimiä. Synnyinvuodet ja sukupuolen olen säilyttänyt, sillä ne ovat oleellisia muuttujia analyysini koostamisessa. Käytän vastaajista lyhenteitä muodossa 14_M_1935, josta on mahdollista tulkita kirjoittajan olevan vuonna 1935 syntynyt mies. Etunumero kertoo, kirjoituksen saapumisjärjestyksen. Muutamista *Nuoruus tänään* -kategorian kirjoituksista puuttuu järjestysnumero, mistä johtuen tiedostot ovat koodattu sukunimillä. Näille kirjoittajille olen keksinyt omat nimet siteeraamissani katkelmissa ja tunnuksena käytän rtf.-liitettä.

Kirjoituskilpailuun osallistuneet olivat tietoisia keruuseen liittyvästä kirjoitusten arkistoinnista Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistoon, johon heiltä pyydettiin kirjallinen suostumus. *Oi Nuoruus* -aineiston tieteelliseen tutkimuskäyttöön on myös osallistuneiden kirjallinen suostumus. Sain oikeuden kyseisin aineiston hyödyntämiseen pro gradu tutkielmassani aineiston haltijalta, Nuorisotutkimusverkostolta. Käytän aineistoa ainoastaan pro gradu tutkielmani tarkoituksperiin, minkä jälkeen poistan aineiston koneeltani.

6. Analyysi

6.1 Ihastumiskurssi ja rakkauspuhe nuoruuskirjoituksissa

Kuten menetelmäosuudessa kirjoitin, lähestyin aineistoani ja tutkimusteemaani aluksi rakkaus-sanan avulla¹⁴⁰. Tämän lisäksi etsin ihastumista kuvailevia sanoja (ihastuminen verbinä, tunteena ja tunteiden kohteena). Kirjoituksiin paneutuminen toi kuitenkin nopeasti esille rakkaussanaston laajuuden ja teeman liittyvien tunnekokemusten ilmaisullisen kirjon.

Sanoina ensirakkaus ja rakastuminen tarjosivat minulle ensimmäisen tarttumapinnan ison aineistoni kirjoituksiin. Kirjoitusvuonna 27-vuotias Silja rakentaa ja sanallistaa nuoruuskokemuksensa juuri ensirakkauden muiston ympärille. Siljan kirjoitus on esimerkki kaunokirjallisesta tyylistä, jossa nuoruuden rakkaus rakentuu lemmen loitsuista ja mansikkajäätelöstä rakastetun huulilla. Samalla kirjoittaja sanallistaa tunnekokemuksensa itsessään rakkaudeksi:

Kohtasimme kyllä. Rakkaus syttyi kuin raivoava tuli ja alkoi elää kuin viimeistä päivää. Olimme nuoria ja rakastuneita. Koko typerä maailma meitä vastaan. Höpöttelimme lemmen loitsuja ja pyörittelimme toistemme hiussuortuvia sormiemme välissä. Ajelimme pyörillä käsi kädessä ja tuijottelimme liplattavaa vettä laiturilla. Huulemme kietoutuivat toisiinsa aina kun se oli mahdollista. Maistelin mansikkajäätelöä huuliltasi. Pian kesä oli ohi, mutta rakkautemme ei. Me halusimme olla aina yhdessä. Ketään muita ei enää tarvittu, koska meillä oli rakkaus, toisemme. Päästit minut elämään. Minä päästin sinut omaani. Sieluni oli käsissäsi ja kaikki oli kaunista.

150_N_1983 Silja

Omaelämäkerrallisena kirjoituksena Silja kuvaa omaa kasvuprosessiaan ja elämäntarinaansa nuoruuden seurustelusuhteen kautta. Lukiovuosina ensirakkaus

¹⁴⁰ Ks. tutkimusaineisto -luvun alaotsikko 4.3 Oman aineiston esittely ja rajausta, s. 40.

syttyi tulen lailla ja kirjoittajan mukaan kietoi kaksi sielua toisiinsa. Silja etenee elämäntarinassaan kuvaamaan, miten sai tietää poikaystävänsä eläneen rinnakkaissuhteessa vuosia toisen naisen kanssa. Siljalle ensirakkauden kokemus piirtyy tärkeimpänä nuoruuden sisältönä ja opetuksena sekä välittyy kirjoituksessa niin rakkaus-sanan kuin metaforien kautta. Oi nuoruus -tarinoiden narratiiveissa nuoruuden ensirakkaudet koostuvat mieleen painuneista tunnekokemuksista, kielikuvista, unelmista sekä sanallistetusta ihastumisesta ja rakastumisesta.

Vaikka rakkaus tunnekokemuksena on tunnistettavissa tarinoista, kaikki kirjoittajat eivät suinkaan rakenna kertomustaan ensirakkaus- tai rakkaus-sanan ympärille. Jouduinkin tutkijana kysymään, millä perusteella voin kategorisoida ja nivoa nuoruuskokemukset omaan nuoruuden rakkaus-teemaani, jos kirjoittaja ei ole itse nimennyt muistoaan rakkaudeksi? Analyysiprosessini edetessä hain rakkaus- ja ihastumis-sanojen lisäksi Atlas.ti-ohjelman avulla muun muassa *jännitys*-, *viehätys*- ja *into himo*-sanojen eri muotoja sekä tutkin *poika*- ja *tyttöystävä*-sanojen käyttöä. Koodasin teksteissä esiintyvän ”tunnepuheen” ja tutkin, miten kirjoittajat käsittelevät ihastumiseen ja rakastumiseen liittyviä kokemuksia juuri erilaisten tunteiden kautta. Aluksi koodasin nämä kirjoituksissa nousseet tulkinnalliset ihastusviittaukset, uudenlaiset tunteet ja laajentuneita elinpiirejä kuvastavat kohdat nimellä ”Ensimmäiset kokeilevat suhteet vastakkaiseen sukupuoleen”. Analyysini edetessä tarkensin aluksi muodostamiani koodeja osuvimmiksi koodeiksi.

Ruskeasilmäinen Ilkka sai poskeni hehkumaan ja sähköinen värinä kulki varpaista päähän. Olin jo pääsiäiskiikulla huomannut uuden karjalaispojan enkä saanut silmiäni tästä irti.

014_N_1934 Päivi

Mutta Jaanassa oli jotain. [...] En tiennyt, miten häneen oikein piti suhtautua, joten normaalin ujon pojan tapaan olin välinpitämätön ja äänekäs. Kemat kuitenkin törmäilivät meiltä lupaa kysymättä, niin kuin ne aina välillä tekevät. Leiriin kuuluvalla vaelluksella nukuimme samassa makuupussissa. En ollut ennen ollut niin lähellä tyttöä, jalat vähän sekaisin toisissaan. En ollut hengittänyt samaa makuupussin

ilmaa, haistanut hiusten tuoksua. Ei sellainen tyttö ole enää pelkkä kaveri. Sydämen taakan siitä saa. 261_M_1969 Risto

Aineistoni perusteella ensirakkaus näyttää rakentuvan kiinteästi kaunokirjallisuudesta tyylistä ja linkittyvän kuvailevaan ilmaisuun. Jo lähtökohtaisesti itse ensirakkaus-sana sisältää vahvan romanttisen miellelyhtymän. Ei siis ole ihme, että moni kirjoittaja muistelee nuoruuden kokeilevia suhteitaan ja tunteitaan adjektiivien ja tulkinnallisin kielikuvin. Päivin ja Riston sanoin, aineistoni esittelemä suomalainen nuoruuden rakkaus muodostuu niin ”sähköisestä värinästä” ja ”kemioiden törmäilystä” kuin nimetyistä ensirakkauden kohteista.

Rakkauskertomuksia voi lähestyä myös tarkastelemalla kirjoitusten erilaisia rakenteita ja kirjoitustyyliä. Selkeimmän kertomuskategorian muodostavat kirjoitukset, joissa omaelämäkerrallinen tarina rakennetaan kronologisena tapahtumakerrontana, kirjoittajan edetessä lapsuudesta nuoruuden kautta kirjoitushetken nykyisyyteen. Hyvin suuri osa *Nuoruus eilen* -kategorian vastaajista valaisee kertomuksensa päätteeksi senhetkistä rakkauselämäänsä, avioliittoaan tai rakkauskäsityksiään. Näin kirjoittajat asettavat nuoruuden kokemuksensa rakkaudesta osaksi elämänkulkuaan ja laajempaa kokemuksellista jatkumoa. Aikuiskirjoittajien voikin nähdä rakentavan narratiivisen identiteetti-teorian¹⁴¹ mukaisesti, tietoisesti tai tiedostamattaan, eheää elämäntarinaa, jossa ihmissuhde-elämä halutaan selittää yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Sukupolvisen tarkastelun ja kokonaiskeruun valossa kirjoituskilpailun toteutusvuonna alle 25-vuotiaat eivät keskity kuvailemaan tai pohtimaan nuoruuttaan ensisijaisesti ensirakkauden tai seurustelun kautta. Kokonaisuaineiston 201:stä *Nuoruus Tänään* -sarjan vastaajasta omaan rajaukseeni päätyi ainoastaan 19 kirjoitusta. Suurin osa ei siis mainitse rakkautta tai käsittele sukupuolisuhteita ollenkaan. Tarkasteluuni päätyneet rakkautta käsittelevät *Nuoruus tänään* -sarjan kirjoitukset tarjoavat mielenkiintoisen verrokin *Nuoruus eilen* -sarjan muistelukertomuksille. Nuoret kirjoittajat esittelevät ensikertaiset tunteet, ihastumiskokemukset ja rakkauden mielikuvat osana senhetkistä nuoruuttaan. Rakkaus elämänsisältönä, voimana tai

¹⁴¹Käsittelen narratiivista identiteettiä seuraavassa alaotsikossa 6.2 Ensirakkaudet avainhenkilöinä.

merkityksenä esiintyy jo yläaste- ja lukioikäisten kirjoittajien kertomuksissa. Kiinnostavasti aineistoni nuorin vastaaja, vuonna 1998 syntynyt ja kirjoitushetkellä 12-vuotias Anna määrittelee nuoruuden nimenomaan tunnekokemusten kautta:

Nuoruuteen kuuluvat niin vihanpurkaukset, onneton rakkauden riudutus, onni ja niin myötä- kuin vastamäet. rtf_N_1998 Anna

Juuri yläasteelle siirtyneen Annan voi ajatella ottavan nuoruutensa ensiaskeleita. Kiinnostavaa onkin, että kirjoittaja mieltää rakkauden oletettavan kokemattomuuden perspektiivistä kiinteäksi, sisäänrakennetuksi osaksi tätä elämänjaksoa. Siinä missä vanhemmat sukupolvet muistelevat nuoruuden rakkauksiaan, seurustelukokemuksiaan ja tunnetilojaan myöhemmän elämän tuomien rakastumiskokemusten valossa, kirjoitushetken nuoret pohtivat rakkautta kokemattomuuden perspektiivistä. Tällöin pohdintaa muodostuu mielikuvista ja oletuksista, jotka yhdistyvät unelmiin ja omasta ympäristöstä saatuihin malleihin. Kokonaisaineiston valossa rakkaus, jo koettuna tai vasta haaveiltuna mielletään kuuluvan osaksi nuoruutta.

Kronologian perspektiivistä *Oi nuoruus* -kirjoitusten rakkauspuhe näyttää kietoutuvan myös rakkauden lajien määrittelyyn. Seuraava katkelma tuo esille 22-vuotiaan nuoren miehen tunneskaalan monitasoisuuden:

Nuoruuteni aikana olen ihastunut niin monia kertoja. Kohteina ovat olleet koulukaverit, siskon kaverit, kavereiden kaverit, disko- ja baarituttavuudet, pari nettituttua ja jopa seksikkäimmäksi piirroshahmoksikin äänestetty Jessica Rabbit. Aika sekaisin ovat tytöt ilmeisesti pääni saaneet, mutta mitään rakkaustarinaa ei silti ole tähänkään päivään mennessä kerrottavana. Rakkautta en ole vielä koskaan tuntenut, ellei puhuta lähimmäisenrakkaudesta, joka minulla on ollut koko elämäni vanhempiini ja jopa ajoittain rasittavaan siskoonikin. En tiedä, olenko liian itsenäinen vai muuten vaan nirso tyyppi, mutta seurustellut en ole vielä kertaakaan. [...] Mutta tästä on hyvä jatkaa, sitten joskus. rtf_M_1988 Harri

Kirjoitusten ilmaisullisena ja sisällöllisenä yhteneväisyytenä nuoruuden rakkauskokemuksista on löydettävissä selkeä eronteko ihastumisen ja rakastumisen sekä ihastusten ja rakkauden kohteiden sanallistamisen välillä. Kirjoitusvuonna 22-vuotiaalle Harrille ihastuminen ja ”pään sekoaminen” näyttävätkin olevan jotain muuta kuin vielä hänelle tuntematon seurusteluun liitettävä ja läheisenrakkaudesta erotettava, parisuhderakkaus. Myös Harria 39-vuotta vanhempi, kirjoitushetkellä 61-vuotias Kari nimeää ensi-ihastuksen ja sitä seuranneen ensirakkauden omassa elämäkerrassaan:

Oppikoulussa ihastuin alemman luokan tyttöön. Vilkuiltiin, vaihdettiin joku sana. Koulutielle osuttiin vierekkäin, juteltiin. Vihdoin rohkeuden huippu, oltiin välitunteja yhdessä. Se meni ohi yhtä yllättäin kuin oli alkanutkin. [...] Maailman kirjat meni sekaisin. Ihastuin, rakastuin. Heti me tykättiin toisistamme. [...] Suhteeseemme hiipi jotain outoa. Yhteiset hetket harvenivat. Ei sovittukaan enää uusia treffejä. Ikävä kaiheresi aikansa. Silti tunsin olevani voittaja. Kelpaan, osaan. Olin valmiimpi seuraavaan.

058_M_1949 Kari

Mielenkiintoisena sukupolvisen samuuden ja kahden mieskertojan kirjoituksen yhteneväisyyden esimerkkinä sekä Harri että Kari kirjoittavat olevansa tai olleensa valmiimpia tuleviin rakkaussuhteisiin jo kohdattujen kokemusten ansiosta. Laajemmin aineistoni valossa nuoruuden rakastumiskokemusmuisteluissa ensirakkaudet arvotetaan tunneskaalan erottelussa emotionaalisesti ja kokemuksellisesti aikaisemmin kohdattujen ihastusten yläpuolelle. Toisaalta kertomuksista on löydettävissä myös diskurssi, jossa aviorakkaus, ”sen oikean” tai sielunkumppanin tapaaminen nostetaan tapahtumana ja koettuna rakkauden lajina nuoruuden tunnekokemusten yläpuolelle. Nuoruuden tunnerepertuaarin kuvailuissa kyseinen eteneminen ihastuksista ensirakkauteen on järkeenkäypä, mutta ensirakkauskokemuksen arvottaminen kietoutuu laajempaan kulttuuriseen ymmärrykseen nuoruuden tunnekokemusten paikasta.

Aineistoni kirjoituksissa nuoruuden ihmissuhteisiin liitetään elämänmittakaavassa merkityksellisiä muisto- ja tunnesisältöjä. Yhtäällä ensimmäisiin suhteisiin ja kokemusten herättämiin tunteisiin suhtaudutaan muistoissa vakavasti ja ylpeydellä.

Ihastuskokemusten herättämät pettymyksen ja häpeän, samoin kuin jännityksen ja ainutkertaisen ihanuuden tunteet ovat läsnä vuosikymmenten takaisten nuoruusvuosien muistelussa. 64-vuotiaan Sallin kertomus kiteytyy nuoruusvuosien tunnekokemusten henkilökohtaisuuteen ja havainnollistaa, kuinka nämä kokemukset kulkevat osana ihmistä aina eläkevuosille saakka:

Nuoruuteni oli tunteellista aikaa. Itku ja nauru, toivo ja epätoivo käsikkäin. On muistoja, jotka tekevät kipeää vieläkin. Kuten sekin, että en mennyt ensi treffeille, kun satoi vettä ja pelkäsin kastuvani. Poika odotti minua ja kun en tullut, ei ollut sen jälkeen näkevinäänkään minua, olin pettänyt.

145_N_1946 Salli

Toisaalla ensimmäisiä kokeilevia intiimisuhteita, romanttisia tai fyysisiä ja nuoruusvuosien tunnekokemuksia muistellaan nuoruuteen kuuluneina naiiveina tai ”höpsöinä” kokeiluina. Varhaisnuorten seurustelua ja tyttöjen ihastumiskulttuuria tutkinut Anna Anttila tarttuu osuvasti nuorten seurusteluun liittyvään todellisuusproblematiikan kysyessään, onko lasten välinen rakkaus vain leikin asia vai onko leikkien taustalla oikeaa tunnetta, rakkautta ja todellista romantiikkaa.¹⁴²

Sosiokulttuurisesti on syytä pohtia, mistä nuorten välisten suhteiden ja tunnevaliteettien vähättely kumpuaa. Aineistoni perusteella voisin uumoilla, että kyse on sosiaalisesti omaksutusta diskurssista, jossa nuoruuden tunnekokemukset, ”yläastedramatiikka”¹⁴³, luokitellaan arvoasteikossa alemmalle tasolle kuin aikuisen ihmisen ”kypsemät” ihmissuhteet erilaisine tunnemaailmoineen. Havaintoni on linjassa Anttilan teesien kanssa, sillä tutkijan mukaan hierarkkinen sukupolvijärjestelmä ja sukupolviset valtarakennelmat muovaavat suhtautumistamme lapsuuden ja nuoruuden tunteisiin, tekemisiin sekä todellisuuskäsityksiin.¹⁴⁴ Myös psykologit Brandford Brown, Candice Feiring ja Wyndol Furman tuovat tutkimusartikkelissaan esille, miten aikuisten ymmärrys nuorten romansseista tyssää usein heidän omien nuoruusmuistojen epäselvyyteen.¹⁴⁵ Hämärät, ehkä jo unohdetut

¹⁴² Anttila, 2009, 13.

¹⁴³ rtf_N_1986, Heidi.

¹⁴⁴ Anttila, 2009, Abstrakti.

¹⁴⁵ Brown, Bradford, Feiring Candice & Furman Wyndol: The Development of Romantic Relationships in Adolescence, Cambridge University Press, United States of America, 1999, 12.

muistot ja nuoruuden rakkauskokemusten kaukaisuus voivat vaikeuttaa aikuisten kykyä samastua ja tavoittaa nuoren ihmisen tunnekokemukset ja allekirjoittaa niiden painoarvo.¹⁴⁶ Harmillisesti tämä vuosikymmenten saatossa kasvava etäisyys saattaa muuttaa yksilön omia käsityksiä omista menneistä tunteistaan ja vaikuttaa yleisemmin asennekulttuuriin, jossa nuoren ihmissuhteet arvotetaan aikuisen ihmissuhteita alemmalle. Näkisin, että yhteiskunta- ja sosiaalitieteilijöillä olisi mahdollisuus tarttua tähän teemaan sekä osoittaa nuoruuden tunnekokemuksellinen paikka ja arvo niin yksittäisen nuoren elämässä kuin laajemmin sosiaalisessa ja kulttuurisessa käsitysmaailmassa sekä sosiaalihistoriallisessa jatkumossa.

Samalla aineistoni kirjoitukset kyseenalaistavat vähättelyn retoriikan. Tästä kertomuksellisesta juonteesta ja aikaisemman tutkimuksen tuloksista huolimatta, aineistoni nuoruuselämäkerrat antavat olettaa, että ensirakkauden kokemuksia ei ole mahdollista, saati edes tarpeellista asettaa myöhemmän elämän perspektiivistä rakkauskokemusten vertailuasteikolle. Ensirakkaus näyttäytyy itsessään merkittävänä ja merkityksellisenä asiana. Aineistoni kirjoitusten perusteella ensirakkaus on täten tulkittavissa olevan ihmisten elämänculussa henkilökohtainen avainkokemus. Tarkastelen itse ensirakkauksiin liittyvää merkityksellistämisen retoriikkaa seuraavassa alaotsikossa, 6.2 Ensirakkaudet avainhenkilöinä.

Lopulta, hierarkkista sukupolvijärjestystä puoltavat diskurssit jäävät kokonaineistossani vähemmistöön. Vaikka seurustelu on aineistoni jokaiselle sukupolvelle tuttu instituutio, *Oi nuoruus* -aineiston kirjoituksista käy ilmi, ettei ensirakkauden ole tarvinnut tai tarvitse aktualisoitua ja edetä seurusteluksi. Ensirakkauden tunteet näyttävätkin aineistoni perusteella olevan riippumattomia siitä, saako kokija tunteilleen vastinetta tai konkretisoituuko tunteet seurustelusuhteen muodostumiseen. Tunteet ja haaveet muokkaavat itsessään nuoren todellisuutta ja luovat uusia ajatustodellisuuksia. Muistelun valossa nämä kokemukset ovat siis tulkittavissa olevan yksilön elämän mittakaavassa itsessään merkityksellisiä kokemuksia. Kokemuksellisuuden ja henkilökohtaisuuden lähtökohdista ensimmäiset seurustelusuhteet, unelmissa eletty romantiikka ja parisuhteen unelmointi voivat olla konkreettista jatkoa lapsuuden leikeissä kohdatuille tunteille.

¹⁴⁶ Brown, Bradford, Feiring Candice & Furman Wyndol, 1999.

Havaitsin myös, että sanallistettu tunnetematiikka linkittyy kiinteästi kysymykseen kirjoituskategorioiden erilaisuudesta ja kirjoittajan iän vaikutuksesta kirjoituksen sisältöön. Kuten Leena Suurpää ja Kaisa Vehkalahti *Nuoruuden sukupolvet* teoksessa toteavat, *Nuoruus tänään* -sarjan tekstit muodostuvat temaattisesti yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi kuin yli 25-vuotiaiden vastaajien sarja.¹⁴⁷ Kirjoitusajankohdan nuorten tekstit ovat täynnä ahdistusta, synkkyyttä ja epävarmuutta. Vuonna 2010 17-vuotiaan Veeran kirjoitus havainnollistaa lukiolaistytön mietteitä rakkauden merkityksestä ja kokemuksesta omassa elämässään. Lukiolaistytön kirjoitus kuvastaa myös osuvasti nuorimman vastaajapolven kertomuksellista tyyliä, jossa vaikeudet ja yksinäisyyden tunteet ovat korostuneesti esillä. Veeran kertomuksessa myös rakkaus heijastuu näiden pahanolondiskurssien kautta:

Olin kokoajan vihanen ja turhautunu. En nähny mitään positiivista missään, tulevaisuus oli turhaa ja sen suunnittelu viel turhempaa. No, siinä kävi sit nii että kavereilla alko menee hermot mun iänikusee angstaamisee. Mulla ei ollu ketää nii läheistä, kelle oisin voinu kertoa, tai ainakaa sellasta, kuka ois oikeesti kuunnellu, lohduttanu, pyyhkiny mun kyynleet... [...] Musta tuli pelkkä kuori, joka leikki olevansa elossa. Se tuhos mut niin, et en vieläkään tunne mitään. Välittäminen, onnellisuus... ja pahin kaikista, rakkaus? Oon 17-vuotias, enkä enää osaa sanoo mitä on rakkaus. En voi sanoo rakastavani ees omia vanhempiani, perhettäni, saatika sitten kavereita, ystäviä, poikaystäväni... Tapoin niin kauan tunteita, joita tunsin, etten enää muista mihin ne hautasin.

rtf_N_1993 Veera

Yllättävää tai ei, tunteet näyttävät olevan jopa ylikorostuneessa asemassa nuorimpien kirjoittajien nuoruuskokemuksessa. Aineistoni synnyttämä sukupolvikuva 1980-luvun lopulla 1990-luvun alulla syntyneiden sukupolvisesta nuoruudesta on silmiinpistävän tummasävytteinen nuoruuksien koostuessa pahan olon tunnetiloista, mielenterveysongelmista, sekasortoisista elämäntilanteista sekä oman identiteetin- ja paikan etsimisen teemoista. Kirjoituksia lukiessa havahduin pohtimaan, kumpuaako

¹⁴⁷ Suurpää & Vehkalahti, 2014, 6.

kirjoitusten maalaama emotionaalinen kuormittavuus ensisijaisesti vastaajien iästä vai olisiko kirjoitusten synkkyys selitettävissä kirjoitusajankohdalla, 2010-luvun elin- ja kasvuympäristöllä? Onko psykologisointi yleisesti nuoruuden ilmiö vai voisivatko emootiokeskeisyys ja yleinen psykologisoinninkulttuuri sittenkin olla 1990-luvun taitteen lasten sukupolvisia avainkokemuksia, sukupolvikokemuksen muodostavia yhdistäviä tekijöitä, kyseisen sukupolven oman kielen?

Nuoruusvuosien tunne-elämän erillisuus ja aikuiselämään verrattava erilaisuus ovat tavalla tai toisella osa sukupolvista jatkumoa.¹⁴⁸ On kuitenkin perusteltua olettaa, että suhtautuminen näihin nuoruusiän tunteisiin on muuttunut vuosikymmenten saatossa. Samalla se on vaikuttanut itsessään nuorten kykyihin ja taitoihin hallita sekä ymmärtää omia tunteitaan ja toisaalta muokannut laajempia yhteiskunnallisen tason oletuksia ja käsittämistapoja nuoruuden ensirakkauden tunteiden merkityksestä. Lisäksi kirjoittajan vastausiän voi nähdä kiinnittyvän kirjoitettujen rakkauskokemusten sisältöihin ja kirjoittajan ymmärrykseen käsitelystä rakkaudesta.

6.2 Ensirakkaudet avainhenkilöinä

Kapinavuosieni pahimassa ryteikössä hän tuli elämään¹⁴⁹

Tarkastelen tässä kappaleessa avainhenkilöiden kautta kerrottuja nuoruustarinoita. Näissä kertomuksissa ensirakkaudet näyttäytyvät kirjoittajan nuoruusvuosien, identiteetin muodostuksen ja laajemmin koko elämänkaaren kanteilta käänteentekevinä henkilöinä. Ihastus, ensimmäinen tyttö- tai poikaystävä, seksikumppani tai sydänystävä muodostuu kertomuksissa tämänkaltaiseksi muistoihin painuneeksi avainhenkilöksi, jonka kautta kirjoittaja rakentaa ja jäsentelee omaa nuoruuskokemustaan. Mielenkiintoisesti avainhenkilöiden muistelemisen merkitys näyttää kiinnittyvän kirjoittajan omien elämäkokemusten kartuttamisen muistoon tai henkilökohtaisen kasvutarinan rakentamiseen, pikemmin kuin kyseisen vaikuttavan henkilön persoonaan itsessään. Merkittävämpää näyttää siis olevan se, mitä

¹⁴⁸ Ks. esim. Turunen, Kari: Elämäankaari ja kriisit, Atena, Jyväskylä, 1996; Kemppinen, Pertti: Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt, Kannustusvalmennus P.&K., Vantaa, 2000, 1.

¹⁴⁹ 118_N_1944.

avainhenkilö kirjottajalle merkitsee, kuin minkälainen kyseinen ensirakkaus tai -suhde ”todellisuudessa” nuoruusvuosina oli.

Valitsin *Nuoruus tänään* -kategoriasta sekä nuoren naisen että nuoren miehen kirjoitukset. Ne osoittavat, miten merkityksellisiä nuoruuden intiimisuhteet ovat yksilön senhetkisessä nuoruuskokemuksessa sekä hänen senhetkisessä käsityksessään omasta elämänsuunnasta. Vastapainoksi tässä ja nyt eletyille ensirakkauksille ja mahdollisesti vielä tunnekokemuksen vallassa kirjoitetuille tarinoille, tarkastelen avainhenkilöiden merkitystä vanhempien sukupolvien kirjoituksissa. Tutkin, miten vuosikymmenet muokkaavat tarinoita ”kaiken muuttaneiden” ihmisten kohtaamisesta ja miten tapahtuman tai henkilön vaikutusta käsitellään nyttemmin jo eletyn elämän valossa.

Nuoruus tänään -kategoriaan kirjoittaneen 23-vuotiaan Amandan teksti on entiselle poikaystäväälle, omalle ensirakkaudelle osoitettu kirje. Kirjeen voi nähdä henkilökohtaisena irtipäästämisriittinä, psykologisena vapautumisrituaalina, jossa omat mietteet puretaan sanoiksi paperille henkisen vapautumisen mahdollistamiseksi. Tutkimukseni kannalta on kiinnostavaa, miten Amanda rakentaa oman nuoruutensa pelkästään tämän merkittävän kokemuksen ja juuri ensirakkauden ympärille.

Siinä olit sinä, joka aitona oman tiesi kulkijana teit minuun lähtemättömän vaikutuksen ja yhtäkkiä tajusin rakastuneeni palavasti ensimmäistä kertaa elämässäni. Se tunne oli ihana ja samalla se tunne oli aivan kamala! Vieläkään en osaa päättää kumpaa se pohjimmiltaan oli ja siinä syy miksi olen nyt tässä alennustilassa ja näin sekaisin. Toisaalta olin valmis antautumaan rakkauden tunteelle täysin, koska tunsin kohdanneeni sielunkumppanini, mutta samalla inhosin itseäni, koska olin noin vain valmis luopumaan vapaudestani ja vielä ilman vähäisempiäkään tunnontuskia! [...] Olin niin riippuvainen rakkauden tunteesta, jonka minussa heräti, etten nuoruuden naiiviudessa kuunnellut järjen ääntä hitustakaan. [...] Nuoruuteni ensiaskeleet otettuani, voin sanoa ymmärtäneeni sen, että jos ei ensin opettele rakastamaan itseään, ei kukaan muukaan voi sinua rakastaa. Valinta elämänsä suunnasta on jokaisen itse tehtävä. Kiitos, että opetit omalla

esimerkilläsi minulle niin paljon siitä, mikä elämässä merkitsee ja on tärkeää. Rakkaudella: A rtf_N_1987 Amanda

Toinen tyyppiesimerkki on kirjoitushetkellä 21-vuotiaan nuoren miehen teksti, jossa ”progefani H:n” muistelu ja ihmissuhteen kuvaus ovat kertomuksen ydinsisältöjä:

Ehkä voimakkaimmin olin ”rakastunut”¹⁵⁰ silloiseen progefaniin, jonka nimeän tässä H:ksi. H:n kautta kasvoin lukiolaispojasta nuoreksi mieheksi. Nyt kun se on loppunut, tunnen myrskyn laantuneen. [...] Vähän hullujahan meistä tuli, ja me tunsimme toisemme vain hulluina. Alkoholihulluina, stimulanttihulluina, elämähulluina kuin olisimme tanssineet balettia kuumilla hiilillä. Tietysti kiinnyin häneen ja halusin viedä juttua pidemmälle, mutta ihmisten mielentiloihin liittyä toisinaan sellaisia ylitsepääsemättömyyksiä, jotka mitätöivät hyvätkin aikomukset. Tämän sain oppia vielä huomattavammassa mittakaavassa myöhemmin. [...] myöhemmin ei kannattanut enää toivoa mitään. Sanoin jotain väärää hänen ystävästään, kommentoin väärää asiaa hänen ystävilleen tai sitten olin jättänyt jonkin tilanteen lukematta. Mistään tällaisesta ei puhuttu, mutta lähetettyäni hänelle viestiä erään bändin takahuoneesta hän haistatti minulle vitut. Myöhemmin toisesta baarista minä välitin vastaavan ajatuksen hänelle. Koska konditionaali on verbimuodoista julmin, olin ihan hyvilläni saamastani varmuudesta. Olin kompastunut harhakuvaan, mutta kokenut jotain unohtumatonta. Saatoin vain tuntea oloni vapautuneeksi ja todeta, että harva jätkä pystyy tähänkään.

rtf_M_1989 Miikka

Sekä kirjoitushetkellä 21-vuotias Miikka että 23-vuotias Amanda käsittelevät ensirakkauksiaan merkittävinä avainhenkilöinä ja suhteitaan kokemuksina, joiden kautta heistä on tullut sellaisia kuin he kirjoitushetkellä tuntevat olevansa.

Mielenkiintoisesti, kuten aikaisemmin totesin, nuorimman sukupolven tarinoita leimaa yleisesti tarkasteltuna emotionaalinen intensiteetti sekä pahanolon ja ahdistuksen

¹⁵⁰ ”Lainausmerkit siksi, että tässä kristillisten jumalutopioiden ja amerikkalaisen mediakulttuurin värittämässä yhteiskunnassa rakkautta pidetään jonakin pyhänä asiana, vaikka minusta se on mitä ihastuttavimmin maallista ja naturalistista.” rtf_M_1989, Miikka.

tunteiden käsittely. Amandan pitkä kirje ensirakkaudelleen kuvastaa, miten nainen käsittelee omaa kasvuaan, kipujaan sekä ennen kokemattoman rakkauden yhtäaikaista lämpöä ja tuskaa suhteessa tähän merkittävään, kaiken mullistaneeseen henkilöön. Kummassakin tarinassa toinen ihminen ja ihmissuhde, tämä hurjanakin kuvailtu ensirakkaus, nähdään opetuksena ja välttämättömästi käsiteltävänä kokemuksena, joka on liikuttanut jotakin merkittävää kirjoittajissa itsessään. Kumpaisenkin kirjoittajan suhtautuminen lähimenneisyyteensä ja vielä edessä oleviin nuoruusvuosiin näyttäytyy kuitenkin hyväksyvänä, jopa helpottuneena, vapautuneena ja toiveikkaana.

Kirjoituksia nuoruuden unohtamattomista ensirakkauksia voi lukea jopa novellien lailla, mutta itse rakastumiskokemusten lisäksi teksteistä on mahdollista löytää piirteitä kirjoittajan persoonasta, kehityksestä ja elämänkatsomuksesta. Kumpikin kirjoittaja pohtii tunteiden käsittelemisen sekä henkilökohtaisen vapauden ja irrottautumisen teemoja kirjoituksissaan. Etenkin Amanda korostaa kokemuksensa merkityksellisyyttä sekä läpikäymisen ja hyväksymisprosessin tärkeyttä omalle vapaudelleen. Nuoren voi ajatella oppivan jotain uutta itsestään kokiessaan ensimmäisiä kertoja järkyttäviltä tuntuvia uusia tunnetiloja. Amanda kertookin kirjeensä päätteeksi, miten syvä ja painava rakkaussuhde muutti häntä ihmisenä siihen tilaan, mistä hän haluaa jatkaa yksin eteenpäin. Miikka puolestaan toteaa mahdollisesti sarkastisen positiivisesti viimeisenä lauseenaan ”harvan jätjän pystyvän tähänkään”. Empatia itseä ja omaa menneisyyttä, sekä mahdollisia virheitäkin kohtaan on kehityopsykologisesti välttämätöntä ja samalla eheän minäkuvan ylläpitämisen kannalta tärkeää.¹⁵¹

Avainhenkilökertomuksia voi lukea kahden rinnakkaisen diskurssin yhteenliittymänä. Sanojen tasolla kuvaukset kiinnittyvät tarkkoihin muistoihin ensirakkauden kanssa vietetyistä hetkistä, mutta merkitysten tasolla tarinat linkittyvät henkilökohtaisen narratiivin rakentamiseen. Avainhenkilötarinat tutustuttivat minut narratiivisen identiteetin muodostuksen teoriaan. Yhdysvaltalaisen psykologin Dan McAdamsin mukaan ihmiset rakentavat ja luovat identiteettiään episodisten muistojen ja kuviteltujen tulevaisuuden toiveiden kautta, yhdistämällä ne nykyiseen

¹⁵¹ Niemi, Päivi: Resuinen ja rikas: Itsetunto, identiteetti, tunteet ja tahto, Päivä Osakeyhtiö, Hämeenlinna, 2013, 23–27; Keltikangas-Järvinen, Liisa: Hyvä itsetunto. WSOY, Helsinki, 2017, 17.

elämäntilanteeseensa.¹⁵² Narratiivisen identiteetin muodostuksen keskeisen ajatuksen mukaan ihmisillä on luonnollinen tarve luoda ja kertoa tarinaa, jonka kautta heillä on mahdollisuus rakentaa itselleen yhtenäinen ja eheä identiteetti. Narratiivisen tarinan avulla selitämme mistä tulemme, mitä olemme ja hahmottelemme tulevan suuntamme.¹⁵³

McAdamsin mukaan narratiivista identiteettiä aletaan rakentaa myöhäisnuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa. Nuoruus ymmärretään laajemmin kehityspsykologian piirissä elämänvaiheeksi, jolloin ihminen on kyvykäs rakentamaan kausaalisen ja koherentin kokonaisuuden menneisyydestä nykyisyyteen ja lisäämään siihen tulevaisuusperspektiivin. Oman henkilönarratiivin luominen kiteytyy McAdamssin mukaan myös Erik Eriksonin kuuluisiin identiteetin avainkysymyksiin, jotka ihminen kohtaa nuoruusvuosinaan ja jotka mielletään nuoruuden kehitystehtäviksi; *Kuka minä olen, miten minusta tuli tällainen kuin olen, mihin elämäni on menossa*¹⁵⁴?¹⁵⁵ Aineistoani tulkittaessa on muistettava, etteivät kirjoittajat ole ikävuosiensa perusteella kokemuksellisesti samalla viivalla. Ikä on merkittävä muuttaja ja kirjoituksen sisältöön vaikuttava tekijä, mutta kokemusten kannalta ikä ei sanele kirjoitusten sisältöä.

Sukupolvisessa jatkumossa Marjatta edustaa 1970-luvun nuoren naisen ensirakkauskokemusta ja kuvastaa, miten 55-vuotias nainen rakentaa elämänkulkunsa erään kesäisen lauantain käänteentekevyyden kautta:

Eräänä lauantaina vastaani käveli nuorimies. Kysyi, olisiko antaa hänelle paperossia. Polttelin omaani ja ojensin sen hänelle tuumaten, että tässä tämän illan viimeinen. Poika oli ilmeisen tyytyväinen. Hän paljasti kauniin hymynsä takaa valkoisen hammasrivistön. Kuin jostain elokuvasta, tuumin. Ruskettunut iho, pitkä, paksu, tumma tukka, olin ihan myyty. Kunpa tuo intiaania muistuttava ihana olento olisi minun, ajattelin. Seuraavana lauantaina sama kaveri tuli vastaani samassa

¹⁵² McAdams, Dan & McLean, Kate: Narrative Identity, Current Directions in Psychological Science, 22 (3), 233–238, Sage Publications, 2013, 233.

¹⁵³ Mt.

¹⁵⁴ Erikson, 1968.

¹⁵⁵ McAdams, 2013.

paikassa ja siitä se alkoi. Joka lauantai istuimme penkalla ja suutelimme suumme kipeiksi. [...] Oli ihanaa olla ensi kertaa ihan oikeasti rakastunut. Ero oli aina yhtä haikeaa ja koko viikon oli hirveä ikävä. [...] Yksiöön ei paljon muuta mahtunutkaan. Sänky oli kapea, mutta syli sitäkin lämpimämpi, kun se ihana ”intiaanikaverini” muutti luokseni asumaan armeijan lomapäiviksi. Sen rakkauden myötä nuoruus vaihtui aikuisuuteen ja vanhemmuuteen, nyt melkein neljäkymmenen avioliittovuoden jälkeen myös isovanhemmuuteen.

097_N_1955 Marjatta

Sukupolvisen tarkastelun lähtökohdista 1940-luvun lapsen, kirjoitusvuonna 70-vuotiaan Elvin kertomus rakentaa elämäntarinaa, jossa eletty nuoruus, tunteet ja kokemukset peilataan 40 vuoden takaiseen ihmissuhteeseen:

Sinä kesänä minulle tapahtui eräs elämäni kohokohta. Rakastuin ihanasti erääseen Kaleviin. Niemenharjun tanssilavalla tapasimme ensi kerran. Tämä Kalevi oli pitkänhuiskea, hoikka 25 -vuotias nuori mies. [...] Hänestä tuli ensimmäinen poikaystäväni. En ollut aikaisemmin seurustellut kenenkään kanssa, vaikka olin jo kaksikymppinen ja olihan niitä poikia tullut vastaan. Ihanteellista, suloista, kaiken kaunistavaa rakkautta se oli molemmin puolin. [...] Kalevi kävi siellä [Helsingissä] luonani viimeisen kerran. Kertoi minun olevan paras, mutta löytäneensä jonkun toisen. Nuoren miehen veri vetää enkä ollut seksuaalisesti tai muutenkaan yhtä valmis kuin se toinen, ilmeisesti. Niin häipyi Kalevi elämästäni. Kyllä se tietysti sattui kipeästi. [...] Niin iki-ihanan ensirakkauden olin silloin kesällä Pihtiputaalla kuitenkin saanut kokea, että sen muisto on yhä valoisa ja Kalevi jossakin sydämeni takasopessa aina yhtä nuorena ja kauniina, muuttumattomana. Ainoaksi rakkaudeksi hän ei sentään onneksi minulle jäänyt. Ainutlaatuinen hän kyllä oli, kuten jokainen ensirakkaus, luulen.

126_N_1940 Elvi

Nuoruus tänään -kirjoituksiin verrattuna vanhempien sukupolvien avainhenkilötarinat ovat positiivisempia ja keskittyvät ensirakkauden kauneuden ja jopa romantisoivan kaihon kuvailuun. Ensirakkautta kuvaillaan lempeään sävyyn, vaikka yhteen ei olisi

koskaan päädytty. Myöhemmän elämänculun ja ihmissuhteiden voi olettaa vaikuttavan siihen, miten ihmiset näkevät tai haluavat nähdä ensirakkautensa osana omaa elämäncartaan. Onnelliseen avioliittoon päätyneen eläkeläisen voi olla mieluisampi muistella ensirakkautta hieman komeampana ja tapaamista astetta suloisempana ja kiihkeämpänä, kuin mitä se todellisessa kokemushetkessä ja tunnetilassa olisi ollutkaan. Toisaalta nuoruuden suhteet ja ensirakkauksien kanssa eletyt tunteet voivat näyttäytyä auvoisilta ja ihastuttavilta verrattuna haastavaan aikuisuuteen ja aikuiselämän ihmissuhteisiin. Kaunokirjallisuuden, elokuvateollisuuden, median ja yleisesti romanttista parisuhdekulttuuria ihannoivan kulttuurimme voi myös olettaa ohjaavan ihmisiä tarkastelemaan ja muistelemaan nuoruuden suhteita silotellusti.

McAdams käsittelee tutkimuksissaan omaelämäkerroissa toistuvaa selittämistä ja perustelemista, (*autobiographical reasoning*), jonka kautta kirjoittajat pyrkivät antamaan yleisiä tai semanttisia selityksiä ja tarkoituksia joko yksittäisille tapahtumille, episodeille tai aikakausille, kuten omalle nuoruudelleen. McAdamssin mukaan ihmisille on ominaista etsiä eheää tarinaa, jossa tiettyjen tekijöiden kautta on mahdollista selittää, miten heistä on tullut sellaisia kuin nykyisin ovat.¹⁵⁶ Nuoresta minästä ja nuoruudesta aikakautena voi täten olla helpompi kirjoittaa menneenä aikana, kun vuosikymmenet elämää antavat mahdollisuuden peilata mennyttä nykyisyyden pohjana ja nykyisyydestä käsin.

Narratiivisen identiteetin muodostuksen valossa rakastumisen, rakastamisen ja yleisesti ensirakkauden teeman voi tulkita olevan nuorimmille vastaajille niin uusia elämän ulottuvuuksia, ettei niistä ole ehtinyt muodostua alati rakentuvaan minään liitettävää tekijää. Siinä missä vanhempien sukupolvien edustajat, siis 1900-luvun puolenvälin nuoret kiteyttävät nuoruuskokemustaan merkittäviin rakkauksiin, nuoruuden ihmissuhteisiin ja tunnekokemuksiin elämänsä koho- tai käännekohtina. Nuorimman polven vastaajat pohtivat nuoruutta ensisijaisesti itsensä ja avainhenkilöihin kohdistuvien senhetkisten tunteiden kautta. Kirjoituksia lukiessa herää kysymys, ovatko rakastumiskokemukset mahdollisesti liian tuoreita nuoruuttaan

¹⁵⁶ McAdams, Dan: Personal Narratives and the Life Story, 242–262. Teoksessa John Oliver, Robins Richard & Pervin Lawrence (toim): Handbook of personality: Theory and research, 3. painos, Guilford Publications, 2008, 244–245.

nyt elävien nuoruuskokemuksen tuottajiksi tai osatekijöiksi? Narratiivisen kertomuksen valossa vanhemmat sukupolvet osaavat kertoa omaa mennyttään ja nykyisyyttään eri tavalla kuin nykyhetken nuoret. Toisaalta, vaikka ensirakkauksien kontekstit ja seuraukset ovat uniikkeja ja erilaisia, kokemuksena ensirakkaudelle annetut merkitykset näyttäytyvät hämmentävän yhteneväsiltä.

6.3 Rakkaus unelmana

Minäkin haaveilen vielä siitä prinssistä, jonka kanssa saisin jakaa minun maailmani.¹⁵⁷

Ensirakkauden tunteiden kiinnittyminen unelmaan poika- tai tyttöystävän saamisesta muodostuu aineistoni nuoruusteksteissä merkittäviksi nuoruuden sisällöiksi ja rakkauspuheen teemaksi. Tässä unelmadiskurssissa rakastumisesta rakennetaan tunnekokemuksena jopa henkilökohtaisen eheytyiskokemuksen kaltainen mielikuva, kun taas seurustelu konkreettisena toimintana liitetään itsetunnon kohenemiseen ja sosiaaliseen hyväksytyksi tulemiseen. Aineistoni unelmointia käsittelevät kirjoitukset osoittavat, miten merkittävä asema rakkaudella ja parisuhteella on yhteiskunnassamme, ja miten nämä kulttuuriset toiveet ilmentyvät hyvinkin nuorten ihmisten nuoruusvuosien arjessa. Tarkastelen unelmapuheen kautta, minkälaisia merkityksiä nuoruuden rakastumis- ja seurustelu-unelmissa piilee, ja mitä nuoruusvuosien unelmat pitävät sisällään.

Pojat, pojat! Koko ajan piti olla joku, mietin sitä oikein. Ilman poikaystävää olisin tuntenut itseni luuseriksi. Ei vaan: siitä huolimatta, että koko ajan tunsin itseni luuseriksi, seurustelu jonkun kanssa antoi fiiliksen, että olen ihan kelvollinen. 021_N_1945 Karita

Poikaystävien puute tuo surua. Tunnen itseni huonoksi ja kelpaamattomaksi. Toisaalta usko rakkauteen on kova. Vielä minäkin saan poikakaverin. Jonkun joka välittää minusta tällaisena kuin olen.

048_N_1971 Milja

¹⁵⁷ rtf_N_1987_b.

Kyseiset sitaatit kuvastavat tyypillisiä esimerkkejä aineistoni rakkauskursseista. Kahden erisukupolven naisen muistelut poikaystävän puutteesta tuovat esille, minkälaiseen itseisarvoon seurustelukumppanin löytäminen on nuoruusvuosina arvotettu. Poikaystävä näyttäytyy itsessään tärkeänä itsetuntotekijänä, kun taas kyseisen henkilön persoona muodostuu toissijaiseksi seikaksi. Kyseiset sitaatit eivät anna vinkkiä yhteiskunnallisesta kontekstista, mutta havainnollistavat kahden nuoren tytön sisäistä tunnemaailmaa. Nuoruuskertomuksista löytyvä unelmointipuhe käydään lähes yksinomaan naiskirjoittajien äänillä. Nämä lähestulkoon identtiset pohdinnat ovat katkelmia miltei 30 vuoden ikäerolla syntyneiden naisten nuoruuskirjoituksista. Ensin siteerattu, vuonna 1945 syntynyt Karita voisi täten olla vuonna 1971 syntyneen Miljan äiti. Sosiaalihistoriallisen ylisukupolvisuuden kannalta havainto on erittäin mielenkiintoinen.

Ihastuksiin ja rakkauden kohteisiin peilataan unelmia tulevaisuudesta ja toiveita nykyisyydestä. Ihastuksiin kiinnitetään myös toiveita itsestä – kauniina, riittävänä, hyväksyttynä. Toisaalta ihastukset voivat tuoda sisältöä ja iloa arkeen, koulunkäynnin muuttuessa jännittävämmäksi, kun tunnilla saa mahdollisuuden katsella ihanan kiharapäisen pojan niskaa tai tansseissa sai mahdollisuuden saattajaan. Unelmointi, ihannetulevaisuuden ajatteleminen tuottaa itsessään mielihyvän tunteita. Haaveilulla saavutetaan siis jotain, mitä todellisessa maailmassa ei ole olemassa. Tämä havainto linkittyy myös itsessään *Oi nuoruus* -aineiston muistelukirjoitusten sisältöihin. Vanhempien kirjoittajien nostalginen muistelu muistuttaa nuoruusvuosien unelmointipuhetta. Kokemuksena halutun todellisuuden ajattelu, niin menneen kuin tulevan, synnyttää välittömän tyydytyksen ja mielihyvän, joita voi itsessään pitää kokijalleen saavutettuina päämäärinä.

Mualla heitä onneksi on. Ystäviä. Ja ikäisiäni poikia. Lisää ystäviä.

Tunnen paljon poikia. He ovat ystäviäni. Toivoisin vain, että joskus joku olisi enemmän. Siinä se on nuorenkin elämä. Rakkaus. Aina. Kaikkialla.

rtf._N_1995 lines

Kirjoitusvuonna 15-vuotias Lines nimeää rakkauden sen hetkisen nuoruutensa merkittävimmäksi sisällöksi. Lines tuo katkelmassaan mielenkiintoisesti esille rakkauden tunteiden ja muotojen eroja esittäessään toiveen jonkun olevan ”joskus

enemmän”. Oletettavasti ystävät ovat nuoruuttaan vastausajankohtana elävälle linekselle kaikki kaikessa, mutta toive jonkun erityisen tapaamisesta kiteytyy yleisesti ”poikiin”. Rakastumisen ja parisuhteen toiveen olevan siis jotakin muuta kuin ystävyys.

Useat poika- tai tyttöystävän kaipuusta kirjoittavat asettavat unelmansa ihastumisen ja rakastumisen ulottuvuuteen, jossa seurustelu nähdään korkeimpana tunteiden täyttymyksen tilana. Poikasystävän löytämiseen liitetään jokin täyttymyksen kokemus, jossa oma epävarmuus, arjen tylsyys tai sosiaalisen poikkeavuuden kokemukset katoavat. Toisaalta rinnakkainen diskurssi rakentuu samaisen poikaystävän unelman ympärille, mutta tunteiden sijaan poikaystävää kaivataan sen tuoman roolin, itse poikaystävän ”omistamisen” kautta. Seurustelu ja pariutuminen aina avioitumiseen saakka näyttäytyvät nuoruuden kirjoituksissa sosiaalisina toiveina, jopa saavutettavina virstanpylväinä, joiden kautta nuori määrittelee ja vertailee itseään muihin ikäluokkansa edustajiin. Useat pohtivat ja muistelevat kirjoituksissaan seurustelun aloitusaikaansa ja tuskailivat, miten myöhään aloittivat ensimmäisen suhteensa.

Koulun alkaessa syksyllä tuntui hiukan nololta, kun minulla ei ollut poikaystävää, sillä monet luokkatoverini kuiskuttelivat jo seurustelusalaisuuksiaan. Keksin pujottaa äidin vanhan sormuksen kaulaketjuun, jotta näyttäisi siltä, että minullakin olisi romanssi meneillään. Kysyttäessä vaikenin ja hymyilin vain salamyhkäisesti.

059_N_1944

Ainakin jossain olen onnistunut: saamaan nimittäin poikaystävän, joka rakastaa muakin. Olen nähnyt, kuinka omat kaverinikin ovat epätoivoisesti vetäneet joka viikonloppu päänsä täyteen pojan tai tytön toivossa. On se sieltä sitten lopulta löytynyt, ja biletystahtikin sitä myötä laantunut.

rtf_N_1992

Unelmointi näyttäytyy itsessään merkittävänä toimintana nuoren kehityksen ja nuoruusvuosien arkipäivän sisältöjen valossa. Päiväkirjojen sivuille vuodatetut haaveet ja ystävien kanssa jaetut poikasalaisuudet rakentavat itsessään olemassa olevaa todellisuutta. Unelmoidessa luodut ajatustodellisuudet voi käsittää

merkittäviksi kokemusulottuvuuksiksi ja unelmoinnin merkittäväksi toiminnaksi, joiden avulla nuori tutustuu omiin toiveisiinsa sekä harjoittelee luotujen mielikuvien tasoilla seurustelusuhteen sisältöjä.

Kirjoitusvuonna 43- vuotias Outi muistelee havahtuneensa 25-vuotiaana kriisiin:

Itkin sitä, että jouduin muuttamaan yksin, ei ollut poikaystävää. Olin kuvitellut, että siinä iässä minulla olisi ammatti, mies talo ja lapsia tulossa. Enpä ollut muuta kuin työtön lastentarhanopettaja. [...] Vuoden kuluttua edessä oli uusi kriisi, kun kolme hyvää ystävää oli raskaana. Itse olin jälleen työttömänä ja yksinäinen.

270_N_1967 Outi

Outin kirjoitus asettaa yksittäisen nuoren aikuisen kokemuksen osaksi aikansa sosiaalista maailmaa ja yhteiskunnan odotuksia, jossa mies, ura, omistusasunto ja perhe lukeutuvat aikuistavan nuoren elämän oletusjatkumoksi. Nuoren romanttiset suhteet, intiimit kokemukset tai niiden puute vaikuttavat myös nuoren suhteisiin omiin ikätovereihinsa ja ystäväporukoihin.¹⁵⁸ Romanttisten kokemusten määrä tai niiden puuttuminen ja itsessään suhteen toinen osapuoli voivat vaikuttaa nuoren sosiaaliseen asemaan ikätovereidensa keskuudessa. Brooks, Diana ja Roscoe havainnollistavat artikkelissaan tämän johtuvan osin siitä, että länsimaisessa kulttuurissa seurustelu ja romanttinen ihmissuhde ovat toimineet perinteisesti statuksen luokittelijoina sekä arvottaneet yksilöiden asemaa.¹⁵⁹ Vaikka nyky-yhteiskunta ei enää ohjaa nuoria pariutumaan lukiovuosinaan, saati leimaa 30-vuotiasta yksinelävää naista vanhaksi piiiaksi, kirjoitukset esittelevät kulttuurimme parisuhdekeskeisyyden löytyvän myös nuorimman sukupolven kirjoituksista. Tästä näkökulmastani 1900-luvun nuoret puhuvat yhtenäisellä äänellä. Yhtäällä nuorten välisiä romanttisseksuaalisia suhteita on kontrolloitu, valvottu tai lähemmäs 2010-lukua tultaessa leimattu aikuisperspektiivistä nuoruuteen kuuluvaksi harjoitteluksi tai leikiksi, mutta toisaalla nuorten oman kerronnan ja menneiden vuosikymmenten nuorten muisteluiden valossa

¹⁵⁸ Ks. esim. Skipper, James & Nass, Gilbert: Dating Behavior: A Framework for Analysis and an Illustration, *Journal of Marriage and Family*, 28(4), 1966, 412–420; Furman & Shaffer, 2003, 9.

¹⁵⁹ Brooks, Richard, Roscoe, Bruce & Diana, Mark: Early, Middle, and Late Adolescents' Views on Dating and Factors Influencing Partner Selection, *Adolescence*, 22(85), 59–68, 1987.

seurustelukumppanin löytämisen toive ja tarve näyttäytyvät jopa nuoruuden ensisijaisena henkilökohtaisena tavoitteena.

Aineistoni naiskirjoittajien äänellä sanallistetut unelmat piirtävät yllättävän yhtenäisen kuvan 1900-luvun nuorten unelmatodellisuudesta. Näissä muisteluissa haaveissa luodut rakkauskäsitykset ovat yhdenmukaisesti idealistisia, jopa utopistisen satumaisia. Rakkauden tunteiden täyttymys mielletään poikkeuksetta parisuhteeseen, jonka puute käsitetään puolestaan onnettomuuden synonyymiksi. Unelmointi näyttäytyy muisteluissa väylänä ja psykologisena hallintakeinona, jonka kautta nuori käsittelee onnen, rakkauden ja tuskan tunteita.

6.4 Romanttisen rakkauden ideaali

Nuorten suhteita ja rakkautta käsittelevät aikaisemmat tutkimukset johdattelivat minut tarkastelemaan *Oi nuoruus* -kirjoitusten rakkauskursseja romanttisen rakkauden ihanteen perspektiivistä ja kannustivat kurkistamaan romanttisen parisuhdeideaalin historiaan.¹⁶⁰ Sukupolvisesta perspektiivistä länsimainen kulttuuri kuljettaa kyseistä ihannetta ja parisuhdemallia sukupolvelta toiselle.¹⁶¹ Siksi ymmärtääkseni *Oi nuoruus* -kirjoitusten esittelemiä suhdediskursseja, romanttinen rakkaus on syytä hahmottaa merkitystään laajempana, historiallisena käsityksenä ja arvoihanteena.

Monta kertaa nuorena mietin, rakastunko koskaan. En oikein uskonut kykyihini sillä saralla. Tyydyin ihailemaan kaukaa ja punastumisen pelko karsi rohkeammat tutustumisaikeet. [...] Vasta aikuisena rakastuessani aviomieheeni ja lastemme isään tunnistin sen rehellisen ja aidon rakkauden, joka jo monta vuotta aiemmin oli noussut ihanteekseni tavallisissa ihmissuhteissa. Tunne oli huima! Rehellinen rakkaus sai laajemman ja syvemmän sisällön.

087_N_1966 Marja

¹⁶⁰ Ks. esim. Anttila, 2009; Lahtinen & Vainio-Korhonen, 2009; Tormulainen, Aino: Seksuaalisuuden käsittely *Demi*-lehdessä: ihastumista, rakastumista ja heterouden horjuttamista. Teoksessa: Kasvu seksuaalisuuteen, *Nuorisotutkimus*, 3, 2012, 25–38; Kietäväinen-Sirén, 2015.

¹⁶¹ Brown, Furman & Feiring, 1999.

Havaitsin romanttisen rakkauden käsitteen muodostuvan nuoruusteksteissä tekijäksi, johon kirjoittajat nojaavat rakentaessaan rakkaushistoriaansa nuoruusvuosista aikuisuuteen. Yllä siteeratun 44-vuotiaan Marjan muistelu tuo esille rakkauden kokemuksellisuuden sekä omien tunteiden ja toiminnan ristipaineen nuoren naisen elämässä. Nuoruusvuosien mietteistä Marja etenee myöhempään elämään ja viittaa samassa lauseessa aviomieheen, lastensa isään sekä ”rehellisen ja aidon rakkauden” ihanteeseen. Katkelma havainnollistaa mielenkiintoisesti, miten kirjoittajat nivovat romanttisen rakkauden ihanteita, kuten naisen ja miehen välistä parisuhdetta idealisoivan mallin, osaksi omaa elämänkulkuaan. Romanttisen rakkauden teema kiinnittyy aineistoni kirjoituksissa ”sen oikean” ihanteeseen, parisuhderakkauden tavoittelemiseen, sielunkumppaneihin ja diskurssien sisältöihin, joissa tietyt tunnekokemukset nivotaan ainutkertaisuudessaan juuri romantiikkaan perustuvan parisuhderakkauden osatekijöiksi.

Naisen ja miehen välinen rakkausavioliitto ja romantiikkaa vaaliva rakkauskäsitys ovat kuitenkin historiallisesta perspektiivistä varsin tuoreita ilmiöitä. Romanttisen rakkauden läpimurto, tai Hanna Kietäväinen-Sirénin sanoin, ”rakkauden riemuvoitto” juontavat juurensa 1700-luvulle länsimaalaisen kulttuurin modernisaatioon, jossa teollistuminen, kaupungistuminen ja kapitalistisen talousjärjestelmän synty muokkasivat kulttuurisia perhekäsityksiä.¹⁶² Rakkauden merkityksellistyessä myös parinvalintaa, avioitumista sekä parisuhdetta koskevat käsitykset muuttuivat. Muodostuneen rakkausavioliiton ja romantiikkaan pohjautuvan parisuhteen voi nähdä vastakohtana modernisaatiota edeltäneille parisuhteille, joiden tarkoitus oli pitkälti taata sukujen elinkeinon ja työnjaon jatkuvuus, ennemmin kuin ylistää osapuolten välistä tunteellista yhteenkuuluvuutta ja henkistä yhtenäisyyttä.¹⁶³

Romantiikkaa arvottavan ihanteen rinnalle nousseen kulttuurisen rakkauskäsityksen mukaan himo ja universaalihalu eivät yksinään riitä täyttämään ihanteellisen

¹⁶² Ks. esim. Giddens, Anthony: *The Transformations of intimacy, Sexuality, Love & Eroticism in Modern Societies*, Stanford University Press, 1992; Stone, Lawrence: *The Family, Sex and Marriage In England 1500– 1800*, Weidenfeld&Nicolson cop., London, 1977, esim. 3–14, 93–105, 221–225; Anttila, 2008, 19; Vuokko, Taina: Anna minun rakastaa enemmän: Usko romanttiseen rakkauteen ja eron ongelma naistenlehtien parisuhdejulkisuudessa, *Pro gradu –tutkielma*, Helsingin Yliopisto, 2012, 7; Kietäväinen-Sirén, 2015, 16.

¹⁶³ Käsittelen avioliiton historiallista merkitystä alaotsikossa 7.1 Avioliiton merkityksen muutos 1900-luvun nuorten ensisuhteissa.

rakkauden kriteereitä, vaan painottaa tunnetasolla henkisen yhteenliittymisen ideaalia. Varhaisnuorten romanttisesta seurustelukulttuurista väitelleen Anna Anttilan mukaan rakkauden kohdetta ihannoiva, idealisoiva tai jopa mystifioiva romanttinen rakkaus on muodostunut laajemmassa kulttuurissamme hyvin tärkeäksi ja tavoiteltavaksi elämän arvoksi.¹⁶⁴ Romanttisen rakkauden ihannetta on mielenkiintoista pohtia osana nykypäivän modernia länsimaalaista kulttuuria, joka nojaa vahvasti järkeen sekä individualistisiin päätöksiin, pikemmin kuin tunteeseen, mutta samalla on sisällyttänyt tunnepohjaisen rakkausavioliiton ihanteen onnellisen elämän tukipilariksi. Vuosituhannen vaihteessa julkaistussa kirjassa *Revolutions of the heart: gender, power, and the delusions of love*, Wendy Langfordin esittää ihmisten uskovan ”toisen puoliskon löytämisen” tekevän heistä kokonaisia. Tällöin rakkaudelle annetaan ihmisjärjen voittava kaikkivoipainen voima ja painoarvo.¹⁶⁵ Taina Vuokko esittää myös pro gradu tutkielmassaan mielenkiintoisen ajatuksen kysyessään, onko romanttisesta rakkaudesta muodostunut nykymaailmassa uskontoa merkittävämpi yhteisöä koossapitävä voima ja itsessään moraalinen periaate.¹⁶⁶

Nuoruus tänään -kategoriaan osallistunut 19-vuotias Noora pohtii nuoruutensa ihmissuhteita tunnetason yhteyden ja fyysisen kanssakäymisen perspektiivistä:

Vain rakkaus, romanttinen rakkaus on puuttunut nuoruudestani. Ei, en ole elänyt selibaatissa, kaikenlaista on tullut kokeiltua, mutten ole koskaan vielä jakanut maailmaani jonkun kanssa, suudellut ihmistä, jolle olen ollut paljas, oma itseni. Se ei ole ollut oikeastaan mahdollista, en ole osannut rakastaa itseäni ja sen puolen täytyy olla ensin kunnossa[.]

rtf_1991 Noora

Nooran kirjoitus edustaa näkemystä, joka arvottaa romanttisen rakkauden kaikista puhtaimmaksi ihmissuhdemuodoksi, jossa ihminen on ”paljaana”, ”omana itsenään” rakkaansa edessä. Nooran kirjoitus tuo myös esille, etteivät seksi tai fyysinen vetovoima itsessään liity tähän puhtaaseen parisuhderakkauteen, vaan himon voi

¹⁶⁴ Giddens, 1992; Anttila, 2009, 13, 19.

¹⁶⁵ Langford, Wendy: *Revolutions of the heart: gender, power, and the delusions of love*, Routledge, 1999, 38–39.

¹⁶⁶ Vuokko, 2012, 2.

tulkita olevan myös rakkaudesta irrallinen asia. Huomioitavaa onkin kirjoittajan vastausikä; 2000-luvun Suomessa seksuaalisuus ei ole enää normatiivisena mallina tai ihanteena itsessään avioliittoon tai rakkauteen sidottu asia. Nooran kirjoitusta on myös mielenkiintoista tarkastella aikalaiskuvana, sillä kirjoittaja viittaa romanttisen rakkauden ”puuttuneen” hänen nuoruusvuosistaan. Lausahduksesta onkin pääteltävissä romanttisen rakkauden olevan Nooran elinympäristössä nuoruuteen ja nuoren ihmisen kokemusmaailmaan liitettävä rakkauden laji. Ehtona tämän kokemuksen saavuttamiselle kirjoittaja kuitenkin määrittelee rakkauden itseä kohtaan. Kokonaisaineiston valossa Nooran lisäksi ainoastaan yksi kirjoittaja tarttuu itse ”romanttisen rakkauden” -käsitteeseen. Tosin, Nooraa neljä vuotta vanhempi Aada käyttää tekstissään sanaa ”romanttinen ihastuminen” viitatessaan teini-iän ensimmäiseen suhteeseensa, jonka jälkeen hän kertoo saaneensa tuntea, mitä todellinen rakkaus merkitsee¹⁶⁷.

Muutoin romanttisen rakkauden ihanteet kietoutuvat *Oi nuoruus* -kirjoituksissa epäsuoriin viittauksiin, joiden valossa rakkaus näyttäytyy pysyvän parisuhteen välttämättömänä perustana ja parisuhde puolestaan onnellisen elämän ehtona. Haaveet seurusteluun liitettyjen tunnekokemusten täyttymisestä ja etenkin naiskirjoittajien sanallistamat parisuhdeihanteet henkisestä yhteenliittymisestä, ovat luettavissa parisuhdeunelmoinnin diskursseista. Todellinen rakkausliitto näyttäytyy nuoruuskertomuksien valossa tavoiteltavana aikuiselämän yksikkönä, jonka kaipuun vastaajat kirjoittavat, tietoisesti tai tiedostamattaan kiinteäksi osaksi omaa nuoruusmuisteluaan ja omien nuoruusvuosiensa arkea. Anttilan tutkimusten rinnalla, oman aineistoni kirjoitukset puhuvat parisuhdenormatiivisuuden ylisukupolvisuuden puolesta ja osoittavat, miten itsestään selvänä tavoitteena ja elämän arvona romanttista rakkautta pidämme. Anttila tuo väitöskirjassaan esille tämän parisuhdetta ja romanttista rakkautta arvostavan kulttuuriperinnön löytyvän jo varhaisnuorten ”kimpassa olemisen” kulttuurista.¹⁶⁸ Koska huomattava osa kaikista *Oi Nuoruus* -kirjoituskilpailuun osallistuneista tarttuu yleisellä tasolla rakkauden ja parisuhteiden teemoihin, voi aineistoani itsessään pitää merkittävänä todisteena tämän kulttuurisen ja sosiaalisen mallin ylisukupolvisesta ketjusta.

¹⁶⁷ rtf_N_1987.

¹⁶⁸ Anttila, 2009.

Seuraavaksi siteeratun Helkan kirjoitus kuvastaa tyypillistä keski-ikäisen kirjoittajan kertomusta, jossa nuoruuden seurusteluista edetään aikuisuuden rakkauteen ja parisuhteeseen, jonka puitteissa perheen perustaminen sinetöi naisen ja miehen välisen liiton merkityksellisyyden:

Koskaan en enää löydä itselleni uutta rakkautta, mietin silloin. Mutta löytyihän niitä. Toiset isompia, toiset pienempiä. Lukioajan seurustelusuhteen katkeaminen sai tarttumaan pulloon ja suunnittelemaan hukuttautumista. Toinen suhde kaatui välimatkaan. Mutta sitten tuli se suurin rakastuminenkin ja sain kaksi ihanaa lasta[.]

237_N_1957 Helka

Vaikka yhteiskuntamme on yksilöllistyessään ravistellut ja laajentanut myös parisuhdetta koskevia oletuksia ja esitellyt esimerkkeinä polyamoriset ja vapaansuhteen muodot vaihtoehtoisiksi parisuhdemalleiksi, ajatus suvunjatkamisesta pitää pintansa romanttisen rakkausparisuhteen huipentumana.¹⁶⁹ Anttila sanoittaa tulkitsemansi ristiriidan, kyseenalaistaessaan tutkimuksessaan länsimaisen käsityksen, jonka mukaan romanttinen rakkaus ja parisuhde nähdään jollain tapaa yhteenkuuluvina palasina, erottamattomana aisaparina. Jos ymmärrämme romanttisen rakkauden parisuhteen ja täten lisääntymisen synonyymina, suljemme pois nuorten (mutta myös vanhojen) rakkauden tunteiden aitouden ja luonnollisuuden.¹⁷⁰

Risto Saarisen ajatukset laajentavat mielenkiintoisesti rakkauden kokemuksellisuuden tulkintaa. Saarisen mukaan ihmisen kyvyt rakastaa ja ymmärrys rakkauden lajeista limittyvät ihmisen elämänskaaraan ja psykologisiin kehitystehtäviin. Uskontotieteilijän ja filosofin mukaan ihminen oppii lapsuudessaan vanhempi- ja sisarussuhteissaan hyväksyvän ja kunnioittavan rakkauden muotoja, joiden pohjalta hän nuoruudessaan laajentaa rakkauden tuntemisen skaalaa romanssin ja intohimon suuntaan. Saarisen mukaan on siis olemassa erilaisia ”rakkauden näyttämöitä, jotka ovat erilaisia elämänskaaren eri kohdissa”. Saarisen perspektiivistä nuoruudessa eletyn

¹⁶⁹ Wosick-Correa, Kassia: Agreements, rules and agentic fidelity in polyamorous relationships, *Psychology & Sexuality*, 1(1), 2010, 44–61; Ks. Myös YLE-uutisten kokoama ”Polyamoria”-kokonaisuus <https://yle.fi/aihe/termi/yle/18-87807/polyamoria> (Katsottu 23.10.2018).

¹⁷⁰ Anttila, 2009.

rakkaussuhteen eros (intohimo) on täten erilaista kuin keski-ikässä tunnettu seksuaalinen vetovoima. Kummatkin ovat kuitenkin samaisen ”intohimo rakkauden” ilmentymiä.¹⁷¹

Selkeistä romanttisen rakkauden viitteistä huolimatta aineistoni ei tarjoa vastauksia siihen, mistä etenkin nuoret tytöt oppivat ja sisäistävät tämän parisuhdenormatiivisen romanttisen rakkauden mallin. Mitä unelmiin ja ensimmäisiin rakkauskokemuksiin tulee, aineistoni kirjoitukset pysyttäytyvät pitkälti henkilökohtaisuudessa ja omakohtaisten kokemusten muistelussa. Oletettavaa kuitenkin on, että kulttuurituotteilla on merkittävä rooli kyseisten ihanteiden ja rakkauskäsitysten kuljettajana.¹⁷² Nopea tutustuminen nykypäivän mediamaisemaan osoittaa erityisesti naisten suosimien kulttuurituotteiden sisällön rakentuvan nimenomaisesti romanttisten tarinoiden, rakastamisen ja parisuhteen ympärille.¹⁷³ Historiallisesti fiktiivisen romaanikirjallisuuden sekä narratiivisuuden suosion kasvun ja kirjojen tuotannon tehostumisen voi myös nähdä edesauttaneen aikanaan romanttisen rakkauden ihannoinnin vankistumista. Kuten oletettavasti yhä edelleen, myös reilu 300 vuotta sitten suurin osa kirjoista käsitteli romanttista rakkautta, mikä ohjasi ja vahvisti osaltaan asenteellista muutosta rakkauden sekä syvien ja dramaattisten tunteiden ihannointia kohtaan.¹⁷⁴

Rakkauden, ja nimenomaisesti romanttisen rakkauden korkea arvoasema on löydettävissä kaikkialta median viihdekulttuurista yhteiskuntajärjestyksemme periaatteisiin. Rakkautta antropologisesta perspektiivistä tutkineen Ninnu Koskenahon sanoin, ”kulttuurisessa alitajunnassa rakkaus edustaa eräänlaista elämän halki kulkevaa punaista lankaa”.¹⁷⁵ Romanttisen rakkauden ihanteen, opitun kulttuurin ja

¹⁷¹ Saarinen, 2015.

¹⁷² Brown, Furman & Feiring, 1999, 4–6; Tormulainen, 2012, 30.

¹⁷³ MTV3 suoratoistopalvelusta Häähumua, Love Island, Unelmien poikamies, Kauniit ja Rohkeat saippuaoopperat pitävät katsotuimpien ohjelmien kärkeä <https://www.mtv.fi/ohjelmat> (Katsottu 11.12.2018); Esim. naistenlehtiotsikoita: ”Suhde Joel Harkimon kanssa sokkieron jälkeen: Janni Hussi: Olen tehnyt paljon töitä luottaakseni rakkauteen”, Me Naiset, 17.1.2018 (3), Sanoma, kansilehti; ”13 vuotta seurustellut selviytyjät-tähti Sara Chafak: Parisuhteessa voi säilyä intohimo”, Anna, 22.2.2018 (8), Otavamedia, kansilehti; ”37 vuotta kestäneen suhteen salaisuus: Jukka Puotila: Rakastun vaimooni monta kertaa vuodessa”, Anna, 8.3.2018 (10), Otavamedia, kansilehti; ”Anni Sinnemäki ja Anton Monti: Meistä tuli heti erottamattomat”, Eeva, lokakuu 2018, A-lehdet, kansilehti; ”Pertti Sveholm: Rakastamisen opettelu on ikuisuusprojekti”, Anna, 1.11.2018 (44), Otavamedia, kansilehti.

¹⁷⁴ Campbell, Colin: The Romantic Ethic and the Spirit of Modern Consumerism, Blackwell, Oxford, 1987, 26–27.

¹⁷⁵ Koskenaho, Ninnu: Rakkauden paikka, KLEIO, 2, 2018, 12.

median vahvistaman parisuhdemallin voi olettaa vaikuttavan omaelämäkertojen tarinalliseen kaavaan. Näillä tekijöillä on siis tulkittavissa vaikutus siihen, miten rakkaus kirjoitetaan osaksi omaa elämäntarinaa ja nuoruuskertomusta. Aineistoni kirjoitukset muistuttavat hieman kärjistäen kliseistä ”ja he elivät elämänsä onnellisesti loppuun saakka” -kertomuksen kaavaa. Kirjoittajat pyrkivät kerronnallisesti eheään tarinaan, ajatukseen ympyrän sulkeutumisesta.

Yliopistoaikoina aukeni uusi nuoruus: änkytysterapiakurssin ansiosta puhekin alkoi oieta, tuli interraileja, kielimatkoja ja uusia, mukavia ja vähemmän mukavia poikaystäviä. Ja lopulta Se Oikea.

267_N_1961 Maikki

Jo eletyn nuoruuden ja useiden ihmissuhdekokemusten perspektiivistä kirjoitetuissa kertomuksissa kirjoittajat nostavat aviopuolisonsa, usein lastensa isän, ”sen oikean” kaikista parhaan miehen asemaan. Monet *Nuoruus eilen* -kategorian kirjoittajat, myös 49-vuotias Maikki, kuvaavat, miten nuoruusvuosien onnistuneiden ja epäonnistuneiden seurustelusuhteiden jälkeen he ovat löytäneet rinnalleen sen kaikista suurimman rakkauden, elämän miehen tai naisen. Maisaa 31 vuotta nuorempi Hilla päättää kirjoituksensa Hollywood -elokuvien draamankaarta muistuttavaan kiteytykseen. Epäsuorasti Hillan kirjoituksesta on luettavissa aikuisuuden tavoitteeksi maalattu toive ”unelmien prinssistä”, siitä täydellisestä poikaystävästä:

Lopulta on siis aika laskea kaarnavene vesille ja luovia tiensä aikuisten maailmaan. Tai ehkä jossain nurkan takana odottaa huvijahti kannellaan täydellinen poikaystävä ja muutama pari kymmenen sentin korkoja.

rtf_N_1992 Hilla

Ninnu Koskenalhon kiteytystä mukaillen romanttiseen rakkauteen perustavan ihanteen voi nähdä olevan kulttuurissamme niin merkittävässä asemassa, että sen mukaisen elämänkumppanin löytäminen on muodostunut aikuiselämän tärkeimmäksi päämääräksi ja onnellisuuden ehdoksi.¹⁷⁶

¹⁷⁶ Koskenalho, 2018, 12.

7. Ensirakkauksien ja ihastumiskulttuurin ilmeneminen 1900-luvun nuoruuskonteksteissa

Usean eri nuoruuden kontekstina 1900-luvun suomalainen yhteiskunta tarjoaa mehevän tutkimuskohteen niin ulkoisten ja rakenteellisten kuin mentaalisten ja psyykkisten murrosten vuoksi. Nuorten rakastumista, seurustelua ja seksuaalisuutta ohjaavien kulttuuristen asenteiden ja vallinneiden suhtautumisilmapiirien voi olettaa muuttuneen merkittävästi menneen puolen vuosisadan saatossa. Samalla nuoruuden konkreettiset ympäristöt ovat muuttuneet agraarisen Suomen kehittyessä 2000-luvun informaatioteknologiaan nojaavaksi hyvinvointivaltioksi. Keskityn tässä luvussa nuorten rakastamisen ja seurustelun asenne- ja normikulttuuriin konteksteihin sekä tilallisuuden ja paikallisuuden ilmenemiseen. Keskitän tarkasteluni pelkästään teksteistä löydettävien ja kirjoittajien itse esittelemien muutosten ja kontekstien valaisemiseen.

7.1 Avioliiton oletuksen muutos 1900-luvun nuorten ensisuhteissa

Millonkas sitä myö? ja siitä minun piti päätellä, että milloinkas sitä myö mennään naimisiin.¹⁷⁷

Aineistoni vanhimman polven muistelussa avioituminen näyttäytyy erityisenä sukupolvisena teemana, joka vaikutti nuorten välisen yhdessä olon sekä kanssakäymisen kulttuuriin. Kuten saatoin uumoilla, vanhimman polven kirjoitukset vahvistavat nuorten sitoutuneen varhain ja avioliiton oletuksen tai vähintään mahdollisuuden liittyneen jo ensimmäiseen seurustelukumppaniin.

Historiantutkimuksessa avioliittoja ja parisuhteita on tarkasteltu eritoten maatalousyhteiskunnan ja elinkeinon jatkuvuuden takaavana yksikkönä, pikemmin kuin kahden ihmisen tunteista kumpuavana sopimuksena.¹⁷⁸ Tästä näkökulmasta agraariyhteiskunnan avio- ja perhesuhteet näyttäytyvät välineellisinä, etäisinä ja tunnekylminä. Agraarista Suomea tutkineen Armas Niemisen mukaan ihastuminen ja rakastuminen ovat todennäköisesti olleet maatalouteen perustuvassa Suomessa

¹⁷⁷ 078_N_1958.

¹⁷⁸ Kietäväinen-Sirén, 2015, 17; Roikonen, Petri & Häkkinen, Antti: Generations, social homogamy and stratification in Finland, 1700–1910, *The History of the Family*, 2018.

tuntemattomia ilmiöitä, ainakin talonpoikaisväestön keskuudessa.¹⁷⁹ Heikki Ylikankaan mukaan tunnepohjaiset suhteet mahdollistuivat vasta modernisoitumisen ja individualisoitumisen myötä.¹⁸⁰

Antti Häkkinen ja Petri Roikonen paneutuvat tutkimusartikkelissaan *Generations, social homogamy and stratification in Finland, 1700–1910* agraariajan Suomen avioitumiskulttuurin homogamisuuteen.¹⁸¹ Maatalousyhteiskunnassa perhe oli yksi tärkeimmistä, jollei tärkein, yksilönelämää hallitseva sosiaalinen instituutio. Avioitumisjärjestelyiden kautta suvut vahvistivat ja loivat sekä toisaalla menettivät taloudellisia ja sosiaalisia suhteita ja valtaa. Häkkisen ja Roikosen mukaan avioitumisjärjestelyt ovatkin olleet merkittäviä tekijöitä sosiaalisen homogamian ylläpitämisessä. Tässä yhteiskunnallisen samankaltaisuuden ylläpitämisessä maanomistaminen ja sosiaalinen tausta muodostuivat merkittäviksi erontekijöiksi.¹⁸² Sosiaalinen homogamia ja avioliittostrategiat eivät ole kuitenkaan kadonneet kulttuurista tutkijoiden tarkasteluajankohdan päättyessä. Aviojärjestelyt ovatkin löydettävissä vielä oman aineistoni vanhimman polven kirjoituksista. Sotavuosina syntyneen Kyllikin kirjoitus havainnollistaa, että nuorten väliset suhteet eivät olleet vain rakastuneen nuorenparin välinen asia. 1950-luvulla nuoruuttaan eläneen Kyllikin kirjoitus tuo esille suomalaisen yhteiskunnan luokkajaon sekä yhteisön, etenkin perheen ja suvun vaikutus- ja sanavallan nuorten rakastumis- ja pariutumiskäyttäytymiseen:

Alkukesästä äitini oli ilmoittanut minut bussimatkalle Pariisiin. Olin seurustellut itseäni vähän vanhemman pojan kanssa vuoden verran. Hän oli kuitenkin vain pienen talon poika, eikä äitini mielestä tullut kysymykseenkään. Ulkomaanmatkan tarkoitus oli saada minut unohtamaan tuo epäsopeva vävyehdokas.

090_N_1933 Kyllikki

¹⁷⁹ Nieminen, Armas: Suomalaisen aviorakkauden ja seksuaalisuuden historia. Avioliitto ja seksuaalikäytännöt suomalaisen hengenelämän ja yhteiskunnan murroksessa sääty-yhteiskunnan ajoilta nykypäivään, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D, 271, Väestöliitto, Helsinki, 1993, 21.

¹⁸⁰ Ylikangas, Heikki: Puolisonvalintaan vaikuttaneista tekijöistä sääty-yhteiskunnan aikana, Historiallinen aikakauskirja, 1, 20–30, 1968.

¹⁸¹ Häkkinen, Antti & Roikonen, Petri: *Generations, social homogamy and stratification in Finland, 1700–1910, The History of the Family*, 2018.

¹⁸² Häkkinen, Roikonen, 2018, 2, 20.

Avioliiton solmimiseen liittyneen normatiivisen paineen ja yhteisökuulttuuristen käytäntöjen korostaminen ovat painaneet ensirakkauden kokemuksellisen diskurssin alleen. Historiantutkimuksen valossa on perusteltua otaksua yhteiskunnallisen statuksen ohjanneen ja useissa tapauksissa suoranaisesti rajoittaneen avioitumispäätöksiä. On yksinkertaistavaa sulkea rakkauden tunteita täysin agraariajan suomalaisten kokemuspäiirin ulkopuolelle. Nykypäivästä käsin tätä yksinkertaistavaa historiantutkimusta vasten on jokseenkin luonnollista kysyä, olisiko menneiden aikojen avioliitoissa voinut olla kysymys muustakin kuin toimeentulon turvaamisesta? Toisin sanoen, oliko agraariajan avioliitoissa emotionaalista pohjaa tai liittyivätkö ihastuminen ja rakastuminen avioitumiseen?

Ensirakkauden ja avioliiton yhdistäminen sekä avioitumisen tarkastelu nuorten tunnepuheen perspektiivistä avaavat mielenkiintoisia katsantokulmia 1900-luvun puolivälin nuoruuksiin. Tutustuessani aineistoni kirjoituksiin havaitsin, että myös vanhimpien vastaajasukupolvien kirjoituksissa esiintyy ”niitä oikeita”, ”tosi rakkautta”, sekä ensirakkauden pakahduttavia tunteita. Onkin erheellistä olettaa, että 1900-luvun alkupuoliskon agraarisen Suomen avioitumiskulttuurissa rakkaus olisi ollut täysin sivullinen seikka.

Ainakin minä rakastua retkahdin koko nuoren sydämeni käyttämättä jääneellä kapasiteetilla. Äidiltä heltisi lupa kihlasormusten ostoon. Kihlat sai pujottaa sormiin Tapanina, se oli kahdeskymmenesensimmäinen syntymäpäiväni. Sen aikaisten lakien mukaan tulin täysi-ikäiseksi. 012_N_1931 Matilda

Minä olin 17v. kokematon nuori tyttö mennessäni naimisiin äitini luvalla silloin mieheni oli naapurin nuori isäntämies, hän oli minua 12v vanhempi, kokenut ainakin työtä tekemään [...] hän kävi myös kotonani koneineen töissä veljeni ollessa sotaväessä ja siinä meidän se rakkautemme alkoi, olin häneen ihastunut jo pikkutyttönä hänen käydessään kotonani tuolloin [...] olin valkoisessa hääpuvussani puhdas morsian. [...] ja siitä se alkoi elämäni emäntänä touhuten onnessani. [...] Rakkautta ja työtä elämämme oli ja jatkui eteenpäin iloisella

mielellä[...][Sairastuessaan] mieheni sanoi minulle "voit mennä naimisiin hän ei ole siitä pahoillaan" sanoin "en minä varmaan naimisiin mene mutta muusta en tiedä" enkä ole mennytkään vaikka olin vasta 42v silloin.

083_N_1939 Liisi

1930-luvulla syntyneiden Matildan ja Liisin muistelut edustavat kirjoituksia, joissa rakkaus ja nuorten väliset tunteet näyttäytyvät merkittävinä ja oleellisina tekijöinä avioliiton solmimiseen. Naisten kirjoitukset valaisevat kiinnostavasti kahden saman ikäluokan naisen rinnakkaisia, mutta erilaisia elämänkulkuja. Kummastakin tarinasta on luettavissa naisen oman toimijuuden ja tunteiden merkitykset elämänmittaisiksi tehtyihin päätöksiin. Liisin tarina kuvastaa 1900-luvun alkupuoliskon yksiavioisuuden mentaliteettia ja yhden miehen ihannetta. Naisen tarinassa avioliitto näyttäytyy niin nuoruudessa kuin aikuisuudessa onnellisuuden osatekijänä. Matildan tarina tuo puolestaan esille toisenlaista todellisuuskuvaa, sillä hän päätti aikaansa nähden poikkeuksellisesti hakea avioeroa nuoruuden rakkaudesta:

Olin taatusti rumin kaksikymmentäkuusivuotias vihasta kipunoivine silmineni. Minut on luotu selviytymään, olivat esteet mitkä hyvänsä. [...]. Järjestin lapsille hoitopaikat ja aloin puuhata eropapereita kuntoon.

012_N_1931 Matilda

Siinä missä Matilda kertoo avioituneensa rakkaudesta, hän myös kuvaa avioeropäätöstä tunteiden ja oman tahtonsa kautta.

Avioitumisdiskurssit ovat aineistossani vahvasti naisvoittoisia, mutta myös aineistoni vanhimman miesvastaajan, vuonna 1929 syntyneen Teuvon kirjoitus tuo mielenkiitaisesti esille, miten tunteet, omat toiveet ja puolison kanssa koettu yhteys vaikuttivat 1940-luvun nuoren avioitumispäätökseen:

Seurustelu jäi asteelle juttelua työkavereitten kanssa, nättejä olivat, mutta ei osunut kohdalle sama aallonpituus. Ei eletty seksipainotteista aikaa. [...] Parantolaopistosta löytyi se nätti tyttö ja aaltopituuskin toimi, kun työ yhdisti ja oli tuota kotiteollistakin taustaa. Kultahää -vaihekin on

sivuutettu, vaikka ei se kuulu nuoruuteen.

017_M_1929 Teuvo

Aineistoni vanhimman polven muistelukertomukset antavat olettaa, että nuorten seurustelu ei aina tähdännyt avioliittoon. Tunteet ovat kuitenkin kiinteä osa nuorten välisissä suhteissa. Toisaalta on oletettavissa, ettei negatiivisista tai täysin epäonnistuneista avioliitoista ole yhtä helppo kirjoittaa kuin onnellisista lähtökohdista solmituista nuoruuden liitoista. Vaikeat suhteet on saatettu jättää tietoisesti oman elämäntarinan ulkopuolelle. On tärkeä tiedostaa muisteluaineiston kirjoitusten subjektiivisuus ja niiden luoman aikalaiskuvan yksipuolisuus. Toisaalta on mielestäni erittäin tärkeä laajentaa käsityksiä 1900-luvun alkupuoliskon avioitumiskulttuurista myös kokijoiden omien diskurssien ja kerrottujen muistojen avulla. Näissä tarinoissa tunteiden esiin nouseminen on mielestäni merkittävä ja mielenkiintoinen lisä aikaisemman historiantutkimuksen tulosten rinnalle.

Samalla nuorten suhteisiin vaikuttaneen avioitumisen oletuksen tutkiminen ilmentää sukupolvista epäsynkroniaa ja esittelee sukupolvisessa kokemuksellisuudessa risteävien malliodotusten samanaikaisuuden. Avioitumisen ja nuorten ensimmäisen seurustelusuhteen yhdistävä malli ei nimittäin rajoitu pelkästään vanhimman vastaajasukupolven nuoruuskertomuksiin. Ensisuhteen ja varhaisen avioitumiskulttuurin kanteilta uskonnollisuus ja vanhempien välittämä kristillinen kasvatusta, asuinpaikka sekä kirjoittajan omat valinnat ja tahto näyttäytyvät vastaajan synnyinvuotta merkittävämpinä tekijöinä. Aineistoni kirjoituksissa avioitumiskulttuuri näyttää pysyneen osana maalaisnuorten seurustelukulttuuria pidemmälle 1900-lukua kaupunkilaisnuorisoon nähden.

Meidän perheen tytöt olimme saaneet sellaisen kasvatuksen, että seurustellakaan ei saanut, jollei ollut tarkoitus mennä naimisiin. Näin ollen mieheni oli ensimmäinen ja ainut mies, jonka kanssa seurustelin ja jonka kanssa ylipäättään keskustelin. 078_N_1958 Marketta

Istuessani junassa heinäkuussa vuonna 1980 kohti Raumaa, en tiennyt vielä että määränpäässäni odottaisi minua elämäni nainen, Maisa nimeltään, vieläpä samana iltana. Rakastuin häneen ensisilmäyksellä.

Lyhyen seurustelun jälkeen menimme naimisiin marraskuun 29 päivä vuonna 1980. [...] Vaimoni Maisan kanssa odotamme innolla marraskuun loppua, jolloin kolmekymmentä yhteistä vuotta tulee täyteen.

025_M_1961 Jukka

Yllä siteeratun Marketan kirjoitus ilmentää vanhempien ja kasvatuksen merkitystä naisen nuoruuteen ja lopulta koko elämänsä kuluun. Vuonna 1961 syntynyt Jukka oli puolestaan vasta 19-vuotias tavatessaan ja avioituessaan ”elämänsä naisen” kanssa. Kirjoitusvuonna 49-vuotiaan Jukan kirjoitus havainnollistaakin, että 1980-luvulla rakastuneen nuoren parin avioitumispäätöstä tapahtui sosiaalisen velvoitteen tai normatiivisen paineen sijaan juuri yksilöiden vapaasta tahdosta. On oletettavaa, että myös hyvin nuoret ovat avioituneet rakkaudesta läpi 1900-luvun aina tähän päivään saakka. Samalla olisi puolestaan perusteetonta olettaa, että avioitumisen arvonormatiivisen merkityksen muuttuminen tai siihen kohdistuneen paineen heikentyminen olisivat korreloineet onnellisten avioliittojen määrän kasvuun. Muiden sukupolvien kirjoituksissa avioliitot eivät kuitenkaan esiinny osana nuoruusvuosien rakkausdiskursseja siinä määrin, missä vanhimpien vastaajien kirjoituksissa. Nuorempien sukupolvien kirjoituksissa avioliitto ja naimisiinmeno ovat läsnä, mutta eivät enää ensisijaisesti nuoruuskokemuksina tai ensimmäiseen suhteeseen liittyneenä asiana, vaan pikemmin osana kirjoittajien elämänsä tarinaa ja aikuisperspektiivinä suhteessa omiin nuoruusvuosiin.

7.2 Sukupuoliroolien pirstaloituminen

Avioitumisen kulttuurin ja avioliiton merkitykset kiinnittyvät aineistoni vanhimman polven naisten nuoruusmuisteluissa sukupuolirooleja ja naisten asemaa käsitteleviin diskursseihin. Naisten kirjoitukset tuovat esille tyttönä kasvamisen merkityksiä sekä nuoruuden elinympäristön vaikutuksia nuoruusvuosien sisältöihin. Seuraava kertomus havainnollistaa, miten ratkaiseva vaikutus nuoruudessa solmitulla avioliitolla oli yksittäisen naisen elämänsä kuluun 1900-luvun ensimmäiselle puoliskolla. Aineistoni vanhin edustaja, vuonna 1927 syntynyt Anni tuo kirjoituksensa viimeisessä kappaleessa esille, miten tulevan aviomiehen tapaaminen muutti hänen elämänsä kulkunsa ja viitoitti tulevaisuuden tien opettajan ammatista äitiyteen:

Koska tulevaisuus ranskan- ja saksankielen opettajana oli minulle itsestäänselvyys, ryhdyin pohjustamaan sitä Helsingin Yliopiston kielitieteellisessä tiedekunnassa. Tästä näkökulmasta oli takaisku, että menin Vaasalaiseen Osakuntaan. Tapasin näet osakunnan fuksiaisissa iloisen laulajapojan, josta tuli myrskyisten seurusteluvuosien ja Pariisin piikomisvuoden jälkeen aviomieheni. Kohtalo viitoitti meille tien pois Helsingistä, mikä minun kohdallani merkitsi, että hautasin opinnot mielestäni ja omistauduin kokonaan perheelleni. 064_N_1927 Anni

Annin kirjoitus on siinä mielessä poikkeuksellinen, että se edustaa kaupungissa varttuneen suhteellisen varakkaan perheen lapsen ääntä, jolla oli nuoruusvuosinaan varaa haaveilla sekä tavoitella omia henkilökohtaisia unelmiaan. Tyttöjen kouluttautuminen ei kuitenkaan ollut itsestään selvä valinta tai varteenotettava vaihtoehto. Vain pienellä vähemmistöllä oli 1920 - 1940-luvuilla tytöistä mahdollisuus jatkaa opintojaan kansakoulun jälkeen, yliopisto-opinnoista tai opettajaksi kouluttautumisesta puhumattakaan. Etenkin maaseudulla usean tytön koulutaival jäi viisi-vuotiseen keskikouluun.¹⁸³ Toisaalta Annin muisto havainnollistaa myös, miten kouluttautuminen sekä avioituminen kietoutuivat yhteen ja muodostuen joko- tai- valinnaksi avioitumisen ja kouluttautumisen välillä.

Annia 11 vuotta nuoremman Irjan nuoruuskertomus tarkentuu maalaistyttöihin kohdistuneisiin rooliodotuksiin, avioitumisen oletukseen sekä 1950-luvun nuorten seurustelukulttuuriin avartaen näkökulmia yksittäisen nuoren elämänkulkuun. Kirjoitusvuonna 72-vuotias nainen muistelee nuoruusvuosiensa tunnekokemuksia ja palaa kertomuksessaan ahdistuksen tunteeseen, joka liittyi maaseutuelämän sekä omien ja vanhempien toiveiden ristipaineeseen:

Koulunkäynnin jatkamisesta keskusteltiin paljon, kun olin keskikoulun viimeisellä luokalla. Joidenkin sukulaisten puheista paljastui 50-luvulla

¹⁸³ Ks. esim. Jauhiainen, Annukka & Huhtala, Sofia: Tyttöjen koulutuksen ristiriidat, Kasvatushistorian seura verkkojulkaisu, http://www.kasvhistseura.fi/dokumentit/1110051150_k_jauhiainen.pdf (Luettu 31.1.2019); Kaarninen, Mervi: Nykyajan Tytöt: Koulutus, Luokka Ja Sukupuoli 1920- Ja 1930-luvun Suomessa. Suomen historiallinen seura, Helsinki, 1995; Nieminen, Marjo: Tyttöoppikoulusta ammattiin – Turun suomalaisessa jatko-opistossa 1800–1900-lukujen taitteessa opiskelleiden urapolut. Kasvatus & Aika, 6(3), 5–24, 2012.

yleinen käsitys, ettei tyttöjä kannata kouluttaa, kun ne kuitenkin menevät naimisiin. [...] Minulle tulee vieläkin joskus kylmä hiki, kun ajattelen, mitä elämästäni olisi tullut, jos en olisi saanut opiskella vaan minun olisi pitänyt jäädä pieneen maalaiskylään ja sen ahdistavaan ilmapiiriin vuosikausiksi. [...] Opiskeluaikana tulivat ensimmäiset lyhyet seurustelut: elokuvissa ja tanssimassa käyntejä, hyvänyönsuukkoja. Vakavampi useamman vuoden kestänyt seurustelusuhde alkoi opiskeluajan loppupuolella. Sen päättyminen tuntui aikoinaan rankalta, mutta myöhemmin olen ollut tyytyväinen, ettei se johtanut avioliittoon.”

251_N_1938 Irja

Tarkastelun liikkuesssa muutaman sukupolven lähemmäs nykypäivää, naiseutta määrittelevät yhteiskunnalliset ja asenteelliset muutokset kiinnittyvät nuoruuskirjoituksissa laajemmin osaksi yhteiskunnallista kontekstia. Naisten aseman muutos ja parisuhteita koskevien vaihtoehtojen muuttuminen tulevat konkreettisesti esille kirjoitusvuonna 58-vuotiaan Leenan nuoruusmuistelusta:

Minä en menisi ikinä naimisiin enkä ikinä tekisi lapsia, ei, minä eläisin vapaata ja riippumatonta elämää. Olin jo useasti tuntenut rakastumisen tunteita, mutta pidin itseäni ihan liian vähäpätöisenä rumien silmälasieni, meikittömyyteni ja tyylittömien vaatteideni vuoksi etten uskonut kenenkään pojan minuun ikinä rakastuvan. Mutta ei se haitannut, minähän pärjäisin kyllä yksinänikin. Feminismi oli paras aate mitä ikinä maailmaan oli tullut, kuinka kummassa sitä ei ollut aikaisemmin keksittykään! Minusta ei ikinä tulisi äitini kaltaista sopeutujaa eikä lasten vaippojen vaihtajaa. Minä tekisin omanlaiseni elämäni yksinänikin, nauttisın vapaudestani ja tekisin vain niitä asioita joista todella pitäisin, naimisiin ei tarvitsisi mennä jos ei haluaisi sillä e-pillereiden keksiminen oli ykkösjuttu, ihan minua varten tehty. Minua odottaisi vielä ihana maailma!

220_N_1952 Leena

Lukiovuosien ajatuksiaan kerranneen naisen kirjoitus havainnollistaa nuoren tytön kokemuksia omien toiveiden, toimijuuden ja asemansa suhteesta rakkauteen sekä poikiin. Kirjoitus tuo myös esille, miten 1960-luvun lopun nuori tyttö tunsı vahvaa

erillisyyttä sekä voimakasta erimielisyyttä oman äitinsä valintoja ja edustamaa naiseutta kohtaa. Leenan kirjoitus puhuu 1950-luvun naisten äänillä, jotka nousivat omien äitiensä roolimalleja sekä odotuksia vastaan ja ankkuroivat vapautensa e-pillereiden symbolismiin. Leenan kirjoitus havainnollistaa myös, miten lukiolaistytön äänellä kuvattu vapaus-käsitys ja naiseuden määrittely tapahtuivat suhteessa poikiin sekä pariutumisen oletuksiin. Samalla kirjoitusvuonna 58-vuotias Leena muistelee ratkaisseensa poikia kohtaan tuntemat epävarmuuden tunteet itsenäisyyden ja yksinpärjäämisen korostamisella.

Leenan kanssa samaan sukupolveen kuuluvan Eevan kirjoitus laajentaa 1950-luvun tyttöjen kokemusmaailmaa pohtiessaan muuttuneiden sosiaalisen suotavuuden normien ja moraaliarvojen vaikutuksia omalle kehitykselleen. Kirjoitusvuonna 52-vuotias Eeva peilaa nuoruusympäristöään henkilökohtaiseen naiseksi kasvamisen muistoon:

Moraaliarvot ravisteltiin totaalisesti 60- ja 70-luvuilla: vapaa seksi, ehkäisyvälineet, auktoriteetin vastustaminen ja individualismi jylläsivät. Pakkoavioliitot eivät kuuluneet enää meidän kokemusmaailmaamme, abortit ja au-äidit sen sijaan kyllä. Naiseksi kasvaminen ei silti ollut helppoa: toisaalla innoittivat vapaat seksisuhteet, toisaalla vielä huoriteltiin. Tasapainoa oli vaikea löytää herkässä iässä. Minut pelasti vain perinpohjainen itseni ja omien arvojeni tutkailu. Senkaltainen tutkailu on tähdellistä ja hedelmällistä juuri siksi, että on löydettävä mikä itselle on oikein, normien, stereotyyppisten kuvien, muodin ja kasvatussääntöjen viidakosta.

098_N_1958 Eeva

Sukupolvisen tarkastelun matka jatkuu 1960-1970-luvun murroksissa nuoruuttaan eläneiden omien lapsien kokemuksiin. Tytöille suunnatusta populaarikulttuurista väitellyt Aino Tormulainen tuo esille, miten menneen vuosisadan lopun yhteiskunnalliset murrokset muuttivat nuoruutta ja nuoria koskevia käsittämisen tapoja sekä muokkasivat etenkin 1980-luvulla syntyneiden nuorten nuoruuden sisältöjä.¹⁸⁴ Tormulaisen mukaan 1990-2000-lukujen vaihteessa syntynyt

¹⁸⁴ Tormulainen, Aino: Tyttöenergialla kasvaneet. Tytöille suunnatun populaarikulttuurin lähihistoriaa, *Kasvatus & Aika*, 8(3), 2014, 23.

populaarikulttuurinen ilmiö synnytti tyttöenergiakulttuurin, joka rikkoi ja laajensi perinteisiä ”tyttöyden” esittämisen tapoja. Tormulainen tuo esille, miten yhteiskunnan ja sosiaalisen elämän medioituminen on vaikuttanut myös perheiden sisäiseen ja laajemmin yhteiskunnan rakenteellisten instituutioiden toimintaan, kasvatuksen ja valistuksen liukuessa perinteisiltä laitoksilta, kuten koululta, mediakulttuurin alueille.¹⁸⁵ Nuorten maailmankuvan rakentaminen ja identiteettityö ovat siirtyneet nuortenlehtien sivuille (esimerkiksi ensimmäinen nuortenlehti Demi ilmestyi vuonna 1998), internetin keskustelupalstoille sekä hittisarjojen, kuten 1990-luvun alulla läpi lyöneen Frennit- sarjan roolihahmoihin, joita vuosituhannen lopun nuoriso ryhtyi kuluttamaan kollektiivisesti kaveriporukoiden kesken.¹⁸⁶

Sukupolvisen ketjun jatkona, Inkan kirjoitus edustaa aiemmin siteerattujen Leenan ja Eevan sukupolven lasten nuoruuskokemuksia, Mikko Piispan nimeämän Y-sukupolven nuoruutta. Kirjoitusvuonna 23-vuotias Inka kuvailee nuoruuden sisältöjään seuraavasti:

Tärkeintä oli löytää ystäviä, ja pysyä lojaalina heille. Jos siinä sivussa sattui samaan halauksen tai kaksi joltain kivalta pojalta, oli vahvasti voiton puolella. Ystävät olivat kaikki kaikessa, triplasti tärkeämpiä kuin yksikään poika, ja ystävien murheisiin suhtauduttiin ankaralla vakaumuksella. [...] Olimme jo ala-asteella perustaneet kolmen parhaan ystäväni kanssa tyttöjengin, johon ulkopuolisilla ei ollut asiaa. Sama meno jatkui yläasteella, ainakin henkisellä tasolla. Tyttöenergia oli meidän juttumme: meitä ei poljettu vaan me tiesimme arvomme. Sama ideologia pesiytyi elämänasenteeseeni pysyvämminkin. [...] Tyttöjengissä meille oli kunnia-asia olla välillä hankala ja junnata vastaan, olla itsenäisiä ja vahvoja, pitää päämme ja tietää tarkkaan mitä haluamme. [...] Oli maailman siisteintä olla tyttö, kun tajusi että pojat suostuvat mihin tahansa melko helposti. Käytimme valtaa tietoisesti, mutta kiltisti. Emme suostuneet siihen, että meitä kohdeltiin eri tavalla kuin poikia, paitsi tietysti silloin kun se oli meille edullista. Tiivis

¹⁸⁵ Mt.

¹⁸⁶ Tormulainen, 2014, 23.

kaveriporukka toi korvaamatonta itseluottamusta sekä onnistumisen ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia. rtf_N_1987 Inka

Tormulaisen nimeämä tyttöenergian ilmiö sanallistuu nuoren tytön elämänasenteen perustaksi. Samalla tyttöys ja tyttöporukkaan kuuluminen näyttäytyvät merkittävinä nuoruusvuosina muodostetun identiteetin tuottajina. Tormulaisen mukaan ja Inkan sanallistamana, nuoret tytöt rikkoivat ”girlpower” -kulttuurin avulla vallitsevia sukupuolirooleja ja -odotuksia, rakensivat feminiinisyydestä uuden tasavertaisemman mallin maskuliinisuudelle ja määrittelivät tyttöyden rajoja ja yhteiskunnallista paikkaa uudelleen.¹⁸⁷

Sukupolvisen tarkasteluni päätepysäkillä, vuosituhannen vaihteen tyttökulttuurin kasvatit kietovat sukupuolisuuden yhteiskunnan individualisoitumiseen ja sen sosiaalisiin merkityksiin. Aikaisemmin siteeratun, vuonna 1958 syntyneen Eevan tavoin, myös 1980-luvun lopulla ja 1990-luvulla syntyneet nuoret naiset pohtivat kirjoituksissaan tyttöä tai naisena ”olemisen” rajattomia mahdollisuuksia sekä itsensä etsimisen tärkeyttä ja sen löytämisen vaikeutta. Kirjoitushetkellä 19-vuotias Emmi kuvaili nuoruuden kontekstiaan seuraavasti:

Seuraava mieleen tuleva asia 2000-luvun asettamista haasteista on median, mainosten ja Internetin vaikutus, johon kietoutuu yksilöllisyys ja erottuminen. [...] Pohtiessani nuoruutta 2000-luvun Suomessa, tulivat mieleeni ensiksi sen vaikeudet. Tarjoaa nyky-yhteiskunta- ja maailma paljon hyvääkin! Monissa äsken luettelemissani asioissa on kääntöpuolensa. Valintojen mahdollisuus on toisaalta mahtavaa: ei ole mikään kiire perustaa perhettä, jos perustaa lainkaan, naisena minulla on yhtäläiset mahdollisuudet kouluttautua ja menestyä kuin miehillä, lisäksi edessäni on mitä mielenkiintoisimpien ammattien kirjo parin perinteisen sijasta, voin lähteä milloin vain toiselle puolen maapalloa ja löytää sieltä vaikka elämänkumppanini... rtf_N_1991 Emmi

¹⁸⁷ Tormulainen, 2014, 23.

Nuoruuttaan kirjoitushetkellä eläneen Emmin kertomus tuo esille, miten 19-vuotiaalle nuorelle naiselle yhdenvertaisuus miesten kanssa on sekä ylpeydenaihe että henkilökohtainen oikeus. Samalla se havainnollistaa historiallista perspektiiviä, johon peilaten 2000-luvun nuoren kokemus näyttäytyy itse kokijalleen maininnanarvoisena muutoksena. Mielenkiintoisesti myös kumppanin löytäminen kietoutuu mietteisiin itsemääräämisoikeudesta ja rajattomien mahdollisuuksien kirjosta. Emmin viimeinen lause elämänkumppanin löytämisestä toiselta puolelta maapalloa kuvastaa myös nuorten elämänpiirin laajentumista ja globalisoitumista yksittäisen nuoren elämänpiirissä sekä hänen käsityksissään aikuiselämän sisällöistä.

7.3 Ihastuminen ylisukupolvisena elämänpiirimuutoksena

Kertomukset nuorten välisestä kanssakäymisestä ja ensimmäisistä suhteista vahvistavat yhdessäolon ja seurustelun olleen osa tyttöjen ja poikien kanssakäymistä aina vanhimman polven nuoruuksista lähtien. Samalla kertomukset tuovat esille seurustelun merkitysten ja sisältöjen muuttumisen vuosikymmenten saatossa. Ihastumista ja nuorten välisiä suhteita käsittelevät kirjoitukset kietoutuvat kahden rinnakkaisen ja päällekkäisen diskurssin ympärille. Yhtäällä nuoruusvuosien muisteltu ihastumiskulttuuri pitää sisällään jo käsiteltyjä tunnekokemuksia ja toisaalla sanallistuu konkreettisen tekemisen ja nuoren välisen toiminnan muisteluun. Nuoruusvuosien ihastumiskulttuurin ja ensirakkauksien käsitteleminen toimintana auttoi minua tarkastelemaan nuoruudessa muuttuvia elämänpiirejä ja seurustelua uudesta perspektiivistä.

Aineistoni kirjoitusten esittelemiä uusia tunnekokemuksia ja elämänpiirejä on mielekästä peilata kehityspsykologian löytöihin. Psykologisen kehittymisen valossa nuoruusvuosien elämänpiirien muuttuminen ilmentyy vanhempien roolin heikentymisenä, ikätovereiden ja ystävien merkityksen ja vaikutusvallan korostumisena.¹⁸⁸ Marilyn Montgomery selittää nuoruusvuosien elämänpiirien ja ihmissuhteiden merkitysten muuttumista ihmisten elinikäisellä taipumuksella hakeutua niiden seuraan, jotka täyttävät inhimillisiä perustarpeitamme.¹⁸⁹

¹⁸⁸ Ks. esim. Ahonen, et al., 2014, 130.

¹⁸⁹ Montgomery, Marilyn: Psychosocial Intimacy and Identity: From Early Adolescence to Emerging Adulthood, *Journal of Adolescent Research*, 20(3), Sage Publications, 2005, 350.

Montgomeryn mukaan puberteetin tuomien muutosten myötä nuoren ihmisen tarve fyysiseen, psyykkiseen sekä sosiaaliseen yhteyteen ja läheisyyteen korostuvat. Näistä syistä nuoren sosiaalinen maailma kääntyy vahvasti ystävien suuntaan, nostaen esille ”deittailun” ja seurustelun uusina ihmissuhde- ja kanssakäymisen muotoina.¹⁹⁰

Kertomuksista löytyvien nuoruuskontekstien sukupolviset erot eivät varsinaisesti yllätä, mutta tutkimukseni kannalta mielenkiintoista on, miten järjestelmällisesti ihastukset ja vastakkainen sukupuoli ryhmänä (tytöt, pojat) nousevat sukupolvesta toiseen ja sukupuolesta riippumatta nimenomaan nuoruuden sosiaalisen ulottuvuuden laajentumisen ilmentymiksi. Elämänpiirin muutokset ruumiillistuvat yhtäällä yksittäisiin ihastuksiin, ”hän”- henkilöihin ja toisaalla yleisesti ”tyttöihin” ja ”poikiin”. Samalla hyvinkin tarkat kuvailut nuoruusvuosien tekemisistä saavat rinnalleen löyhiä toteamuksia ystäväporukan tavoista, laajentaen kirjoitusten maalaamaa kuvaa sosiaalisen toiminnan vaikutuksista yksilöiden henkilöhistoriaan ja nuoruusvuosien kehitykseen.

Olimme koko alkutalven kierrelleet kaupungissa, koska tiesimme, missä nuoriso liikkui. Se, että tytöt rupesivat kiinnostamaan, oli meistä ihan normaalia ja niinpä me sitten keskikaupungilla kiersimme "Kiimakortteliksi" kutsuttua lenkkiä. [...] Sitä korttelia sitten kierrettiin joukolla tytöt omissa porukoissaan ja pojat omissaan, tytöt toiseen suuntaan ja pojat vastakkaiseen. 271_M_1936 Elmeri

Elmerin kertomuksessa Kiimakortteli-kierrokset solahtavat kuvaamaan nuoruusvuosien arkea. Tekemisen tasolla nuorison toiminta näyttäytyy toistuvuudessaan harrastusten muisteluun verrattavana tekemisenä. Mielestäni tämä on kiehtova havainto nuorisokulttuurin perspektiivistä. Kiinnostuksen heräämisen ilmeneminen ja konkretisoituminen tekemisen tasolla korttelien kiertelyyn voi olettaa olevan monen nuoruuttaan kaupungeissa eläneen ja yhä elävän samastuttavissa. Maalaisnuorten arki koostui puolestaan kontekstuaalisesti oletettavasti hyvin

¹⁹⁰ Mt.

erilaisesta tekemisestä esimerkiksi kokoontumisista kyläkeinuilla ja kirkkomatkoilla.¹⁹¹

Sinikan kertomuksessa ihastuminen näyttäytyy nuoruutta sisällöllisesti hallinneena itsenäisenä asiana, olemisen ulottuvuutena, joka muodostuu jälkeinpäin muisteltuna nuoruusvuosia määritteleväksi mielikuvaksi niin toiminnan kuin emootioiden perspektiiveistä:

Kodin ulkopuolella kaikki oli toisin. Siellä oli elämä! [...]
Sydämentykytyksiä aiheuttanut kysymys olikin, missä pojat olisivat mopoineen: ala-asteen pihalla vaiko leikkipuistossa? Tai ehkäpä pelaamassa koripalloa läheisellä kentällä? Ja olisiko Herra Hän siellä tänään? Toivottavasti. Olisin fillaroinut maailman ääriin vain hänet nähdäkseni. Salamat sinkoilivat jo pelkästään siitä, että olin sadan metrin säteellä hänestä. [...]. Entäpä jos hän tänään katsoisi minua? Tulisi juttelemaan, koskettaisi? Aah! Pelkkä kosketuksen ajattelu sai kylmät väreet virtaamaan pitkin kehoa. [...] Voi niitä poikia! Varsinkin kun tajusin, että niitä oli olemassa muuallakin kuin vain meidän kaupunginosassamme. rtf_N_1985 Sinikka

Seurustelun merkityksiä voi tarkastella myös osana ihmisen kehitystä. Psykologi Wyndol Furmanin mukaan romanttisten suhteiden luonne kehittyy sitä mukaa kun ihminen varttuu lapsuudesta nuoruuteen. Tästä perspektiivistä Elmerin nuoruuden ”Kiimakortteli” -kierrokset ja Sinikan poikien perässä pyöräilyt asettuvat yksilön kehityksen askeleiksi, jatkumoon lapsuuden ja aikuisuuden mahdollisen perhe-elämän välille. Aineistoni esittelemät kokemukset ja muistot näyttävät sanallistavan sen, mihin ymmärryksemme nuoruuden elämämpiirien muuttumisesta perustuu.

Aloin olla eli seurustella luokallani olleen pojan kanssa, ja juttumme kesti muutaman viikon. Kävimme tuplatreffeillä kaverini ja tämän poikaystävän kanssa. Hengailimme lähikaupan tuulikaapissa [...]

¹⁹¹ Ks. esim. Heikinmäki, Maija-Liisa: Suomalaiset Häätävät: Talonpoikaisten Avioliiton Solmintaperinteet, Otava, Helsinki, 1981, 53–56, 58; Talve, Ilmar: Suomen kansankulttuuri, 3.painos. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 514. Mänttä, 1990, 220.

Oikeastaan hengailu määrittä koko teiniaikaa. [...] Ihmiset seurustelivat ja vaihtoivat seurustelukumppaneita tiheään, paitsi sellaiset parit jotka olivat yhdessä erityisen kauan, jopa vuosia yhdessä. Jotkut heistä menivät jopa kihloihin, mutta se tuntui kaikista yleensä vähän typerältä: ajateltiin, että mitä järkeä?

472_1987 Sofia

Sosiaalishistoriallisesta perspektiivistä ja aineistoni kirjoitusten valossa ensimmäinen tyttö- tai poikaystävä sekä seurustelusuhde itsessään näyttäytyvät sosiaalisina sopimuksina, tiedoksiantoina muille näiden kahden nuoren väleillä. Sofian kertomuksen esittelemä ”hengailu” ja dynaaminen seurustelukulttuuri havainnollistavat, miten nuorten kesken jaettu ”sosiaalinen viesti” ei välttämättä itsessään johda muunlaiseen toimintaan seurusteleavan pariskunnan välillä. Myös Anna Anttila havaitsi 2000-luvun alussa toteuttamassa tutkimuksessaan sosiaalisen sopimuksen olevan merkittävä osatekijä varhaisnuorten ”kimpassaolo” -kulttuuria. Anttilan mukaan suomalaisnuorten seurustelusuhteet perustuvat yhteisön kesken jaettuun julkiseen sopimukseen, jolloin parin välinen fyysinen kanssakäyminen saattaa olla täysin toissijainen asia.¹⁹² Sopimuksen kautta kahden nuoren suhteesta tulee osa yhdessä jaettua kokemusmaailmaa. Anttilan tutkimuksiin yhdistettynä oman aineistoni kirjoitukset laajentavat mielenkiintoisesti ylisukupolvista seurustelutarinaa.

7.4 Ensirakkauden sosiaalishistorialliset tilat

Sydämentykytyksiä aiheuttanut kysymys olikin, missä pojat olisivat mopoineen¹⁹³

Etsiessäni aineistosta seurustelutarinoita ja vinkkejä tyttöjen sekä poikien tunnesuhteiden muodostumisesta ja ilmentymisestä sekä havaintoja rakkausdiskurssien kielestä ja sisällöistä, havahduin pohtimaan, minne nämä ensirakkaudet kontekstualisoituvat suomalaisessa sosiaalishistoriassa. Missä tämä kaikki tunteita, päävaivaa, toimintaa ja sosialisointia vaatinut ja synnyttänyt nuorten välinen ihastuminen ja rakastuminen ovat tapahtuneet? Missä tiloissa nuorten väliset tunteet ovat syntyneet?

¹⁹² Anttila, 2009, 14, 125.

¹⁹³ rtf_N_1986.

Kirjoittajat rakentavat teksteissään ihastumiskurssia nuoruuden tunteiden, konkreettisen toiminnan ja ympäristön esittelyn vuoropuheluna. Sotasukupolven nuorten arki täyttyi useissa tapauksissa työnteosta eikä samanlaista myöhempien sukupolvien nuoruuksiin kuulunutta laajaa vapaa-ajan käsitettä ollut olemassa.¹⁹⁴ Aineiston vanhimman polven muisteluissa nuorten kanssakäyminen tapahtui viikonloppuisin lavatanssilavoilla, seurakuntatoiminnassa tai koulun konventeissa.¹⁹⁵ Mikko Salasuo ja Leena Suurpää korostavat *Oi nuoruus* -aineiston kirjoituksiin pohjautuvassa artikkelissaan lavatanssien sosiaalista merkitystä ja esittävät juuri tanssikulttuurin muodostuvan symbolisesti merkittäväksi käänteeksi vanhimman sukupolven nuoruuskokemuksissa.¹⁹⁶ Lavatanssien symbolismi kiteytyy yhtäällä uusien oikeuksien sekä vapauksien muistoihin ja toisaalla edustaa nuoruusvuosien iloja, muuten työntäyteisen elämän ainoita hupeina. Samalla oman mielenkiintoni valossa tanssilavat näyttäytyvät muistoissa ensirakkauksien ja ihastumisentunteiden sosiaalisina areenoina.

Rippikoulu oli siihen aikaa vielä todellinen rajapyykki nuoren elämässä. Sen jälkeen sai erilaisia vapautuksia elämään. sai luvan helpommin mennä tanssimaan. Sitä ennenkin jo oli pyörityt nurkkatansseissa kesälaiturilla, mutta oikeisiin tansseihin ei ollut asiaa. Sitähän oltiin sitten ikään kuin puoliksi aikuisia ja siksi sitä pääsi nuorten huveihin, ne olivatkin ainakin maalla ainoita huveja nuorelle [...] Opin nopeasti tanssitaidon ja olin hyvin suosittu tanssitettava. joitain pieniä ihastuksiakin jo oli ilmassa, mutta saatolle pyytäjiin suhtauduin aina yhtä kielteisesti. En halunnut ketään mukaani, olin kovin itsenäinen nuori[.]

052_N_1930 Auli

Kuten Auli, monet saman sukupolven kirjoittajat palaavat lavatanssimuistoissaan henkilökohtaisten ilon tunteiden kuvauksiin. Toisille taas tanssit merkitsivät itsessään mahdollisuutta tutustua vastakkaiseen sukupuoleen, läheisyyteen ja orastavaan

¹⁹⁴ Ks. esim. Aapola & Kaarninen, 2003, 22; Haapala 2003, 77–76; Koulunkäynnistä ja laajentuneesta nuoruuden tilasta ks. esim. Aittola, Tapio, Jokinen, Kimmo & Laine, Kaarlo: Nuoret ja koulu kulttuurisessa modernisaatiossa. Teoksessa Tuomas Takala (toim.): Kasvatussosiologia. Helsinki: WSOY, 1995, 108–149.

¹⁹⁵ Aapola & Kaarninen, 2003, 161–186; Salasuo & Suurpää, 2014, 123.

¹⁹⁶ Salasuo & Suurpää, 2014, 123.

seksuaalisuuteen. Karin kertomus havainnollistaa, minkälainen asema lavatanssikulttuurilla on ollut 1960-luvun nuorten kanssakäymisessä ja, minkälaisia toiveita nuori poika rippikoulun jälkeisiin tanssimahdollisuuksiin liitti:

Naimalupakoulun jälkeen ryntäsimme lavatansseihin, olimme jo niin aikuisia. Ei tytön löytäminen tanssilavalta niin yksinkertaista ollutkaan. Joskus yritin jotain hidasta. Menihän se, mutta kappaleiden väli oli pitkä, en keksinyt yhtään sanaa. [...] Ei minusta sellaiseen, kankea liikkeissä ja kankea puheissa. Piti haudata ajatus työstä sylissä, pussaamassa.

058_M_1949 Kari

Lavatanssi- ja rippikoulumuistelun kolmannen joukon muodostavat he, jotka muistelevat tansseja lähinnä ”seinäruusuna seisomisen” ja omien ”mitättömien tanssitaitojensa” tai alemmuuden tunteiden kautta. Lavatansseihin tai nuorten järjestämiin juhliin pääsy ei myöskään ollut kaikille itsestänselvyys, vaan useat sotasukupolven nuoret muistelevatkin ulkopuolisuuden tunteita omien vanhempien kieltäessä hauskanpidon ja mahdollisuuden tutustua muihin nuoriin. Kirjoitusvuonna 83-vuotiaan Ailin muisto nuoruusvuosien alemmuuden ja pettymyksen tunteista tuo ilmi, miten merkittävä asia lavatanssikulttuuri oli aikansa nuorten sosialisatiossa ja toisaalla yksilön henkilökohtaisen kehityksen valossa.

Ohjelman jälkeen oli tanssia, mutta minun täytyy mainita, että minulla ei juuri vientiä ollut. En ollut poikien suosiossa. Kyllä kai hekin olivat panneet merkille surkean vaatetukseni. Olisin halunnut olla suosittu poikien silmissä, mutta kun ei, niin ei.

003_N_1927 Aili

Siinä missä vanhimpien sukupolvien ihastumis- ja rakastumiskulttuurin voi paikantaa tanssilavoille, heidän lapsiensa, aineistoni keskimmäisten sukupolvien sosiaalisten ympäristöjen ja elinpiirien voi nähdä laajentuneen tanssilavoilta ja maaseudun pihapiireistä laajemmin yhteiskunnan julkisiin tiloihin. Aineistoni keskimmäisten sukupolvien kirjoitukset esittelevätkin mielenkiintoisen kuvauksen nuorten välisen sosialisoinnin ja tunnesuhteiden muuttumisesta. Näissä tarinoissa uudet tunnekokemukset ja sukupuolten välinen kanssakäyminen heijastuvat

kaveriporukoiden ryhmätoiminnan kuvauksista. Etsimäni ihastumiskulttuuri näyttää kietoutuvan kertomuksiin erilaisten nuoriso- ja alakulttuurien synnystä.

Melkein jokainen tuntemani nuori 70-luvulla eli kaksoiselämää: omassa huoneessa saatettiin roikkua ikkunassa tupakoimassa, kotibileissä dokattiin, puistoissa ja tanssipaikeilla juotiin. Jouduimme keksimään vanhemmille kaikenlaisia tarinoita. [...] Liikuin taiteilija- ja kirjoittajaporukoissa vuoron perään, usein jonkun pojan kylkiäisenä, mykkänä muusana. Pojille, jotka lukivat Hesseä, kuuntelivat Pink Floydia ja etsivät Totuutta, oli massan seuraaminen orjuutta; alas Systeemi!

098_N_1958 Eeva

Vuonna 1958 syntyneen Eevan kirjoitus heijastelee nuoruutensa aikalaiskuvaa, jossa muuttuneet käyttäytymisnormit myllersivät vanhempien ja lasten välistä kokemuskulua ja nuorisokulttuurit rakensivat uusia horisontaalisia yhteyksiä nuorison keskuuteen. Kuten *Oi Nuoruus* -aineistoistosta tuotetun antologian sukupolvijako havainnollistaa, populaarimusiikki muodostui menneen vuosituhannen puolenvälin nuorille leimalliseksi nuorisokulttuuriseksi ilmiöksi, joka loi uudenlaisia vertaissuhteita nuorison keskuuteen.¹⁹⁷ Nuorten ryhmiä, alakulttuureita ja nuorten sosiaalisia ympäristöjä 1940-luvun Suomessa tutkineen Vesa Puurosen mukaan nuorisoryhmien muodostuminen laajentuikin 1940-luvun asuinpaikka-, koulu- ja ikä sidonnaisuudesta 1950-luvun nuorisokulttuurien, etenkin musiikkimaun ja tyylin piiriin.¹⁹⁸ Nuoruusvuosiaan 1950-luvulta, aina 1970-luvulle saakka eläneiden kirjoittajien tarinoissa ihastumiskulttuuri ja sukupuolten välinen kanssakäyminen sijoittuvat aikalaiskuvaan, jossa poikaystävän mieliksi kuunneltiin Pink Floydia, vaikka kotona fanitettiin Abbaa, siinä missä kuuluminen hippeihin tai punkkareihin sisälsi omia käyttäytymiskoodejaan. Vertaiskuvallisesti todettuna tanssi antoi vanhimman sukupolven ihastumiskulttuurille ilmenemisväylän, keskisukupolvien ensirakkauksien rakentuessa lempibändien hittien säestäminä.

¹⁹⁷ Vehkalahti & Suurpää, 2014, 150–199; Jouhki & Vehkalahti, 2014, 79–158.

¹⁹⁸ Puuronen, Vesa, Pihasakeista alakulttuureihin: Nuorten ryhmätoiminta Suomessa 1900-luvun jälkipuoliskolla, 373–396. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen Mervi(toim.): Nuoruuden vuosisata, Suomalaisen nuorison historia, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2003, 389.

Pienessä kunnassa ei juuri poptähtiä näkynyt, mutta Juicen tulo kirkonkylän nuorisoseurantalolle sai kaveripiirissä aikaan odotusta. [...] Juice lauloi jostain tulppaanista, me notkuimme lattialla. Pareittain ei tanssittu, ei vielä. Illan kuluessa odotus oli Juicea enemmän juuri ”hänen” näkemisestään, poika samalta luokalta. Siinä vaiheessa, kun jotain olisi voinut tapahtua, edes kuvitelmissani, oli isä jo odottamassa pihalla. Noloa, mutta ei auttanut.

216_N_1959 Hilu

Seuraavaksi siteerattavan Kain katkelma tuo esille, miten aineistoni keskimmäisten sukupolvien, 1940-1970-luvuilla syntyneiden nuoruusvuosien sosiaaliset ympäristöt ja nuoruuden sisällöt kietoutuvat toisiinsa. Nuoret ja ryhmänä nuorison edustajat vankistivat sotien jälkeisten yhteiskunnallisten, taloudellisten ja sosiaalisten muutosten pyörteissä omaa, erillistä asemaansa lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Aineistoni perusteella 1960-luvun nuorison elinpiirissä radiokanavat saivat rinnalleen levy- ja elokuvateollisuuden omine tyyli-idoleineen ja malli-ihanteineen. Janne Poikolainen tuo musiikkifaniutta modernisoituvassa nuoruudessa käsittelevässä artikkelissaan esille, miten 1950-luvulta eteenpäin kaupallinen nuorisokulttuuri alkoi ohjata nuorten alakulttuuristen ryhmien muodostumista.¹⁹⁹

Kahdeksannella luokalla olin vankkumaton Sielun Veljien ihailija. [...] Leikkautin kiltin pojan tukkani lyhyeksi ja sotkin sen äitini hiuslakalla. Se oli teko, joka herätti vuotta vanhempien Terhi A:n ja Lenita H:n huomion. Heidän mielestään olin tosi mielenkiintoinen tyyppi, jos kerta näin menin pukeutumaan ja avoimesti kertomaan, että diggailin bändiä, josta edes Joensuussa, bändin johtohahmon Ismo Alangon kotikaupungissa, harva piti. Sari A pakotti pikkuveljensä Harrin, joka oli rinnakkaisluokalla, tutustumaan minuun ja lopulta esittelemään meidän toisillemme. Vastikkeeksi Harri pääsisi tutustumaan Terhin ja Lenitan kaveriin Iidaan, joka myös oli tosi mielenkiintoinen ja johon Harri oli ihastunut. Tiesin toki Lenitan ja Terhin ulkonäöltä. He olivat ne rock-mimmit, jotka kulkivat aina tukka

¹⁹⁹ Poikolainen, Janne: Musiikkifanius ja modernisoituvuus, Populaarimusiikin ihailijakulttuurin rakentuminen Suomessa 1950-luvulta 1970-luvun alkuun, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 118, 2017, 194.

silmillään kahdestaan eivätkä välittäneet muiden mielipiteistä. Terhillä oli usein päällään itse kutomansa villapaita, jossa oli Sielun Veljien kolmannen levyn, Hei Soturien, virnistävä pääkallo. Paita oli tehnyt minuun todella suuren vaikutuksen.

261_M_1969 Risto

Kuten Poikolainen tuo esille, nuorten jakama fanius, yhteiset idolit ja lempibändit tuottivat nuorten keskuuteen yhteisöllisyyttä sekä loivat omia, jaettuihin musiikkimieltymyksiin perustuvia sosiaalisia yhteisöjä.²⁰⁰ Tätä taustaa vasten onkin luonnollista, että myös ensirakkaudet löytyivät juuri jukeboksien ääreltä tai oman koulun faniyhteisöstä.

Nuorempiin kirjoittajiin tultaessa vapaa-aika, harrastustoiminta ja nuorisokulttuuri sulautuvat tarinoissa kiinteiksi ja oletusarvoisiksi nuoruusvuosien sisällöiksi. Yhteiskunnallisten ja sosiaalisten kontekstien perspektiivissä nuoruuden tarinat kiinnittyvät yhä kotikulmien kapakoihin (niihin kulmakuppiloihin, jonne nuorilla oli pääsy), elokuvateattereihin, leikkipuistojen tai urheilukenttien laitamille ja suosikkibändien keikoille. Myös ”milloin missäkin” tapahtuva ”hengailu” muodostuu 1980-luvun taitteen nuorten kertomuksissa nuoruusvuosien olinpaikkoja heijastelevaksi kontekstiksi.

Perjantaina oli pakko päästä kaupungille, oli pakko hankkia pullo, pakko päästä luomaan merkitseviä katseita toiseen sukupuoleen. Mitä kurjemmin joku oli rappiolla, sitä suurempi sankari hän mielestäni oli. Halusin kokea kaiken! [...] Oulun kaupungin yöstä en löytänyt glamouria, enkä oikein kunnon rappiotakaan. Minä ja muut ikäisemme kiersimme kehää Rotuaari – Anttila, koska alaikäisinä meillä ei ollut muutakaan mahdollisuutta. Kotibileitä järjestettiin harvakseltaan, yleensä värjöttelimme syys- ja talviviimoissa kaupungin puistoissa ja porttikongeissa. [...] Me haluttiin baareihin, mutta harvoin päästiin sisälle, yleensä portsari käännäytti jo ovella. Amislaiset viettivät viikoloput ajokortillisten kyydissä, meille lukiolaisille ei tätä iloa

²⁰⁰ Poikolainen, 2017, 196.

useinkaan suotu. Viikonlopun reissuilta löysin sielunkumppanin,
nykyisen aviomieheni, silloisen poikaystäväni. 229_N_1976

Kirjoitushetken nykynuorten teksteissä paikkasidonnaisuus ei ole aikaisempiin sukupolviin nähden yhtä selkeästi luettavissa kertomusten lomasta. Nykyhetkeä kuvailevissa ympäristökuvauksissa nuorten elinpiirit näyttävät laajentuneen lapsuudenkodin ulkopuolelle ja ensirakkauden löytyneen löyhästi ”kaupungilta”. Myös yläaste, lukio sekä koulun discot ja myöhemmin baarit nousevat kirjoituksissa ensirakkauksien ja ihastuskulttuurin ympäristöiksi. Samalla nuorten omaehtoisen kanssakäymisen lisääntyminen esittelee sosialisoinnin vapautumisen heijastuneen nuorten järjestämiin kotibileisiin ja vapaampaan treffailuun.

Kuten olen tuonut aikaisemmin ilmi, oman aineistoni valaisemaa nuorimman sukupolven ihastumisympäristöä tarkasteltaessa on huomioitava, että *Nuoruus tänään* -kategoriaan vastanneiden kirjoituksissa ensirakkauden ja ihmissuhteiden tematiikkaa käsitellään verraten vähän. Aihepiirin käsittelyn vähäisyys hankaloittaa myös yleiskontekstin hahmottelua. 2010-luvun nuorten kirjoitukset raottavat kuitenkin yleistä elämänpiiriä ja elinympäristöä, johon voin peilata ja jonka puitteissa voin olettaa myös ihastuskulttuurin ja ensirakkaustematiikan sijoittuvan. Nuorten kertomukset arkipäivästään tuovat esille ajan ja paikan merkitysten muuttumisen. Erään kirjoitushetkellä 20-vuotiaan nuoren naisen kuvaus jokailtaisesta Skype -hetkestä amerikkalaisen poikaystävänsä kanssa tuo esille etäisyyden ja ihmissuhteiden sisältöön vaikuttavan yhteydenpidon murrokset:

Nykyaikana kaikki on tosiaan mahdollista, joskin en todellakaan voi sanoa että rakkaus Atlantin erottamana olisi joka tytön unelma ja helppoa kuin pyörällä ajo. rtf_N_1990

Tässä mielessä internetin mullistamien ajan ja paikallisuuden tematiikkojen voit tulkita vaikuttaneen ainakin osan 1990-sekä 2000-luvun nuorten elinpiireihin sekä ihmissuhdekäsityksiin.

Tässä kappaleessa olen siis paneutunut tiloihin, joissa ensirakastumisen tunteet tapahtuvat. Spatiaalisuutta etsiessäni havaitsin, että kirjoittajat näyttävät sijoittavan

tunnekokemuksensa ja ensirakastumisen tilan lisäksi myös ajalliseen ulottuvuuteen. Aloin pohtia, voiko aikaa ja tilaa ajatella yhtäaikaaisesti.

Vanhimpien sukupolvien muistoissa rippikoulu piirtyy nuoruutta lohkovana rajapyykkinä, joka tarjosi 1940 - 1960 -lukujen nuorille nuoruuden ajallisessa jatkumossa uusia vapauksia. Kuvainnollisesti ilmaistuna rippikoulu avasi oven uuteen ja erilaiseen nuoruuden tilaan. Innostuin etsimään aineistostani nuoruuden rajapyykkejä, rippikoulun kaltaisia kokemuksellisia etappeja, jotka keskeyttävät ja muuttavat nuoren elämää rytmittävän arjen toistuvuuden tarjotessaan nuorille areenan uusiin tunnekokemuksiin. Lopulta sanallistin mielteeni kysymykseen: voinko ymmärtää ensirakastumisen yksilöllisesti tunnistettavana ja sosiaalihistoriallisesti jaettuna ajallisena elementtinä, nuoruuden aikaulottuvuuden rytmihäiriönä?

Lähtökohtaisesti tietyissä tiloissa tapahtuvat ensirakastumisen tunnekokemukset kietoutuvat kahteen eri ajalliseen ulottuvuuteen. Yhtäällä nämä tunteet sijoittuvat ihmisen elämänsä nuoruusvuosiin pitkän aikajatkumon katkona ja toisaalla ensirakastuminen tuottaa ”rytmihäiriön” nuoruuden sisällä ymmärrettynä nuoruudessa vallinneen arjen lyhytkestoiseen aikaulottuvuuteen. Nuoruuden arjessa kohdattu ensirakkauden kokemus ja sen synnyttämät muutosprosessit (niin emotionaaliset kuin konkreettiset), näyttäytyvät ajallisten ja tilallisten kehysten yhteenkietoutumina. Nuoruuden rytmit, temporaaliset ja spatiaaliset, näyttäytyvät kertomusten valossa kokemuksellisesti yksilöllisinä ja monissa tapauksissa ruumiillisina (henkisinä ja fyysisinä), mutta samalla muodostuvat ja sekoittuvat kulttuurisiin, yhteiskunnallisiin ja arvonormatiivisiin määreisiin.

8. Seksuaalisuus 1900-luvun nuoruuksissa

Tunnen, mitä on elämän kevät, väreilevä odotus... ja ne hormoonit.²⁰¹

Oi nuoruus -kirjoituksissa seksuaalisuudesta kirjoitetaan vähän, vaikka seksuaalisuus on keskeinen osa nuoruutta.²⁰² Kuten kirjoituskilpailusta koottu *Nuoruuden sukupolvet* -antologia tuo esille, monet kirjoittajat koostavat nuoruusmuistelunsa työnteon, koulun, harrastusten, ystävien ja nuorisokulttuurien ympärille.²⁰³ Kirjoituskilpailun suuntaa-antavat kysymykset eivät myöskään ohjanneet vastaajia kirjoittamaan seksistä tai seksuaalisuudesta. Kuitenkin *Nuoruus eilen* -kategorian keruuesitteen viimeisen kysymyksen ”Millaista oli kasvaa naiseksi/mieheksi?” olisi voinut kuvitella kannustavan osaa kirjoittajista tarttumaan seksuaalisuuden kehittymisen tematiikkaan. Tästäkään huolimatta useimmat kirjoittajat eivät mainitse seksuaalisuuteen liittyviä muistoja tai nuoruusvuosien seksikokeiluja lainkaan.²⁰⁴ Seksuaalisuuteen liittyvät kokemukset ovat yleisestikin jäänyt omaelämäkerrallisissa kirjoituksissa käsittelemättä, ellei seksuaalisuuden teemaa ole erikseen asetettu tutkimukselliseen mielenkiintoon.²⁰⁵

Pohdin pitkään seksuaalisuuden paikkaa tutkielmassani. Alusta pitäen ajattelin seksuaalisuuden olevan erittäin merkittävä tekijä tutkimani nuoruuden rakkausteeman kannalta. Havaitsin kuitenkin nopeasti, ettei aineistoni seksuaalisuusdiskursseista saanut yhtä helposti otetta kuin rakkaus- ja ihastumispuheesta. Vähäisen määrän lisäksi, seksuaalisuuden käsittely kietoutuu vastaajien kirjoituksissa tulkinnanvaraisiin lausahduksiin ja yksittäisiin toteamuksiin, jotka antavat suhteellisen yksioikoisen kuvan nuoruusvuosien seksuaalisuudesta. Niistä kirjoituksista, joissa seksuaalisuutta käsitellään, on kuitenkin löydettävissä kertomuksellinen juonne, joka kuvaa seksuaalisuutta hyvinkin intiimein, yksityiskohtaisin ja pitkin kuvailuin.

Tässä luvussa tarkastelen, ketkä kirjoittavat seksuaalisuudesta ja, minkälaiset nuoruusvuosien seksuaaliset kokemukset ovat saaneet ihmiset kirjoittamaan ne osaksi

²⁰¹ 237_N_1957.

²⁰² Taavetti, 2014, 88.

²⁰³ Suurpää & Vehkalahti, 2014.

²⁰⁴ Ks. *Oi nuoruus* –tutkimuskysymykset liitteistä.

²⁰⁵ Taavetti, 2014, 89.

nuoruuskertomustaan. Erittelen, miten kirjoitusikä ja kokemuksen ajankohta näkyvät eri-ikäisten kertojien kirjoituksissa. Kysyn, muodostuuko seksuaalisuusdiskursseista sukupuolisia kokonaisuuksia. Rajaamastani ensirakkaus -aineistosta löytyneet kertomukset seksuaalisuudesta kattavat koko *Oi nuoruus* -keruun sukupolvisen ikäskalan, kun vanhin seksuaalisuutta käsittelevä henkilö on syntynyt vuonna 1929 ja nuorin vuonna 1996.

8.1 Seksuaalikasvatuksen puuttuminen 1930 - 1940 -luvuilla syntyneiden naisten avainkokemuksena

Kotona ei puhuttu sukupuoliasioista, vaan tieto saatiin ikätovereilta. [...] Ainoa sukupuolivalistus, jonka äidiltä aikanaan sain, oli varoitus; olehan sitten kunnolla. Jotenkin sen vain tiesi, mitä se lause pohjimmaltaan tarkoitti. Kai sekin oli kasvatukseksi tarkoitettu, kun äiti sanoi aina inhonneensa ”sitä.” Äidin kertomukset omista kokemuksistaan saivat aikaan varovaisen suhtautumisen miehen ja naisen suhteeseen.

028_N_1941 Hilja

Aineistoni vanhimman sukupolven naisten seksuaalisuus-diskurssissa nousee yksi teema ylitse muiden, seksuaalikasvatuksen puuttuminen. Elina Haavio-Mannilan ja Osmo Kontulan puhuvat ”pidättyvyyden polvesta”²⁰⁶, joka eroaa huomattavasti suhtautumisessaan seksuaalisuuteen ja sukupuoliseen kanssakäymiseen verrattuna heidän tutkimustensa nuorempiin sukupolviin. Tutkijat selittävät ennen toista maailmansotaa syntyneiden kokemusmaailmaa nimenomaisesti lapsuudessa ja nuoruudessa saadulla kasvatuksella. Lisäksi etenkin sotasukupolven tytöt kasvatettiin systemaattisesti seksuaaliseen pidättyvyyteen yhteiskunnallisen arvomaailman arvottaessa neitsyyden varjelemista avioliittoon.²⁰⁷

Hämmennyksen, häpeän ja sosiaalisen ympäristön välittämät konservatiiviset normit ovat löydettävissä myös oman aineistoni vanhimman sukupolven naisten kertomuksista. Luokkarajoista riippumatta tiukka sukupuolimoraali oli osa 1900-

²⁰⁶ Pidättyvyyden polvi: syntyneet ennen 1937 ja eläneet nuoruuttaan 1939 - 1950-luvuilla, Haavio-Mannila & Kontula, 1997.

²⁰⁷ Haavio-Mannila & Kontula, 1997, 721.

luvun alkupuoliskon naiskulttuuria.²⁰⁸ Yhteiskuntakulttuurinen arvomaailma rajoitti seksuaalisuudesta ja seksistä nauttimista eikä omille haluille ja toiveille annettu tilaa, etenkin naisille, nuorista tytöistä puhumattakaan. Kotikasvatus ei myöskään ohjannut nuoria tutustumaan itseensä.²⁰⁹ Aineistoni kirjoituksista on tulkittavissa seksuaalisuuden näyttäytyneen vanhimman polven naisille pikemmin uhkana kuin nuoruuteen kuuluvana positiivisena kokemuksena ja luonnollisena kehityksenä. Vanhimpien sukupolvien naisten kirjoitukset osoittavat, miten 1940 - 1950 -luvun tytöt kasvatettiin häpeään ja vaikenemiseen.

Rippikoulu nousee merkittäväksi taitekohdaksi ja sosiaaliseksi siirtymäriitiksi useiden vanhempien sukupolvien kirjoituksissa. Antti Häkkisen mukaan rippikoulun kautta valtio ja kirkko kykenivät edistämään kristinuskkoa ja siveellisyyttä sekä valvomaan avioliittoinstituutioita, seksuaalisuutta ja yleistä tapakäyttäytymistä.²¹⁰

Sosiaalishistoriallisesti papit eivät kontrolloineet pelkästään moraalikasvatusta ja avioliittomarkkinoita, vaan ulottivat valtansa nuoruuden sisältöihin niin yksittäisen nuoren kasvuun kuin laajemmin nuorison käyttäytymiseen. Kirjoitushetkellä 79-vuotias Matilda muistelee rippikoulun kovia vaatimuksia ja arvostelee osin kovasanaisesti rippi-isänsä käyttäytymistä ja suhtautumista nuoriin. Naisen kertomus havainnollistaa, miten tiedonpuute, kasvatus ja puhumattomuuden kulttuuri ilmentyivät 1940-luvun nuorten elämässä:

Myöhemmässä vaiheessa olen enemmän kuin yhden kerran pohtinut tuota papin lausetta siveytemme suhteen. [”Teistä yksikään ei ole niin puhdas, että voisi laittaa vakoisen puvun päälleen”.] Jos se sanottais minulle tänä päivänä, taitaisin ottaa nykyisen nuorisojengiläisen tapaan pesäpallomailan käyttöön! Olin silloin puhdas kuin pulmunen. Yksinkertaisesti, en tiennyt naisen ja miehen seksuaalisesta kanssakäymisestä kerrassa mitään. Olin täysin pussissa kasvatettu. Puskaradio toimi jonkin verran. Hitaasti. Meitä yhtä tietämättömiä taisi olla enemmänkin. Minkäänmoisia hellyyde[n] osoituksia ei koskaan näytetty. Kerron yhden esimerkin. Yksi perhetuttumme poika, minusta

²⁰⁸ Nätkin, Ritva: *Kamppailu suomalaisesta äitiydestä*, Tammer-Paino Oy, Tampere, 1997, 41.

²⁰⁹ Haavio-Mannila & Kontula, 1997, 722–723.

²¹⁰ Suurpää & Vehkalahti, 2014, 45.

noin kymmenen vuotta vanhempi, tuli käymään meillä. Hänellä oli tärkeätä asiaa minulle. Kahdenkeskistä. Hänen kysymyksensä kuului, huolestuneen näköisenä esitettynä: - Kuule, tiäks sää, voiko yhdestä kerrasta tulla raskaaksi? En tiennyt. Enkä osannut antaa mitään muitakaan neuvoja. Mielessäni totesin, ei ollut hänenkään kotonaan valistus pelannut yhtään paremmin. Ehkäisyvälineistä ei kukaan uneksanutkaan. [...] Kauhistus sentään...

012_N_1931 Matilda

Antti Häkkisen mukaan rippikoulu merkitsi 1900-luvun alkupuoliskolla sosiaalisena normina virstanpylvästä, jonka kautta määriteltiin oikean ja väärän rakkauden sekä seksuaalisuuden rajat.²¹¹ Toisaalta aineistoni kirjoitukset antavat olettaa, että rippikoulun sosiaaliset ja normatiiviset merkitykset näyttävät rakentuneen juuri kulttuurisesti hyväksytyyn ajatukseen siirtymästä ja portista, siinä missä seksuaalikasvatuksen sisältö on jäänyt nimelliseksi. On merkittävää, että kristillissiveellinen kasvatus tapahtui pitkälti kirjoittamattomien sääntöjen ja arvonormatiivisen ilmapiiirin siirtämisen kautta.

Kirjoituskilpailun keruuvuonna 72-vuotiaan Toinin kirjoitus havainnollistaa, miten yhteiskunnallinen konteksti ja naisen nuoruuden ympäristö ovat muokanneet hänen henkilökohtaista seksuaalista kehitystään. Kirjoitta kertoo, miten 1950-luvun seksuaalikasvatus tai pikemmin sen puute ovat vaikuttaneet hänen myöhempään elämään:

Sekä äidin että opettajien – lähinnä liikunnanopettajan – antama seksuaalivalistus oli lähinnä varoittelua. Meidät 50-luvun tytöt kasvatettiin käsitykseen, että seksi kuuluu vain avioliittoon. Kuten eräässä ruotsalaisessa kirjassa todetaan: ”Me olimme viimeinen neitsytsukupolvi.” [...] Kielteisestä kasvatuksesta toipuminen, vapautuminen ja seksistä nauttiminen on onnistunut vasta, kun yli 30-vuotiaana tapasin nykyisen mieheni.

251_N_1938 Toini

²¹¹ Häkkinen, 2014, 47.

Toinin kertomus kompleksisesta sukupolvikokemuksesta johdatteli minut pohtimaan pidättyvyyden moraalien pätevyyttä. Kulttuurisesti aineistoni antaa syitä allekirjoittaa Haavio-Mannilan ja Kontulan väite sotasukupolven pidättyvyydestä, mutta toisaalta aineistoni omaelämäkerrat tarjoavat risteäviä tulkintoja ja monipuolisempaa aikalaiskuvaa tähän yksioikoiseen sukupolviin. Aineistoni iäkkäämpien naiskirjoittajien kertomuksista on löydettävissä kriittisiä, jopa tuomitsevia kannanottoja nuoruutensa normi- ja kasvatuskulttuuria kohtaan. Vaikka kielteinen kasvatus ja seksuaalikasvatuksen puute ovat korostuneesti esillä vanhimman sukupolven naisten kirjoituksissa, monet heistä puhuvat myöhemmän elämän perspektiivistä eri äänellä. Mielenkiintoista on, että useimmat nuoruuden ahdasmielistä ilmapiiriä tai seksuaalikasvatuksen puutetta pohtineet kirjoittajat haluavat täydentää elämänsisältöään kertomalla, miten aikuistuminen on muuttanut heidän suhtautumistaan seksuaalisuuteen ja seksiin. Aikuistumisen myötä ja elämäkokemuksen karttuessa konservatiivisessa arvomaailmassa varttuneet naiset nauttivat seksistä. Tällöin Toinin kaltaiset tarinat eivät enää solahda itsestään selvästi ”pidättyvyyden polven” sukupolviin. Tarinoista voikin löytää elämänsisältöä kehityskaaren nuoruuden pidättyvyydestä aikuisuuden vapautumiseen. Näissä kertomuksissa korostuvat joko itsetutkiskelun tai yksittäisen vapauttavan henkilön, usein aikuisiällä kohdatun aviomiehen tapaamisen merkitys nuoruuden ilmapiiristä irrottautumisen mahdollistajana.

Myös aikaisemmin siteerattu Matilda pohtii kirjoituksensa päätteeksi nuoruuden panetteluun sekä lapsuudessa ja nuoruudessa saadun miehenmallin vaikutuksia omalle kehitykselleen ja elämänsisältölleen. Nainen toteaa ”ihanana nuoruutensa” olleen aivan liian tummasävyinen, pitkälti johtuen ”koti-infon puutteesta”²¹². Nainen kertoo myös huoraksi haukkuneen isäpuolen sekä alkoholisoituneen ja syrjähyppyihin hairahtaneen aviomiehensä vaikutuksista myöhemmälle elämälleen:

Vasta silloin [kun tapasin nykyisen aviomieheni] tulikin huomaamaan ja myönsin, että mieskin voi olla - ihminen. Eivät he kaikki ole pahoja. Peruin myös aiemman väitteeni, olin nimittäin miesväkeen sisuuntuneena paasannut: - minulle ei tule ikävä, vaikka kissa viimeistä

²¹² 012_N_1931.

kikkeliä veisi! Teini-ikää muistuttava uusi nuoruuteni alkoi silloin.
Avoimin silmin.

012_N_1931 Matilda

Aineistoni vanhimman polven kirjoituksista on havaittavissa myös toinen diskurssi, joka laajentaa ”pidättyvää lempeä”²¹³ korostavaa sukupolvikuvaa. Konservatiivisuutta korostavan diskurssin rinnalle löytyy nuorten välistä seksuaalista kanssakäymistä avartavia kertomuksia. Kirjoittajien muistelut tuovat esille, ettei nuorten välinen tapakulttuuri rajautunut kahdenkeskisissä suhteissa moraalisiin oppeihin, vaan läheisyys, seksuaalinen vetovoima ja intohimo ovat löydettävissä myös ”viimeisen neitsyt sukupolven”²¹⁴ nuoruuskirjoituksista. Havainnoit osoittavat, miten haastavaa kirjoittajien nivominen yhdeksi sukupolveksi onkaan.

Aineistoni muiden sukupolvien vastaajat eivät paneudu kirjoituksiinsa nuoruusvuosiensa seksuaalikasvatuksen heikkouksien puntarointiin tai puhumattomuuden kulttuurin kritisointiin yhtä systemaattisesti kuin 1930 - 1940 - lukujen naiset. Puhumattomuuden kulttuuri on kuitenkin löydettävissä myös miespuolisten vastaajien ja nuorempien sukupolvien kirjoituksista, mutta se ei enää piirry yhtä leimallisesti myöhempää elämää varjostaneeksi kokemukselliseksi muistoksi. Tämän aineistostani nousevan muutoksen voi yhtäällä tulkita edustavan kokemusmaailmojen muutosta, sukupolvista irrottautumista kielteisyyden ja uhkailun retoriikasta tai yhteisökulttuurin liberalisoitumista. Toisaalta yksikään kirjoittaja ei kerro tai muistele positiivista tai kannustavaa seksuaalikasvatuksen ilmapiiriä. Vaikka puhumattomuuteen liittyvät traumaattiset muistot katoavat kirjoitusten lähestyessä nykypäivää, aineistoni pohjalta on perusteltua uumoilla vanhempien ja nuorten välillä vallitsevan puhumattomuuden olevan yhä osa usean nuoren nuoruusmaailmaa ja seksuaaliseen kehitykseen liittyvää kokemuksellisuutta.

²¹³ 119_N_1952.

²¹⁴ 251_N_1938 Toini.

8.2 Sukupuolittuneet seksuaalidiskurssit 1900-luvun nuoruuskertomuksissa

Valitsin aineistoni jokaisesta sukupolvesta yhden naisen kirjoituksen havainnollistamaan 1900-luvun naissukupolvien seksi- ja seksuaalidiskursseja.

Vapuksi olivat jotkut kaverit saaneet luvan lähteä eräälle mökille, joka oli tanssilavan lähellä. Luokkatoverini Mika oli pyytänyt minut mukaan. Sain kotoa luvan. [...] Ja vaikka yövyimme, ei seksi ollut kuvioissa mukana. Halaamiset ja suukottelut riittivät, nekin kahden kesken.

090_N_1933 Ulla

Nuoruuden suurista riennoista olivat Kalajoen hiekkasärkkien juhannusjuhlat. Siellä myös tulivat ensimmäiset seksikokemusharjoittelut. E-pillerien tulon myötä seksi oli vapautuneenpaa mutta jäi suuteluasteelle enimmäkseen.

119_N_1952 Kaisu

Hän [kertoja] kykenee edelleen palauttamaan mieleensä tuon ensirakkauden voiman ja vilpittömyyden. Se oli ihmetystä siitä kun saattoi olla pojan kanssa lähes samalla tavalla kuin ystävien kanssa. Keskustella ja hullutella häpeilemättä. Bonuksena tietenkin fyysinen vehtailu.

256_N_1974 Mirve

Ainakin jossain olen onnistunut: saamaan nimittäin poikaystävän, joka rakastaa muakin. Olen nähnyt, kuinka omat kaverinikin ovat epätoivoisesti vetäneet joka viikonloppu päänsä täyteen pojan tai tytön toivossa. [...] Myönnän, että joskus ehkä kaipaankin sinkkuaikoja, että voisi tehdä baarissa mitä lystää ja kenen kanssa vain. Nyt kun on jo kokemusta ja rohkeutta.

rtf_N_1992 Jasmiina

Siteeraukset raottavat sukupuolten välisten suhteiden sisältöä, mutta henkilökohtaisten tunnekokemusten sijasta naissukupolvien seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvät muistot näyttävät olevan sidottuina kunkin nuoruuden aikalaisilmapiiriin, yhteiskunnalliseen

aikaan sekä nuoruuden ulkoisiin tekijöihin. Siinä missä Ullan kertomuksessa seksin harrastaminen ei näytä olleen edes mahdollisuus 1940-luvun nuorten välisissä suhteissa, 60-vuotta myöhemmin nuoruuttaan elävän Jasmiinan kirjoituksessa seksin harrastaminen näyttäytyy 2010-luvun nuoren naisen jokaviikonloppuisena mahdollisuutena, oikeutena ja valintana.

Aineistoni esittelee kiinnostavan sukupuolisen kahtiajaon seksuaalisuus- ja seksiteemojen ympäriltä. Kun ylläsiteerattujen naisten kirjoitusten rinnalle nostaa vuonna 1940 syntyneen Tarmon, vuonna 1969 syntyneen Riston ja vuonna 1984 syntyneen Samin kirjoitukset, kokemisajankohdan ilmapiiri ja seksuaalisuuden henkilökohtaisuus asettuvat uuteen valoon.

Tuli ensi rakkaus. [...] Siitä alkoi elämäni muuttua. [...] Mutta miespuolisen rakkaus naispuoliseen, eli uroksen naaraaseen on yleensä kahdenlaista. Se on sekä psyykkistä, että fyysistä noiden ajatustunteissamme olevissa ilmenemismuodoissa. Tietenkin on myöskin samaa sukupuolta olevien keskuudessa. Maaailma ei ollut enää samaa kuin ennen. Rakkauteen liittyi kuten magneetin tavoin himo. Tätä fyysistä himoa piti vain lassota monestakin syystä. Ainut asia ei siis ollut, että hän oli papin tytär. Muita syitä oli se ajanlaskumme alusta lasketut aikojen kertoimet, jolloin sukupuolimoraali oli tiukempaa monin verroin, kuten se nyt on. Eräs rovasti sanoi minulle, kun keskusteltiin aiheesta: Nykymaailmassa "kaikki antavat kaikille. Joka tapauksessa, rakastin hänen mustia pitkiä suorja hiuksiaan, jotka luonnon rasvaisena tuoksuivat heilahdellessaan kasvoilleni, suudellessani hänen puoli kuumia huuliansa, samalla tuntien punaisen nahkapuseron, myöskin eksoottisen kiihottavan tunteen sieraimissani. Joskus minusta tuntui, että olin puoli hullu; ainakin puoli villi.

195_M_1940 Tarmo

En ollut aiemmin tajunnut, miltä tuntuu olla aivan järisyttävän ihastunut. Aivan uutta oli myös suorastaan hyökynä tullut himon tunne, polte alavatsassa. Elviiran silmistä näin miehuuteni syntyvän.

261_M_1969 Risto

Tunteeni tyttöä kohtaan eivät olleet selkeää seksuaalista himoa. Räikeä seksuaalinen fantisoiminen ihastuksen kohteesta tuntui yleensäkin liian härskiltä. [...] Mielikuvani oli kuin kukka, jota en halunnut käsitellä liian kovakouraisesti. Enkä ollut vielä tutustunut seksuaalisuuteeni kuin aika pintapuolisesti. Olin alkanut masturboida vasta pari vuotta sitten, kun sukuvietti oli voimistunut niin, että sen vastustaminen oli osoittautunut minulle mahdottomaksi.

221_M_1984 Sami

Mielenkiintoisesti miespuolisten vastaajien kirjoituksissa seksuaalisuutta käsitellään huomattavasti naisvastaajia yksityiskohtaisemmin ja teemaan paneudutaan omakohtaisuuden sekä kokemuksellisuuden perspektiiveistä. Nuoruusvuosina herännyt seksuaalinen halu, himon tunteet ja ensimmäisten seksikokemusten muistot kiinnittyvät miesten kirjoituksista kiinnostavasti juuri ihastusten ja ensirakkauksiensa muisteluun. Ensirakkauden sekä ihastumisen liittäminen seksuaalisuuden ja intiimiyden kokemusten muisteluun on jokseenkin yllättävää. Löytöni kyseenalaistaa Haavio-Mannilan ja Kontulan viime vuosituhannen lopulla tekemät päätelmät. Tutkijoiden mukaan etenkin vanhimman polven miehet eivät käsittele tai mainitse rakkautta seksuaalisuus ja seksimuistoissaan.²¹⁵

Siinä missä miehet rakentavat muistojaan konkreettisen kanssakäymisen ja fyysisten kontaktien kuvailuista, naiskirjoittajat kokoavat nuoruuden seksuaalikokemuksiaan toteamuksien kautta. Toisaalta tämän diskurssin rinnalle on löydettävissä myös toinen kerronnanmuoto, jossa naiskirjoittajat maalaavat seksuaalisuuteen liittyneitä tunnemuistojaan kaunokirjallisen kuvailun avulla:

Matkalla ulkokuuusiin tai puupinon takana tai parkkialueella saattoi tavata jonkun tai joitakuuta sielläkin ... voi sitä kuumaa katseiden vaihtoa ja nuoruuden hurmaa. Imeskeltyjä kauloja ja vaikka mitä muuta...Niin monilla oli niin kiire kokea kaikkea uutta ja tuntematonta...

213_N_1963 Tuire

²¹⁵ Haavio-Mannila & Kontula, 197, 722.

Toisin sanoen, naisten kirjoitukset jättivät enemmän tulkinnanvaraa, kun taas miehet muistellivat mitä ”rinnan pehmeiden ja nännin kovuuden”²¹⁶ tunteminen herätti, tai mitä asentoja ensimmäisellä seksikerralla kokeiltiin. Kun vuonna 1963 syntynyt Tuire muistelee nuoruusvuosien ”väreilevää odotusta” sekä lavatanssi-iltojen ”kuumaa katseiden vaihtoa ja nuoruuden hurmaa”, niin saman ikäluokan Risto kertoo:

Tunsin Elviiran käden kalullani. Työnsin käteni Elviiran pitsipöksyjen sisään, yli korkean kovakarvaisen häpykummun nuoren tytön liukkauteen. Elviiran lantio vapisi. Itse tunsin lähinnä leijuvani. [...]
Olisin voinut päästä poikuudestani [...] kauniisti, juhannusyönä selvinpäin ja vielä todella ihanan tytön kanssa. [...] Jälkikäteen voi vain nauraa. Poikuus nimittäin meni pari vuotta myöhemmin. Humalassa Petri T:n huoneen lattialla ja sellaisen humalaisen mimmin kanssa, joka ei kiinnostanut minua ollenkaan, enkä minä häntä. Siinäkin tilanteessa kirjaviisastelin. Koska sattuneesta syystä en lauennut, niin piti sitten nussia lähetyssaarnaaja-asennossa, takaapäin ja vielä ratsastellen – pornolehtien malliin. Niin ja tietysti vielä pimppiäkin oli nuoltava. Voi jumalauta.

261_M_1969 Risto

Neitsyyden menettämisestä kertovat kirjoitukset tuovat kiinnostavasti esille nais- ja miesvastaajien seksuaalikirjoitusten retorisia eroja. Naisten kertomuksissa neitsyyden menetystä ei lähtökohtaisesti muistella, mutta suurin osa sen maininneista kirjoittavat vuonna 1967 syntyneen Martan tyyliin ”Tulipahan tehtyä. Eipä tuntunut mitään”²¹⁷. Ainoastaan yksi nainen kertoo, minkälaisia ajatuksia pojan kehoon tutustuminen hänessä herätti. Ero mieskirjoittajiin on ääripäisyydessään jopa hieman huvittava:

Hän [kertoja] suhtautui tilanteeseen [neitsyyden menettämiseen] hyvin käytännönläheisesti ja tuumi penistä kädessä pidellessään, että ”Jaahas, tämähän on kuin raaka nakki”.

256_N_1974 Emmi

²¹⁶ 058_M_1949 Juha.

²¹⁷ 270_N_1967 Martta.

On mielenkiintoista, että juuri mieskirjoittajat kertovat ensimmäisestä seksikerrasta naisvastaajia tunnepitoisemmin. Kirjoituksista on tulkittavissa, seksuaalisen identiteetin muodostuksen olevan miesvastaajille mainitsemisenarvoinen nuoruuden sisältö ja, että ensimmäinen seksikerta on usealle elämänkulun kannalta tärkeä avainkokemus. Riikka Taavetti kiteyttää artikkelissaan ensimmäisellä seksikerralla olevan jopa ”myyttisen siirtymäriitin merkitys”²¹⁸. Ensimmäisten seksuaalisten kokemusten muistelun voi myös uumoilla heijastelevan *Oi nuoruus* -kilpailun kysymyksenasettelua, jossa vastaajia kannustettiin pohtimaan, mistä nuoruus alkaa ja mihin se päättyy. Tästä perspektiivistä ensimmäiset seksuaaliset kokemukset ja ensimmäiset kosketukset omaan seksuaalisuuteen voivat näyttäytyä joillekin vastaajille merkittävinä rajakokemuksina lapsuuden ja nuoruuden välillä.

Aineistoni perusteella naiskirjoittajat, niin nuoret kuin eläkeikäiset puntaroivat omaa seksuaalista kehitystään ensisijaisesti osana omaa aikaansa ja nuoruuden elämänpiirejä. Miehet puolestaan avartavat omakohtaisia kokemuksiaan ja muistojaan seksuaalisenheräämisen synnyttämistä tunteista. Voinkin todeta seksuaalisuuden käsittelyn tapahtuvan naisten kirjoituksissa ensisijaisesti suhteessa muihin nuoriin, vallitsevaan yhteiskuntaan ja sosiaalikuultuuriseen ympäristöön, miesten kirjoitusten rakentuessa ensikädessä suhteessa omaan itseen ja omaan kehitykseen.

8.3 1900-luvun jälkipuoliskon nuoruudet ja muuttuva maailma

[M]eistä 1960 - 1970 -lukujen nuorista tuli pirunmoisen sisukkaita ja kaikki otettiin takaisin teini-iässä ja myöhemmin vielä monin kerroin. Meillä oli E-pillerit ja vapaa sexi. Me olimme E-pillerien koekaniinit. Me taisteltiin Martin Luther Kingin ja Mustien Panterien rinnalla.

029_N_1953

Seksuaalisuutta koskenut tieto ja puhe lisääntyivät 1950-luvulta eteenpäin. Nyt esimerkiksi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden korostaminen tuli osaksi julkista keskustelua.²¹⁹ Tämän kehityskaaren myötä sota-aikana syntyneiden vanhempien

²¹⁸ Taavetti, 2014, 95.

²¹⁹ Haavio-Mannila & Kontula, 1995, 576.

lapsille, Haavio-Mannilan ja Kontulan nimittämälle ”seksuaalisen vallankumouksen polvelle” ihmissuhteet tulivat vanhempiinsa nähden yhä tärkeämpään asemaan.²²⁰

Vaikka puhe seksuaalisuudesta levisi ja mullisti pidättyvyyttä ja vaikenemista korostanutta normikulttuuria, Haavio-Mannila ja Kontula korostavat tiedon saavuttaneen edelleen useammin pojat kuin tytöt. Heidän mukaan ”vapautumisen” ensiaskeleet olivat teini-ikäisten poikien ja miesten ottamia.²²¹ Myös Taavetin löydöt ovat yhdenmukaisia edellä mainittujen tutkijoiden havainnon kanssa. On tärkeä muistaa, etteivät ”seksuaalinen vallankumous” ja vapauden ideologia itsessään poistaneet kulttuurissa pitkään vallinnutta seksuaalisuuteen liitettyä ujoutta ja kokemattomuutta, eivätkä tuoneet seksiä ja seksuaalisuutta osaksi julkista keskustelua ja suomalaista puhekulttuuria.²²²

On myös huomioitava, miten merkittäviä kokemuksellisia eroja ja jopa täysin päinvastaisia diskursseja samanikäisten kirjoittajien kertomuksista on löydettävissä. Kiintoisena sukupolvisena kokemuksena 1950 - 1960 -luvuilla syntyneiden kirjoittajien tekstit tuovat esille kulttuurisen ilmapiiirin ja henkilökohtaisten kokemusten ristiriitaisuuden. Kirjoittajat havainnollistavat ”tasa-arvoistuvan maailman”²²³ tuomia seksuaalisia vapauksia, mutta samalla he korostavat asenneilmapiiirin muutoksen aiheuttamia paineita ja muistelevat henkilökohtaisia epävarmuuden tunteita.

60-luvulla levisi suuri uutinen, ehkä suurin ristiretkien jälkeen. Seksi on vapaa, seksi on vapaus. Romutettiin piintynyt ajatus, seksi kuuluu avioliittoon. Asian varmisti Salaman Juhannustanssit ja Niskasen Käpy selän alla. Totta sen täytyi olla, kun elokuvassa tyttö ja poika ihan rennosti ja silleen. Tämä vapaus loi hirveitä paineita ujolle pojalle. Tuli kuva, ettei kaltaistani tyttöä olekaan, kaikki tietäviä ja osaavia. Nolaan vain itseni, jos satun pääsemään lähelle. Kerran sain luettavaksi Jallun.

²²⁰ Tutkijat ovat käyttäneet sekä termejä seksuaalisen vallankumouksen polvi että seksuaalivallankumouksen polvi. Haavio-Mannila & Kontula, 1995, 727.

²²¹ Haavio-Mannila & Kontula, 1995, 576.

²²² Taavetti, 2012, 97.

²²³ Haavio-Mannila & Kontula, 1995, 576.

Siinä oli paljasta pintaa ja kertomuksia. Selvitettiin miten pitkään ja miten monta kertaa Ihan pyörrytti. 058_M_1949 Juhani

Teltta oli vielä lämmin päivän jäljiltä ja sääskiä tuppasi sisään, kun avasimme vetoketjun. Taas halailimme ja hänen kätensä kävivät innokkaiksi. Minä vastustelin ja työnsin hänen käsiään pois. [...] Aamupäivällä isä raivosi ja huusi, sanoi häpeävänsä koko suvun edestä minun takiani. Minä en ymmärtänyt miksi kun ei mitään ollut tapahtunut. [...] Seurasin häntä taas hänen kotiinsa. Nyt annoin sen tapahtua. [...] Päässäni pyöri sellaisia kysymyksiä kuin: olinko minä nyt syntinen ja olinko minä nyt todella hänen tyttänsä. Halusin olla hänen. Mutta isä raivosi taas, jos mahdollista vielä enemmän. Nyt hän ei voisi kävellä kylätiellä edes, niin suurta häpeää olin tuottanut.

009_N_1950

Nämä kirjoitukset tuovat esille, miten seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvät hämmennyksen ja epävarmuuden tunteet olivat yhtä lailla läsnä näiden sukupolvien nuorille, joiden aikana ”seksi vapautui” ja seksuaalisuus, ainakin julkisen diskurssin tasolla, tasa-arvoistui. Aineistoni kertomukset osoittavat, ettei yhteiskunnallisen asenneilmapiirin muutos tapahdu yhtäkkisesti ulkoapäin, vaan vaatii aikaa, jotta muutokset asettuvat osaksi ihmisten kanssakäymistä ja toimintaa. Kuten Juhaniin kirjoitus osoittaa tämänkaltaisissa muutoksissa populaarikulttuurituotteilla on merkittävä paikka. Esimerkiksi elokuva Käpy selän alla tarttui yhteiskunnallisesti merkittävään teemaan paljon aikaisemmin kuin käytännön tavat ja arvomaailma muuttuivat sallivampaan suuntaan. Tutkielmani osoittaa, että jokaisessa sukupolvessa on tyypillistä ”ajan henkeä” vahvistavia sekä sitä vastaan asettuvia tarinoita. E-pillerien vapauttava ideologia ja ”vapaa seksi” eivät koskettaneet kaikkia 1950-luvulla syntyneitä, eikä totisesti jokainen 1970-luvulla parikymppinen nähnyt nuoruusvuosien elämänsä vapautuneiden mahdollisuuksien ja tasa-arvoisen maailman ilmentymänä. Johtopäätelmänä rohkenen kuitenkin kyseenalaistaa vanhimpia sukupolvia koskevat pidättyvyyden ja neitseellisyyden leimat.

8.4 Seksin ja seksuaalisuuden merkitys 1900-luvun jälkipuolen sukupolville

Vuonna 1988 syntynyt Laura pohtii kirjoituksessaan henkilökohtaisen kokemuksellisuuden kautta 2000-luvun alun nuoruuden kokemusmaailmoja sekä seksuaalisuutta määritteleviä arvo- ja asennekulttuureita. Kirjoitusvuonna 22-vuotiaan nuoren naisen kirjoitus tuo esille 2000-luvun alun aikalaiskuvaa nuoren perspektiivistä, osoittaen samalla, miten yksilökeskeisyys ja vapauskäsitys ilmentyvät nuoren naisen konkreettisessa elämänpiirissä.

Finnit ja kaikki estot siis lähtivät pois. Ei siinä sitten aikaakaan mennyt kun piti alkaa kesätöhinoissa riiamaan erään komistuksen kanssa. Kesä oli kiihkeä, mutta ei onneksi liian kiihkeä. Konservatiivisen kasvatuksen saanut tyttö kuitenkin päätti käydä ensin rippikoulun ja sitten vasta aloittaa vakavammat puuhat. Moni kokee yhdynnän jo 13-vuotiaana, ei se ole mikään ihme, mutta itse en ylpeilisi sillä. 15-vuotias on jo suhteellisen kypsä ainakin tyttöjen keskuudessa. 17-vuotias alkaa olla jo iäkäs, mutta kunnioitettavaa odottaa niinkin kauan. Nuoret osaavat olla myös aika avoimia seksuaalisuutensa suhteen. Tosin on varottava, ettei saa kevytkenkäisen tytön mainetta. Ei myöskään kannata sotkeutua varattuihin tai itse pettää, jos on suhteessa. Samoja sääntöjä siis kuin aikuistenkin maailmassa. Toisaalta nuoretkin pystyvät harrastamaan seksiä ilman vakavia sitoumuksia. On yhdenillan juttuja ja seksisuhteita. Joskus voi jopa pinnata aamun biologian tunnilta, jotta voi käydä aamulla pikapanolla, [...] Kaapeli-tv ja netti auttoivat ainakin nuoria miehiä tutustumaan aikuisviihdemaailman saloihin. Samaa virkaa tyttöjen kohdalla toimittivat ilmeisesti Sinkkuelämää -jaksot. Toisaalta jo kuudennella luokalla MoonTV:n Pornostara-ohjelman Rakel Liekki on oli kova sana [...] Kaikilla tytöillä ei ollut vara pillereihin, eikä kondomitkaan oikein innostaneet. Sitten yhdessä jännättiin, kuka tulee ensimmäisenä raskaaksi.

rtf_N_1988 Laura

Lauran kuvaama sukupolvikuva seksuaalisesta ilmapiiristä ja vallinneesta sosiaalisesta maailmasta heijastelee seksuaalisuudessa tapahtuneita arvo-, normi- ja

ihannemaailman muutoksia 1900-luvun toiselta puoliskolta 2000-luvun taitteeseen. Vaikka Lauran kanssa samaan sukupolveen kuuluvat kirjoittajat eivät ensisijaisesti sanallista tapahtunutta asennekulttuurista muutosta, yhdenillan jutut, humalakokeilut ja seksuaalisen suuntautumisen vaihtoehtoisuus vilahtavat 1970 - 1980 -luvuilla syntyneiden kertomuksissa. Ne havainnollistavat seksuaalisuuteen liittyvien rajojen laajentumista.

Nuoruuttaan vuosituhanen vaihteessa eläneet veivät vanhempiensa sukupolven uudistaman seksuaalidiskurssin konkretiaan. Erona aikaisempien sukupolvien seksuaalisuusmuisteluihin Lauran kirjoitus havainnollistaa, että seksin ja seksuaalisuuden käsittely oli osa vuosituhanen lopun nuorten kanssakäymistä ja kaveriporukoiden toimintaa. Siinä missä vanhemmat vastaajat muistelevat pitäneensä seksuaalisuuteen ja seksiin liittyneet mietteensä visusti omina tietoinaan, Laura kavereineen leikkeli eri makuisia kondomeja leikkuulaudalla puoliksi ja maistelivat niitä.

Kirjoituksensa lopuksi nainen pohtii nuoruutensa ”kännisekoilujen” ja ”yhdenillanjuttujen” olleen aikanaan tärkeitä kokeiluja ja vaikuttaneen siihen, ettei hänen ole enää varhaisaikuisuudessaan ”tarvinnut lähteä baarista tuntemattoman miehen luokse”, vaan arvostaa pitkää parisuhdettaan ja tasaista arkeaan.

Vanhempien polvien puhumattomuuden kulttuurin muistelu ja negatiivisen seksuaalikasvatuksen käsittely katoavat kokonaan tultaessa 1980-luvun sukupolvien kirjoituksiin. Nuorimpien vastaajapolvien kertomuksissa, joissa seksi ja seksuaalisuus nousevat esille kirjoittajat eivät enää pohdi seksuaalikasvatuksen tai -tiedon välittämisen merkityksiä oman nuoruuskokemuksensa yhteiskunnallisena tai kulttuurisena tekijänä.

Mulla on ystäviä, jotka luottaa muhun ja joihin mä luotan, jotka ei arvota mua sen perusteella että millä tavalla mä pukeudun ja mistä asioista mä pidän, tai että olenko mä hetero- vai homoseksuaali. Ne arvostaa mua sellaisena ihmisenä kun mä olen ja mä arvostan niitä samalla tavalla.

rtf_N_1996 Vilja

14-vuotiaan Viljan kirjoitus kuvastaa 2010-luvun nuoren elämänpiiriä, jossa homoseksuaalisuus näyttäytyy seksuaalisen suuntautumisen muotona siinä missä heteroseksuaalisuuskin. Osmo Kontulan mukaan kouluissa toteutetut FINSEX-tutkimukseen kuuluneet laajat kyselyt osoittavat, miten merkittäviä asenneilmapiirin muutoksia vuosituhaten vaihteessa on tapahtunut. Seksuaaliasenteiden liberalisoituminen ja konservatiivisuuden väheneminen näkyvät esimerkiksi nuorten suhtautumisessa naisten seksuaalisen aloitteellisuuteen sekä seksin hyväksymiseen ilman rakkautta tai sitoutumista.²²⁴

Aineistossani ainoastaan neljä 1990-luvulla syntynyttä vastaajaa käsittelee seksuaalisuutta tai mainitsivat seksuaalisuuden osana nuoruuskertomustaan. Näille kirjoittajille seksuaalisoikeuksien ja tasa-arvon voi tulkita olevan erityisen tärkeässä asemassa ja korkealla elämän arvoasteikolla. Toisaalta naisten seksuaalinen itsemääräämisoikeus voi olla myös vastausvuonna alle 20-vuotiaille nuorille naisille niin itsestään selvä asia, etteivät he edes kyseenalaista ”oikeuttaan” yhdenillan juttuihin tai poikaystävästä eroamiseen.

Kirjoitushetkellä 18-vuotiaan nuoren naisen pohdinta parisuhteen ja sinkkuuden sisällöistä havainnollistaa yksilönvapauden ja sosiaalisen suotavuuden muutoksia 2000-luvun nuoren konkreettisessa elämänpiirissä ja omakohtaisessa kokemuksessa:

Myönnän, että joskus ehkä kaipaan sinkkuaikoja, että voisi tehdä baarissa mitä lystää ja kenen kanssa vain. Nyt kun on jo kokemusta ja rohkeutta. rtf_N_1992

Voin myös uumoilla, että nuorimmilla kirjoittajilla oma seksuaalisuus on muotoutumisvaiheessa, jolloin sitä ei osata vielä sanallistaa. Toisaalta, samoin kuin ensirakkautta pohtiessani kiteytin, voi myös olla, että seksi ja seksuaalisuus eivät nuoruuden sisältä käsin näyttäydy oman nuoruuskokemuksen kannalta merkittävinä tekijöinä.

²²⁴ Kontula, Osmo: FINSEX Asenteet, Seksuaalinen vapaamielisyys lisääntyy, Väestöliitto http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/seksologinen_tutkimus/suomalaisten-seksuaalisuus-finse/finsex-asenteet/ (Luettu 13.12.2018).

Tämän luvun lopuksi kiteytettäköön, että vastaajan kirjoitusikälähtöinen tarkastelu linkittää seksuaalisuuspuheen nuoruuden rakkauskursseihin. Kuten ensirakkauskokemuksissa, myös seksuaalisuuden suhteen aikuiset vastaajat peilaavat nuoruuttaan suhteessa aikuisuudessa muodostuneeseen kokonaiskäsitykseen omasta seksuaalisuudesta ja ”oikeista” seksikokemuksista. Kun aikuisvastaajat halusivat rakkauselämänsä kantilta kertoa löytäneensä myöhemmin ”sen oikean” vastakohdaksi nuoruuden sekalaisille kumppanikokeiluille, niin seksuaalisuusdiskursseissa tarinat vapauttavasta avioseksistä täydentävät nuoruuden joskus jopa traumaattisia seksikokemuksia.

Omaelämäkertakirjoituksia tutkittaessa on kuitenkin muistettava, että vastaajat eivät välttämättä halua jakaa kirjoituksissaan hyvin henkilökohtaisia kokemuksia tai muistoja. Seksuaalisuuden kehittymisen voi olettaa olevan monelle vastaajalle yksityinen asia, jota ei kysymättä liitetä oman eheän nuoruuskokemuksen muodostamiseen. Toisaalta seksuaalisuuspuheen vähyys tai sisällöllinen niukkuus nousevat itsessään tutkimukselliseksi tulokseksi. Havainnon mukaan nuoruuden rakkauskokemukset, ihastuksista ensirakkauteen, muodostuvat kiinteiksi nuoruuden osatekijöiksi, kun taas fyysiset kokemukset ja seksuaaliset intiimisuhteet jäävät vaiettuun asemaan. Kirjoittajat paneutuvat omien tunnekokemustensa laajentumiseen kuvailemalla vuolaasti ihastuksia, ensirakkauksia, vaihtuvia tyttö- ja poikaystäviä. Sen sijaan neitsyyden- ja poikuuden menetys, seksuaalisten halujen herääminen, omaan kehoon tutustuminen sekä fyysiset muutokset tytöstä naiseksi ja pojasta mieheksi jäävät marginaaliseen asemaan.

9. Yhteenveto ja johtopäätökset

9.1 Ensirakkaus suomalaisen nuoruuden ylisukupolvisena perintönä

Ylisukupolviset yhteydet ja jatkuvuus sekä toisaalta sukupolvinen erillisyys ja katkokset olivat tutkielmani lähtökohtaisia inspiraationlähteitä. Ylisukupolvisen jatkuvuuden hahmottamiseksi yritin analyysityöni alussa tavoittaa sukupolvisia tyyppitarinoita rakastumiskokemusten kaavasta sekä nuorten tyttöjen ja poikien välisistä normatiivisista ja historiallisista suhdespiraaleista.

Tunnustan, että matka suomalaiseen ensirakkauteen ja nuoruuskertomusten peilaamiseen sitä vasten synnytti tutkimusprosessini aikana ristiriitaisia tunteita innosta voimattomuuteen. Sukupolvisuuden ja aineistoni pitkän aikajänteen perspektiiveistä sukupolvi – ensirakkaus -yhteyden luominen muodostui pulmalliseksi etapiksi. Sotavuosien epävarmuudessa tai agraarisella maaseudulla varttuneen nuorison ihmissuhdekokemusten voisi lähtökohtaisesti uumoilla poikkeavan merkittävästi globaalissa maailmassa varttuvan nykynuorison rakastumiskulttuurista. Nuoruutta määrittelevissä kulttuurisissa ja sosiaalisissa kannattelupinnoissa ja yhteiskunnallisissa elinoloissa tapahtuneet muutokset eivät kuitenkaan näytä aiheuttavan suoraviivaisesti katkoksia arkipäivän ryhmäsuhteissa annettuihin merkityksiin. Sukupolviset rakastumiskokemukset, ihastumispuheesta unelmiin, luovat aineistoni kertomuksissa tunnekuvailujen ja emotionaalisten muistojen tasolla hyvinkin yhteneväisiä tarinoita sukupolvesta toiseen. Vastauksena lähtöasetelmani ylisukupolvisuuteen voinkin todeta, että nuoruuden rakkauspuhetta ja -muistoja sävyttää ylisukupolvinen samuus, jossa tunnistettavat kokemukset ja ensirakkauteen liitetyt muistot, toiveet sekä mielikuvat kulkevat vanhemman sukupolven muistopuheesta senhetkisten nuorten aikalaiskertomuksiin.

Tästä hyvä esimerkki on vanhimpien sukupolvien pariutumista koskeneet kertomukset; aviomiehen tapaaminen ja odotukset nuorenparin suhteelle noudattelivat pitkälti yhteneväistä kaavaa. Nämä nuorten elämää ulkopuolelta ohjanneet ja kontrolloineet instituutiot ja normit eivät kuitenkaan määritelleet kertomusten sävyjä tai ensisuudelman ja avioitumiskokemuksen vaikutusta nuoren myöhemmälle elämälle

tai siihen, miten ihminen pukee tapahtuman vuosikymmenten päästä sanoiksi. Vaikka nuoruuttaan 1940-luvulla elänyt nainen olisi kasvanut kulttuuriin, jossa tytöt ja pojat erotetaan eri luokkiin ja lavatansseihin päästiin vasta rippikoulun käytyä, pojat ryhmänä saattoi herättää jännityksen, ilon ja kihelmöinnin tunteita, joita muistellaan vielä eläkevuosina. Vaikka yhteiskunta, asenneilmapiiiri ja ihmisten välisiä suhteita koskevat rakenteet ovat muuttuneet vuosikymmenten saatossa merkittävästi, nuorten välisten suhteiden erilaiset muodot ovat osa ylisukupolvista jatkumoa, joka periytyvät ja muokkaantuvat aineellisena ja aineettomana pääomana sukupolvelta toiselle.

Sukupolviproblematiikan ytimessä havahduin huomaamaan, että lähtökohtaisesti oman tutkielmani kannalta olennainen tulos on se, että ensirakkaus ja rakastumiskokemukset muodostuvat kertomuksissa nuoruuskokemuksen tuottajiksi kirjoittajan ikää, sukupuolta tai sukupolvea katsomatta. Tämä on maininnanarvoista, koska kirjoituskilpailun kysymykset eivät ohjanneet kirjoittajia pohtimaan ensirakkautta osana nuoruuttaan. Tämä on itsessään tärkeä todiste ensirakkauden tunne-, kokemus- ja sosiaalihistoriallisesta tärkeydestä.

Ensirakkauden teeman ja nuoruuskokemusten sanallistamisen sijaan etäisyys nuoruusvuosista näyttää huomionarvoiselta tekijältä. Nuorimman polven kirjoituksissa ensirakkaudet sekä etsimäni intiimit ja seksuaaliset kokemukset jäävät toissijaiseen asemaan. Johtopäätelmänä voinkin todeta, että rakastumiskokemuksista näyttää olevan vaikea kirjoittaa kun ”nuoruus on vielä päällä” ja oma identiteetti sekä minuus rakentumisvaiheessa. Toisaalta muistutan jälleen, ettei aineistoni kirjoituksissa vastaajia kannustettu tarttumaan rakkauden teemaan, minkä voi olettaa vaikuttaneen juuri nuorimpien vastaajien kertomuksiin. Tästä perspektiivistä jatkotutkimuksen olisi syytä paneutua nuorten itse sanallistamaan ensirakkauteen. Kuitenkin verrokkina kirjoitushetken nuorten kirjoituksille, aineistoni vanhempien polvien kertomuksissa ajallinen perspektiivi näyttää mahdollistaneen kirjoittajalleen lohdullisen, lempeän ja nostalgisoivan otteen omiin nuoruusvuosiin ja nuoreen minäänsä. Vuosikymmenten takaisesta nuoruudesta kertominen näyttää myös olevan kertojalleen henkilökohtainen ja sisäinen asia, jonka avulla tai kautta kirjoittaja pyrkii tulemaan toimeen elämän rajallisuuden kanssa. Kirjoitukset eletystä ja taakse jätetystä nuoruudesta rakentavat psykologisia kertomuksia vuosikymmenten takaisista kokemuksista, joita todennetaan 2010-luvun maailmasta käsin. Tästä perspektiivistä elämän rajallisuuden kohtaaminen

ja eheän elämäntarinan luominen puhuvat sen puolesta, että nuoruudessa eletyllä rakkaudella on merkittävä paikka niin yksittäisen ihmisen elämänculussa kuin sosiaalihistorian perspektiivistä ylisukupolvisena kokemuksena.

9.2 Yksilökokemuksesta suomalaisen sosiaalihistoriaan: ensirakkauden paikantuminen

Aineistoni nuoruuskertomukset muodostavat nuoruuden rakastamisesta ja tunne-elämästä kulttuurisen käsikirjoituksen, jossa edetään ihastusten unelmoinnista ja etäältä tarkkailusta, ensimmäisiin kokeileviin suhteisiin, julkiseen seurusteluun ja lopulta vakiintuneeseen parisuhteeseen, usein sen merkittävimmän löytämiseen. Kertomuksissa ihastuminen, ensirakkaudet ja rakastamisen opetteleminen näyttäytyvät nuoruuden komponentteina, joiden kautta ihmiset rakentavat omaa omaelämäkerrallista tarinaansa käsitettävään ja välitettävään muotoon. Tästä perspektiivistä ensirakkaus on nuoruuden kulttuuriseen malliin kuuluva merkittävä osatekijä. Jos nuoruus alkaa ihastuksen kutkuttavasta väänteestä vatsassa, monet kirjoittavat sen loppuvan aviomiehen tai -vaimon tapaamiseen, vakituiseen parisuhteeseen tai perheenperustamiseen.

Perusteltuani, että rakkaudenkokemukset kuuluvat nuoruuteen, pystyn tarkastelemaan kysymystä rakkaustematiikan tärkeydestä ja ensirakastumisen merkittävyyydestä. *Oi nuoruus* -kirjoitukset esittelivät minulle ensirakkauden ainutkertaisena nuoruusvuosien ulottuvuutena, rakkautena, jota käsitellään, eletään ja muistellaan muista ihmissuhteista poikkeavassa valossa. Ensirakkaudesta rakennetaan oma uniikki kokemus, jota ei ole edes mahdollista rinnastaa myöhempien suhteiden verrokiksi. Tällöin ensirakkaus voi näyttäytyä tunteiden täyttymyksenä, jota kaipaamme aikuiselämän kumppanuuksiin. Upotessani tähän kerronnan ulottuvuuteen huomasin pohtivani, tulisiko ensirakkaus ymmärtää omana rakkauden lajinaan. Näin ymmärrettynä yläastevuosien matikantunneilla keskittymistä häiritsevät ihastukset ja yksipuoleisen ensirakkauden riuduttava tuska asettuisivat omaan merkitysulottuvuuteensa muiden rakkauden lajien rinnalle. Nuoruuskertomusten esittelemä ensirakkaus on täten jotain muuta kuin aiemmin koetut ihastukset tai ystävänrakkaus, mutta myös jotain erilaista, mitä aikuiselämään liitetty parisuhde tai kumppanuusrakkaus ovat. Omana rakkauden lajinaan, nuoruuden ensirakkaus sisältää

jotain näistä kaikista – romanttisia unelmia, seksuaalista himoa, kumppanuutta ja sitoutumista. Uskaltaisin otaksua, että nimenomaan ensikertaisuus ja korvaamattomuus tekevät ensirakkaudesta niin uniikin kokemuksen, kuin millaiseksi se aineistoni kirjoituksissa piirtyy.

Kohtasin pro gradu prosessini aikana toistuvasti kanssakäymistilanteen, joka mielestäni perustelee itsessään tutkimukseni tarpeellisuuden ja tuo esille ensirakkauteen liitetyn kulttuurisen illuusion. Kertoessani tutkimuskohteistani, kuulijoiden reaktiot olivat poikkeuksetta positiivisia. Useat myös ilmoittautuivat humoristiseen sävyyn vapaaehtoisiksi haastateltaviksi. Ihmisten innokkuus, oli sitten kyseessä aiheen tärkeyden alleviivaava ymmärrys tai ”suloisen aihepiirin” herättämä sympatia, osoittaa ensirakkauden kiinnostavuuden ja aiheen puhuttelevuuden. Nämä reaktiot ovat olleet ensisijaisia kannustuksen ja tuen lähteitä.

Tutkimusprosessini loppupuolella nousseet uupumuksen tunteet johdattelivat minut pohtimaan ensirakkauden käsitteen synnyttämää yksioikoisesti positiivista konnotaatiota. Havaitsin tematiikan ytimessä piilevän paradoksin, jossa yhtäällä ensirakkaus opitaan käsittämään jollain tapaa merkittävänä, kauniina tai suloisena asiana, jolloin arkikommunikaatio näyttää automaattisesti vain toisintavan tätä näkemystä. Toisaalla yksilöiden henkilökohtaiset tarinat ja kokemukset kertovat aivan toista tarinaa. Näissä tilanteissa kohtasin poikkeuksetta tarpeen korjata keskustelukumppaneitteni ajatuksia (tietenkään niin tekemättä) ja huomauttaa, ettei työni ole pelkästään suloisten rakkausmuisteloiden esittelyä. Päinvastoin, tarinat puhuvat ihmisten välisen kanssakäymisen moniäänistä kieltä, muokkaavat ensirakkauden yksiulotteista todellisuuskäsitystä ja esittelivät minulle maailman, jossa ensimmäisten suhteiden haavoittavuus on tavoitettavissa aina vanhimpien vastaajien kirjoituksiin saakka. Kertomusten luoma ensirakkauden todellisuus on paljon kompleksisempi ja haastavampi kuin ensimmäinen miellelyhtymä antaa olettaa. Niiden perspektiivistä ensirakkaus on yhtä lailla rumaa, ahdistavaa, vakavaa ja vaikeaa kuin myös asenneilmapiirin esittelemää jännittävää, piristävää, huumaaavaa ja onnellista. Vaikka sävyt ovatkin ristiriitaisia, ensirakkauden painoarvo myöhemmille ihmissuhteille on eittämätön.

Mitä nuoruuden rakkauskirjoitukset sitten lopulta minulle opettivat? Ensirakkauden käänteentekevyys piirtyy nuoruuskirjoituksissa ohittamattomaksi voimaksi, joka luo ensirakkaudesta avainkokemuksellisen etapin yksilön elämänkulun kaareen.

Analyysityöni loppuvaiheella löysin nuoruuskertomuksista viehättävän rytmisen ulottuvuuden. Nuoruuden ensirakkauden hahmottaminen ajan ja tilan ulottuvuuksista sekä rytmisyyden näkökulmasta tempaisivat minut mukaansa. Voiko rakastumista tutkia nuoruuden ajallisen jatkumon katkaisevana rytmihäiriönä ja ensirakkautta tilallisena prosessina? Ihmisillä on elämä ennen ensirakkautta ja elämä sen jälkeen. Näiden kysymysten esittäminen ja lopputuloksen hahmottaminen sitoivat minut yhä tiukemmin aiheeseeni, mutta samalla viittoivat minut tämän tutkielman johtopäätöksiin. Tällä työllä olen ottanut ensiaskeleeni suomalaisen rakastumiskokemuksen ylisukupolvisessa ulottuvuudessa. Ensirakkauden arjenrytmejä katkovan voiman tutkiminen olkoon mahdollinen seuraava askeleeni omalla polullani suomalaisen rakkauden valottamiseen.

Tutkielmani lopuksi todettakoon, että vaikka totuutta tai todellisia tunteita on mahdoton saavuttaa nykypäivästä käsin, hyväksymällä inhimillisen muistamisen erheet ja muistojen ”epätotuudellisuus”, voimme tavoittaa yleissukupolvisen kokemuksellisuuden rajapinnan. Yliajallisessa jatkumossa muistoissa säilytetyt tarinat ja nykyhetkestä sanallistetut kertomukset muovaavat yksilöä, hänen ymmärrystään ja elämää omanlaisekseen. Näiden tarinoiden kautta saavutamme itsessään arvokasta tietoa ihmisyydestä. Päätän työni yhteen suosikkikirjoitukseeni, jonka sanoihin kiteytyy kauniisti se, mitä olen täällä työllä pyrkinyt tekemään näkyväksi:

Milloin päättyy lapsuus, alkaa nuoruus? Minulle se alkoi, kun melkein 12-vuotiaana pussasin Helmiä aseman halkopinojen takana. Treffit oli tehty kirjelapulla, joka oli taiteltu Hota-pulverin pakkauksen tapaan. Se ei johtanut enempään, mutta siitä alkoi halki nuoruuteni ja vielä sen jälkeenkin jatkunut elämä, jota rakastumisen hurmaantumiset ja tuskat ovat kirkastaneet.

Mies 1936

10. Lähteet

ARKISTOLÄHTEET:

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunousarkisto (SKS KRA) Helsinki, Oi nuoruus, 2011.

KIRJALLISUUS JA ARTIKKELIT:

Aapola, Sinikka: Murrosikä ja sukupuoli– julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt, Suomalaisen kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1999.

Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata, suomalaisen nuorison historiaa, Suomalaisen kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2003.

Ahonen, Timo, Lyytinen, Heikki, Lyytinen, Paula, Nurmi, Jari-Erik, Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto: Ihmisen psykologinen kehitys, PS-kustannus, Jyväskylä, 5.painos, 2014.

Aittola, Tapio, Jokinen, Kimmo & Laine, Kaarlo: Nuoret ja koulu kulttuurisessa modernisaatiossa. Teoksessa Tuomas Takala (toim.): Kasvatussosiologia. Helsinki: WSOY, 1995, 108–149.

Anttila, Anna & Näre, Sari (toim.): Tunteiden Sosiologiaa: 1, Elämyksiä ja läheisyyttä, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1999.

Anttila, Anna: Leikin Asia, Näkökulmia varhaisnuorten romanttiseen seurustelukulttuuriin, Yliopistopaino, Helsinki, 2009.

Aron, Arthur, Fisher, Helen, Mashek, Debra, Li, Haifang & Brown, Lucy: Defining the Brain Systems of Lust, Romantic Attraction, and Attachment, Archives of Sexual Behavior, 31 (5), 413–419, 2002.

Aron, Arthur, Fisher, Helen, Mashek, Debra, Li, Haifang, Strong, Greg & Brown, Lucy: Reward, motivation, and emotion systems associated with early-stage intense romantic love, JOURNAL OF NEUROPHYSIOLOGY, 94(1), 327–337, 2005.

Aron, Arthur, Fisher, Helen & Brown, Lucy: Romantic love: An fMRI study of a neural mechanism for mate choice, The Journal of Comparative Neurology, 493(1), 58–62, 2005.

Bartels, Andreas & Zeki, Semir: The neural basis of romantic love, NeuroReport, 11 (17), 2000.

- Benneth, Andy: Popular music and youth culture: music, identity and place, Macmillan Press, New York, 2000.
- Boddice, Rob: The History of Emotions. Manchester University Press, Manchester, 2018.
- Brockmeier, Jens & Freeman, Mark: Narrative integrity. Autobiographical identity and the meaning of the "good life". Teoksessa Brockmeier Jens & Carbaugh, Donald (toim.): Narrative and Identity. Studies in autobiography, self and culture. Benjamins, Amsterdam, 2001.
- Brooks, Richard, Roscoe, Bruce & Diana, Mark: Early, Middle, and Late Adolescents' Views on Dating and Factors Influencing Partner Selection, *Adolescence*, 22(85), 59–68, 1987.
- Brown, Bradford, Feiring Candice & Furman Wyndol: The Development of Romantic Relationships in Adolescence, Cambridge University Press, Cambridge, 1999.
- Campbell, Colin: The Romantic Ethic and the Spirit of Modern Consumerism, Blackwell, Oxford, 1987.
- Elder, Glen & Giele, Janet: Life Course Research – Development of the Field. Teoksessa Elder, Glen, Giele, Janet (toim.): Methods of the Life Course Research – Qualitative and Quantitative Approaches. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc., 1998.
- Elias, Norbert: The Civilizing Process. The History of Manners; State Formation and Civilization, Blackwell Publishers, Oxford/Cambridge, 1994, Alkuperäisteos, Über den Prozeß der Zivilisation 1939.
- Erikson, Erik: Childhood and Society, W.W. Norton, New York, 1950.
- Erikson, Erik: Identity: youth and crisis, W.W. Norton, New York, 1968.
- Febvre, Lucien: La sensibilité et l'histoire: Comment reconstituer la vie affective d'autrefois? *Annales d'histoire sociale* 1939–1941/3, (1/2), 1941.
- Fiskaari, Veijo: Kantin käsitys ystävydestä ja rakkaudesta, pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto, 2010.
- Fingerroos, Outi & Haanpää, Riina: Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. Teoksessa Fingerroos et al.(toim.): Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.
- Fingerroos, Outi: Muisti, kertomus ja oral history –liike, 60–81. Teoksessa Grönholm, Pertti & Sivula, Annas (toim.): Medeiasta pronssisoturiin – Kuka tekee menneestä

historiaa? Turun Historiallinen Yhdistys ry, Turku, 2010, 60 <https://thy.fi/wp-content/uploads/2011/09/HM6-61-82.pdf> (Luettu 18.10.18).

Freud, Sigmund: Three essays on the theory of sexuality, 2.painos, käänös Brill A., New York, Washington, 1920, alkuperäisteos 1905, <https://www.globalgreybooks.com/content/books/ebooks/three-essays-on-the-theory-of-sexuality.pdf> (Luettu 2.1.2019).

Furman, Wyndol: The Emerging Field of Adolescent Romantic Relationships, American Psychological Society, 11(5), 177–180, 2002.

Furman, Wyndol & Shaffer, Laura: The role of romantic relationships in adolescent development, University of Denver, 2003.

Galland, Olivier: What is Youth? Teoksessa Cavalli, Alessandro & Galland, Olivier (toim.): Youth in Europe, Pinter, New York, 1995.

Giddens, Anthony: The Transformations of intimacy, Sexuality, Love & Eroticism in Modern Societies, Stanford University Press, Stanford, 1992.

Ginzburg, Carlo & Peltonen, Matti: Johtolankoja: Kirjoituksia Mikrohistoriasta Ja Historiallisesta Metodista, Gaudeamus, Helsinki, 1996.

Gissler, Mika (toim.): Nuoruus Toisin Sanoen: Nuorten Elinolot -vuosikirja 2014. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki, 2014.

Goode, William: The Theoretical Importance of Love, American Sociological Review, 24 (1), 38–47, American Sociological Association, 1959.

Haapala, Pertti: Sosiaalihistoria: Johdatus tutkimukseen, Suomen Historiallinen Seura, Helsinki, 1989.

Haapala, Pertti: Nuoriso numeroina. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata, suomalaisen nuoruuden historiaa, Gummerus, Jyväskylä, 2003, 67–85.

Haavio-Mannila, Elina, Hämäläinen, Hans, Karisto, Antti, Majamaa, Karoliina, Roos, JP, Rotkirch, Anna & Tanskanen Antti: Sukupolvien ketju Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 107, Kelan tutkimusosasto, Helsinki, 2009.

Haavio-Mannila, Elina & Kontula, Osmo: Matkalla intohimoon: nuoruuden hurma ja kärsimys seksuaalielämäkertojen kuvaamana, WSOY, Porvoo, 1995.

Haavio-Mannila, Elina & Kontula, Osmo: Intohimonhetkiä, seksuaalisen läheisyyden kaipuu ja täyttymys omaelämäkertojen kuvaamana, WSOY, Porvoo, 1997.

Haikkola, Lotta: Monipaikkainen nuoruus, toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit, Unigrafia, Helsinki, 2012.

Hall, Stanley: Adolescence, its Psychology and its relations to Physiology, Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion and Education, D.Appleton and Company, New York, 1904.

Hatakka, Mari: nainen, mies, rakkaus, seksi. Heterosuhteen kulku, kulttuurinen malli ja sitä selittävät diskurssit kahden omaelämäkerta-aineiston valossa, University of Helsinki, Unigrafia Oy, Helsinki, 2011.

Heikinmäki, Maija-Liisa: Suomalaiset Häätavat: Talonpoikaiset Avioliiton Solmintaperinteet, Otava, Helsinki, 1981.

Heimo, Anne: Kuka saa tutkia historiaa, Ennen ja nyt – historian tietosanomat, referee artikkeli, 1, 2007, <http://www.ennenjanyt.net/2007/09/kuka-saa-tutkia-historiaa/> (Luettu 25.10.18).

Hitchcock, Tim: A New History from Below, History Workshop Journal, 57, 294–298, Oxford University Press for the British Academy, Oxford, 2004.

Hoikkala, Ilona: Nuoruusvuosien rakkaustarinat tunnehistorian tekijöinä, KLEIO, 2, 2018, 18–19.

Hoikkala, Tommi & Roos Jeja-Pekka: Elämänpolitiikka, Gaudeamus, Helsinki, 1998.

Häggman, Kai: Perheen vuosisata: perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa, Suomen historiallinen seura, Helsinki, 1994.

Hänninen, Vilma: Sisäinen tarina, elämä ja muutos, Tampereen yliopisto, Tampere, 2000.

Häkkinen, Antti: Sosiaalinen Albumi: Elämäntavat Sukupolvien Murroksessa, Nuoristotutkimusseura/Nuoristotutkimusverkosto, Helsinki, 2013.

Häkkinen, Antti: Kun yhteiskunta tuli kylään: nuorisosukupolvien erilaiset yhteiskuntakohtaamiset ja –kokemukset, 32–57. Teoksessa Suurpää, Leena & Vehkalahti Kaisa (toim.): Nuoruuden sukupolvet, monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään, Juvenes Print, Helsinki, 2014.

Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko: Sukupolvet ja hyvä elämä 183–192. Teoksessa Myllyniemi, Sami(toim.): Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki, 2016.

Häkkinen, Antti: Elämänkulku esiteollisessa yhteiskunnassa 1700-1900, 114–141. Teoksessa Haapala, Pertti (toim.): Suomen rakennehistoria, Näkökulmia muutokseen ja jatkuvuuteen (1400-2000), Vastapaino, Tampere, 2018.

Jokinen, Eeva: Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä, Gaudeamus, Helsinki, 1996.

Jouhki, Essi & Vehkalahti, Kaisa: Oi nuoruus; Omaelämäkerrallisia tekstejä nuoruudesta eilen ja tänään, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Juvenes Print, Helsinki, 2014.

Kaarninen, Mervi: Nykyajan Tytöt: Koulutus, Luokka Ja Sukupuoli 1920- Ja 1930-luvun Suomessa. Suomen historiallinen seura, Helsinki, 1995

Kalela, Jorma. Historiantutkimus Ja Historia, Gaudeamus, Helsinki, 2000

Kalela, Jorma: Muistitiedon näkökulma historiaan. Muistitietotutkimus. Teoksessa Fingerroos, Outi, Haanpää, Riitta, Heimo, Anne & Pelttonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2006.

Karkulehto, Sanna: Seksin mediamarkkinat, Gaudeamus, University Press, Helsinki, 2011.

Katainen, Elina & Kotila, Pirkko (toim.): Työväki ja tunteet, Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, Gummerus, Tampere, 2002.

Keltikangas-Järvinen, Liisa: Hyvä itsetunto, WSOY, Helsinki, 2017.

Kemppinen, Pertti: Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt, Kannustusvalmennus P.&K., Vantaa, 2000.

Kietäväinen-Sirén, Hanna: Eriytyinen ystävyys: Miehen ja naisen välinen rakkaus uuden ajan alun Suomessa (n. 1650-1700), Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä, 2015.

Koskenalho, Ninnu: Rakkauden paikka, KLEIO, 2, 2018.

Korhonen, Anu: Järjen veit, orjan teit? Rakastumisen kokemukset uuden ajan taitteessa, Tieteessä tapahtuu, 5, 17–23, 2006.

Korsisaari, Eva Maria: Tule rakkaani! Naisen ja miehen välisestä etiikasta kirjallisuuden rakkauskuvauksissa, Teos, Helsinki, 2006.

Lahtinen, Anu & Vainio-Korhonen, Kirsi: Lemmen ilot ja sydämen salat: suomalaisen rakkauden historiaa, WSOY, Helsinki, 2009.

Langford, Wendy: Revolutions of the heart: gender, power, and the delusions of love, Routledge, 1999

Lepojärvi, Jason: GOD IS LOVE BUT LOVE IS NOT GOD, Studies on C. S. Lewis's Theology of Love, Juvenes Print, Helsinki, 2015

Leppälahti Leena, Katsaus: Silmäys Nuorisotutkimukseen, Elore, 15(1), Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry, 2008

Lewis, Clive: The Four Loves, Geoffrey Bles, 1960

Liebowitz, Michael: The Chemistry of Love, Little Brown, Boston, 1983

Markkola, Pirjo: Moninainen maalaisnuoriso, 129–160. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata, suomalaisen nuorison historia, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2003

May, Simon: LOVE a history, Yale University Press, New Haven/ London, 2011.

McAdams, Dan & McLean, Kate: Narrative Identity, Current Directions in Psychological Science, 22 (3), 233–238, Sage Publications, 2013.

McAdams, Dan: Personal Narratives and the Life Story, 242–262. Teoksessa John Oliver, Robins Richard & Pervin Lawrence (toim): Handbook of personality: Theory and research, 3.painos, Guilford Publications, 2008,
<https://redemptiveself.northwestern.edu/docs/publications/1698511162490a0d856d825.pdf> (Luettu 4.7.2018).

Montgomery, Marilyn: Psychosocial Intimacy and Identity: From Early Adolescence to Emerging Adulthood, Journal of Adolescent Research, 20(3), Sage Publications, 2005.

Morgan, Hillary, Shaver Phillip & Wu Shelley: Is love a "basic" emotion?", Personal Relationships, 3, 81–96, 1996.

Määttä, Kaarina: Rakkaus on demokratian radikaalein muoto, Tieteessä tapahtuu, 6, 2006.

Niemi, Päivi: Resuinen ja rikas: Itsetunto, identiteetti, tunteet ja tahto, Päivä Osakeyhtiö, Hämeenlinna, 2013.

Nieminen, Armas: Suomalaisen aviorakkauden ja seksuaalisuuden historia. Avioliitto ja seksuaalikysymyksiä suomalaisen hengenelämän ja yhteiskunnan murroksessa

sääty-yhteiskunnan ajoilta nykypäivään, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D, 271, Väestöliitto, Helsinki, 1993.

Nieminen, Marjo: Tyttöoppikoulusta ammattiin – Turun suomalaisessa jatko-opistossa 1800–1900-lukujen taitteessa opiskelleiden urapolut. Kasvatus & Aika, 6(3), 5–24, 2012.

Nurmi, Jan- Erik: Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, Paula, Lyytinen, Heikki & Korkiakangas, Mikko (toim.): Näkökulmia kehityopsykologiaan: kehitys kontekstissaan, WSOY, Helsinki, 1995.

Näre, Sari: Sota-ajan lasten ja nuorten tunneperintö: sukupolviväkivallan varjo ja selviytymisen eetos, 91–120. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.): Yhteisöllisyys liikkeessä. Kansanvalistusseura : Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, Helsinki, 2009.

Nätkin, Ritva: Nätkin, Ritva: Kamppailu suomalaisesta äitiydestä, Tammer-Paino Oy, Tampere, 1997.

Peltonen, Matti: Mikrohistoriasta, Hanki ja Jää, Gaudeamus, Tampere, 1999.

Person, Ethel: Dreams of love and Fateful Encounters, The Power of Romantic Passion, W.W. Norton & Company, Inc., 1988.

Piispa Mikko: Yhdeksän sanaa Y-sukupolvesta, Teos, Helsinki, 2018.

Pohjola, Kirsi: Naisten salaiset maailmat, University of Jyväskylä, Jyväskylä, 1999.

Poikolainen, Janne: Musiikkifanius ja modernisoituva nuoruus, Populaarimusiikin ihailijakulttuurin rakentuminen Suomessa 1950-luvulta 1970-luvun alkuun, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 118, 2017, http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/kuvat/verkkojulkaisut/musiikkifanius_ja_modernisoituva_nuoruus.pdf (Luettu 12.12.2018).

Purhonen, Semi: Suurten ikäluokkien sisäiset jaot yhteiskunnallisena sukupolvena, 197–230. Teoksessa Purhonen, Semi, Hoikkala, Tommi & Roos J.P. (toim.): Kenen sukupolveen kuulut? Gaudeamus, Helsinki, 2008.

Puuronen, Vesa, Pihasakeista alakulttuureihin: Nuorten ryhmätoiminta Suomessa 1900-luvun jälkipuoliskolla, 373–396. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata, Suomalaisen nuorison historia, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2003.

Puuronen, Vesa: Nuorisotutkimus, Vastapaino, Tampere, 2006.

Pöysä, Jyrki: Kilpikirjoitukset muistitietotutkimuksessa. Teoksessa Fingerroos, Outi, Haanpää, Riitta, Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Pöysä, Jyrki: Lähiluvun tieto: näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen, Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, Multiprint, Joensuu, 2015.

Rahikainen, Marjatta: Kasvot väkijoukossa. Teoksessa Rahikainen, Marjatta (toim.): Matkoja moderniin, Lähikuvia suomalaisten elämästä. SHS, Historiallinen Arkisto 107. 19–28, Helsinki, 1996.

Reddy, William: Against Contructionism: The Historical Ethnography of Emotions, *Current Anthropology*, 38(3), 327–351, The University of Chicago Press, Chicago, 1997.

Reddy, William: The Navigations of Feeling. A Framework for the History of Emotions, Cambridge University Press, Cambridge, 2001.

Roikonen, Petri & Häkkinen, Antti: Generations, social homogamy and stratification in Finland, 1700–1910, *The History of the Family*, 2018, <https://doi.org/10.1080/1081602X.2018.1500295>.

Rosewein, Barbara: Worrying about Emotions, *American historical review*, 107(3), 821–845, Oxford University Press, Oxford, 2002, <https://www.jstor.org/stable/pdf/10.1086/532498.pdf?refreqid=excelsior%3A6f9bae0c4af4891536aa9a52ce5f22d0> (Luettu 16.10.2018).

Roos, Jea-Pekka: Suomalainen elämä: Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerroista, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki, 1987.

Räisänen, Arja- Liisa: Onnellisen avioliiton ehdot, Sukupuolijärjestelmän muodostumisprosessi suomalaisissa avioliitto- ja seksuaalivalistus oppaissa 1865-1920, Suomen historiallinen seura, Helsinki, 1995.

Saarin, Henna: Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus?: Tutkimus nuorten kulutuskäyttäytymisestä, Stakes, Helsinki, 2001.

Saarin, Risto: Oppi rakkaudesta, Gaudeamus, Tallinna, 2015.

Saarenheimo, Marja: Jos etsit kadonnutta aikaa. Vanhuus ja oman elämän muisteleminen, Vastapaino, Tampere, 1997.

Saastamoinen, Mikko: Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina, 168–178. Teoksessa Rautio, Pertti & Saastamoinen, Mikko (toim.): Minuus ja identiteetti:

Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulman, Tampere University Press, Tampere, 2006.

Salasuo, Mikko & Suurpää, Leena: Ystävyys ja ryhmä kahden sukupolven kerrotussa elämässä, 112–149. Teoksessa Suurpää, Leena & Vehkalahti, Kaisa (toim.): Nuoruuden sukupolvet, monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään, Juvenes Print, Helsinki, 2014.

Salasuo, Mikko: Sukupolveni soundtrack– Populaarimusiikki 1970-luvulla syntyneiden kirjoitetuissa nuoruusmuistoissa, 178-200. Teoksessa Suurpää, Leena & Vehkalahti Kaisa (toim.): Nuoruuden sukupolvet, monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään, Juvenes Print, Helsinki, 2014.

Salmi, Hannu: Tunteiden historian lähteillä, Kleio, Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liiton jäsenlehti, 2, 8–10, 2018.

Setälä, Päivi: Naistutkimuksen haasteet antiikintutkimukselle, Historiallinen Aikakausikirja, 1, 1993.

Siltala, Juha: Nuoriso - mainettaan parempi?: nykynuorten sopeutumiskaisut historiassa, WSOY, Helsinki, 2013.

Siltala, Juha: Suomalainen ahdistus. Huoli sielun pelastumisesta, Otava, Helsinki, 1992.

Singer, Irving: The Nature of love 1-3, 1. Plato to Luther, 1966, 2. Courtly and Romantic, 1984, 3. The Modern World 1987, The University of Chicago Press, Chicago, London.

Skipper, James & Nass, Gilbert: Dating Behavior: A Framework for Analysis and an Illustration, Journal of Marriage and Family, 28(4), 412–420, 1966.

Stearns, Carol & Peter, Stearns: Emotionology: Clarifying the History of Emotions and Emotional Standards, The American Historical Review, 90(4), 813–836, Oxford University Press, 1985.

Stearns, Peter: History of Emotions: Issues of Change and Impact, 17–31. Teoksessa Feldman Barret, Lisa, Haviland-Jones, Jeanette & Lewis, Michael (toim.): The Handbook of Emotions, The Guilford Press, New York/London, 3.painos, 2008.

Stone, Lawrence: The Family, Sex and Marriage In England 1500– 1800, Weidenfeld&Nicolson cop., London, 1977.

Suurpää, Leena & Vehkalahti, Kaisa (toim.): Nuoruuden Sukupolvet: Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Juvenes Print, Helsinki, 2014.

Syrjälä, Leena: Tarinat ja elämäkerrat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine(toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin, PS: -kustannus, Jyväskylä, 2001.

Taavetti, Riikka: Seksi oli rakkauden hinta – seksuaalisuus eilisen nuoruudessa, 88-110. Teoksessa Suurpää, Leena & Vehkalahti, Kaisa(toim.): Nuoruuden sukupolvet, monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään, Juvenes Print, Helsinki, 2014.

Taavetti, Riikka: Sukupolven käsite ja sateenkaarevan nuoruuden muistaminen, Elore, 25(2), 88–99, Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry, 2018.

Talve, Ilmar: Suomen kansankulttuuri, 3.painos. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 514. Mänttä, 1990.

Tammisalo, Osmo: Rakkauden Evoluutio, Ihmisen parinvalinnan biologiaa, Terra Cognita, Hakapaino, Helsinki, 2005.

Tepora, Tuomas: Neurotieteiden haaste tunteiden historialle, Historiallinen aikakausikirja, 3, 322–340, 2012.

Tepora Tuomas, Kiihkeä historia. Tunteet historian tutkimuksessa, 77–93. Teoksessa Hannikainen, Matti, Danielsbacka, Mirkka & Tepora Tuomas (toim.): Menneisyyden rakentajat. Teoriat historian tutkimuksessa, Gaudeamus, Helsinki, 2018.

Thompson, Alistar: Unreliable memories? The use and abuse of oral history. Tässä teoksessa Sääntti, Janne (toim.): Koulumuistot- kokemuksia koulusta, tutkimusta muistelusta, Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seuran vuosikirja, Painosalama Oy, Helsinki, 2015.

Tormulainen, Aino: Seksuaalisuuden käsittely Demi-lehdessä: ihastumista, rakastumista ja heterouden horjuttamista. 35–38. Teoksessa: Kasvu seksuaalisuuteen, Nuorisotutkimus, 3, 2012.

Tormulainen, Aino: Tyttöenergialla kasvaneet. Tytöille suunnatun populaarikulttuurin lähihistoriaa, Kasvatus & Aika, 8(3), 2014.

Turunen, Kari: Elämänkaari ja kriisit, Atena, Jyväskylä, 1996

Ukkonen, Taina: Menneisyyden tulkinta kertomalla; muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina, Hakapaino Oy, Helsinki, 2000.

Vaaranen, Heli: Kaaharipoikia ja rappioromantiikkaa, Helsingin yliopisto, Helsinki, 2005.

Vaaranen, Heli: Parisuhdepalapeli: Nuorten Aikuisten Parisuhteet. Kirjapaja, Helsinki, 2007.

Vainio-Korhonen, Kirsi: Järjellä ja tunteella aviovuoteeseen – Suomalaisen avioliiton ja yhteiselämän historiaa, *Niin & Näin*, 1, 48–51, 2015.

Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Leena (toim.): Nuoruuden sukupolvet, Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Juvenes Print, Helsinki, 2014.

Vihreäsalo, Keiju: Jotta voisin rakastaa, Rakkauden anatomia, Otava, Helsinki, 2018.

Virtanen, Matti: Fennomanian perilliset. Poliittiset traditiot ja sukupolvien dynamiikka, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2001.

Vuokko, Taina: Anna minun rakastaa enemmän: Usko romanttiseen rakkauteen ja eron ongelma naistenlehtien parisuhdejulkisuudessa, Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, Helsinki, 2012.

Välimäki, Mari: Rakkauden käytännöt; Opiskelijat ja salatut kihlat 1600-luvun Turussa ja Uppsalassa, *Historiallinen aikakauskirja*, 3, 2018, 246–257.

Wosick-Correa, Kassia: Agreements, rules and agentic fidelity in polyamorous relationships, *Psychology & Sexuality*, 1(1), 44–61, 2010.

Ylikangas, Heikki: Puolisonvalintaan vaikuttaneista tekijöistä sääty-yhteiskunnan aikana, *Historiallinen aikakauskirja*, 1, 20–30, 1968.

Zeki, Semir: The neurobiology of love, *FEBS Letters*, 581(14), 2575–2579, 2007.

SÄHKÖISET LÄHTEET

Fisher, Helen: Why we love, why we cheat, Ted Talk, https://www.ted.com/talks/helen_fisher_tells_us_why_we_love_cheat (Katsottu 23.10.2018).

Jauhiainen, Annukka & Huhtala, Sofia: Tyttöjen koulutuksen ristiriidat, Kasvatushistorian seura verkkojulkaisu, http://www.kasvhistseura.fi/dokumentit/1110051150_k_jauhiainen.pdf (Luettu 31.1.2019).

Kontula, Osmo: FINSEX Asenteet, Seksuaalinen vapaamielisyys lisääntyy, Väestöliitto http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/seksologinen_tutkimus/suomalaisten-seksuaalisuus-finse/finsex-asenteet/ (Luettu 13.12.2018).

Malminen, Ulla: Evoluutiobiologian dosentti: “Rakkaus ei ole tunne”, Yle Uutiset, 14.2.2016, <https://yle.fi/uutiset/3-8662216> (Luettu 23.10.2018).

MTV3, <https://www.mtv.fi/ohjelmat> (Katsottu 11.12.2018).

MTV3 –internetsivu, Ensitreffit alttarilla, <https://www.mtv.fi/sarja/ensitreffitalttarilla-33011132> (katsottu 25.10.2018).

Wikipedia, Ensitreffit alttarilla, https://fi.wikipedia.org/wiki/Ensitreffit_alttarilla (katsottu 25.10.2018).

Yle Uutiset, Polyamoria, <https://yle.fi/aihe/termi/yle/18-87807/polyamoria> (Katsottu 23.10.2018).

Zeki S., The neurobiology of love, FEBS Letters, vol.581, 14, s. 2575-2579, 2007, https://ac.els-cdn.com/S0014579307004875/1-s2.0-S0014579307004875-main.pdf?_tid=609b36f6-bc5e-4636-9da2-8c3f87bdbda4&acdnat=1536912022_7095a440be22d5ab1ed2c1dcbf4406ee (Luettu 14.9.18).

LEHDET

Anna, 22.2.2018 (8), Otavamedia, kansilehti

Anna, 8.3.2018 (10), Otavamedia, kansilehti

Anna, 11.2018 (44), Otavamedia, kansilehti

Eeva, lokakuu 2018, A-lehdet, kansilehti

Me Naiset, 17.1.2018 (3), Sanoma, kansilehti

11. Liitteet

OI NUORUUS!

Elämäkerrallinen kirjoituskilpailu 15.5.–30.11.2010

Miten sinä muistat nuoruuttasi ja nuoruutesi Suomea? Mitä on olla nuori nyt? Kerro oma tarinasi!

Nuorisotutkimusseura, Nuoren Voiman Liitto ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seura hakevat kaikenikäisten suomalaisten omaelämäkerrallisia kirjoituksia lapsuudesta ja nuoruudesta. Tavoitteenamme on runsas ja moniääninen aineisto, joka avaa henkilökohtaisen näkökulman elettyyn ja koettuun nuoruuteen Suomessa 1900–2000-luvuilla.

Kilpailussa on kaksi sarjaa: kaikille yli 25-vuotiaille avoin *Nuoruus eilen* ja alle 25-vuotiaille suunnattu *Nuoruus tänään*. Kilpailuun voit osallistua suomeksi tai ruotsiksi. Saapunut aineisto talletetaan SKS:ään tutkimusta ja mahdollista julkaisukäyttöä varten. Julkaisukäyttöön kysytään kirjoittajalta erillinen lupa.

Vapaamuotoiset tekstit voivat käsitellä esimerkiksi lapsuuden perhettä ja suhdetta vanhempiin, ystäviä, seurustelua. Aiheena voi olla myös vapaa-ajan vietto niin järjestötoiminnassa kuin nuorten omissa porukoissa, koulu ja opiskelu, oman identiteetin ja paikan etsiminen, työelämän aloittaminen tai perheen perustaminen. Tekstien pituutta ei ole rajoitettu. Aiheen käsittely ja tyyli ovat vapaat.

Nuoruus eilen (yli 25-vuotiaille)

- Millaista oli nuoruus jälleenrakennusvuosien Suomessa tai kuohuvalla 60- tai 70-luvulla?
- Mitä nuoruus sinulle merkitsi?
- Mitä ajattelit, mitä toivoit tulevaisuudelta ja mistä unelmoit?
- Millaiset asiat värittivät sukupolvesi kokemusta?
- Millaista musiikkia kuuntelit ja miten pukeuduit?
- Onko nuoruus aina nostalgiaa ja kullan kimallusta vai ristiriitoja ja rajojen hakemista?
- Millainen merkitys nuoruusvuosilla on sinun elämässäsi ollut?
- Millaista oli kasvaa naiseksi/mieheksi?

Nuoruus tänään (alle 25-vuotiaille)

- Mistä nuoruus alkaa ja mihin se päättyy?
- Mitä on nuoruus 2000-luvun Suomessa?
- Millaista riemua tai tuskaa on olla nuori?
- Onko nuoruus ohimenevä ongelma vai elämän voimavara?
- Mitä nuoruus sinulle merkitsee? Onko nuoruus sinulle onnea, myrskyä, haasteita, uuden etsimistä, oman itsen löytämistä vai jotain aivan muuta?

Kilpailun tulokset julkaistaan vuonna 2011. Molemmissa sarjoissa jaetaan 1 000, 500 ja 250 euron rahapalkinnot ja kirjapalkintoja.

Tuomaristo: runoilija Olli Sinivaara, kirjailija Vilja-Tuulia Huotarinen, tutkimusprofessori Tommi Hoikkala ja opetusministeriön nuorisoyksikön päällikkö Olli Saarela.

Lisätietoja:

www.oinuoruus.fi

Nuorisotutkimusseura, Vappu Helmisääri, p. 020 755 2652, vappu.helmisaari@nuorisotutkimus.fi

Nuoren Voiman Liitto, Anna Nurro, p. 044 207 4651, anna.nurro@nuorenoivomanliitto.fi

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Juha Nirkko, p. 0201 131 238, juha.nirkko@finlit.fi

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

SKS
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA